

İSG

T.C. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DERGİSİ

27.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HAFTASI

8-10 MAYIS

2009

BURSA

ÖZEL SAYI

bu sayıda

9

GÜVENLİK KÜLTÜRÜNÜN OLUŞTURULMASINDA YEREL DİNAMİKLERİN ROLÜ

Prof.Dr. Abdulvahap YİĞİT, *Uludağ Üniversitesi*

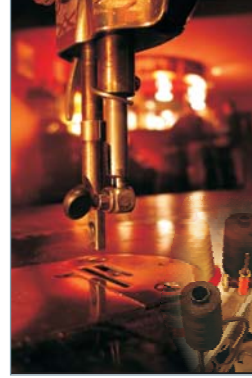
Nabi İNCE, *Olay Gazetesi*

Tülin TÜZÜN, *Türkiye Küçük ve Orta ölçekli işletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı*

Dr. Sven TIMM, *Alman Yasal Kaza Sigortası Kurumu (DGUV)*

Ayfer ÇIRAK, *KALDER (Bursa)*

22

TEKSTİL SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Mehmet ARIK, *Baş İş Müfettişi, İş Teftiş Bursa Grup Başkanlığı*

İlhami ÖZTÜRK, *Bursa Organize Sanayi Bölgesi*

Dr. Bülent ŞİMŞEK, *İş Sağlığı ve Güvenliği Merkez Müdürlüğü (İSGÜM)*

Halil KUTLU, *Kimya Mühendisleri Odası*

Olaf PETERMANN, *ISSA Elektrik Bölümü Başkanı*

60

KURUMDAN HABERLER

34

METAL SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Yüksel YAŞAR, *Baş İş Müfettişi, İş Teftiş Bursa Grup Başkanlığı*

Ali TURHAN, *Kimya Yüksek Mühendisi, Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi*

Altan ÇETİNKAL, *Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)*

Dr. Ayşe ÖZTÜRK, *İş Sağlığı ve Güvenliği Merkez Müdürlüğü (İSGÜM)*

Bedri TEKİN, *Makine Mühendisleri Odası*

44

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ

Prof. Dr. Brigitte FRONEBERG, *Alman İSG Enstitüsü Müdürü*

Yaşar ATA, *Baş İş Müfettişi, İş Teftiş Bursa Grup Başkanlığı*

Dr. Nuri VİDİNLİ, *İş Sağlığı ve Güvenliği Merkez Müdürlüğü (İSGÜM)*

Dr. Nilüfer Özbek SCİMEMİ, *SB Temel Sağlık Hiz. Genel Müdürlüğü*

Doç. Dr. Pir Ali KAYA, *Uludağ Üniversitesi*

Yazışma Adresi

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
İnönü Bulvarı No: 42 İ - Blok Kat 4
06100 Emek / Ankara
Tel: 0312. 296 68 20 - Faks: 0312. 215 50 28
www.isggm.gov.tr
isggm@csqb.gov.tr

Tasarım / Baskı

ART Ofset Matbaacılık
Yay. Org. San. Tic. Ltd. Şti.

İletişim:

2. Cd. 38. Sk. No: 8/11
06520 Balgat / Ankara
Tel: 0312. 284 41 25
Fax: 0312. 284 29 89
artofset@ttmail.com

Dergide yayımlanan yazılar kaynak gösterilerek
iktibas edilebilir. Yayımlanan yazılardan doğacak
sorumluluk yazara aittir.

içindekiler

3 AÇILIŞ KONUŞMASI

9 GÜVENLİK KÜLTÜRÜNÜN OLUŞTURULMASINDA YEREL DİNAMİKLERİN ROLÜ

Prof.Dr. Abdulvahap YİĞİT, Uludağ Üniversitesi

Nabi İNCE, Olay Gazetesi

Tülin TÜZÜN, Türkiye Küçük ve Orta ölçekli işletmeler,
Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı

Dr. Sven TIMM, Alman Yasal Kaza Sigortası Kurumu (DGUV)

Ayfer ÇIRAK, KALDER (Bursa)

22 TEKSTİL SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Mehmet ARIK, Baş İş Müfettişi, İş Teftiş Bursa Grup Başkanlığı

İlhami ÖZTÜRK, Bursa Organize Sanayi Bölgesi

Dr. Bülent ŞİMŞEK, İş Sağlığı ve Güvenliği Merkez Müdürlüğü (İSGÜM)

Halil KUTLU, Kimya Mühendisleri Odası

Olaf PETERMANN, ISSA Elektrik Bölümü Başkanı

34 METAL SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Yüksel YAŞAR, Baş İş Müfettişi, İş Teftiş Bursa Grup Başkanlığı

Ali TURHAN, Kimya Yüksek Mühendisi, Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi

Altan ÇETİNKAL, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)

Dr. Ayşe ÖZTÜRK, İş Sağlığı ve Güvenliği Merkez Müdürlüğü (İSGÜM)

Bedri TEKİN, Makine Mühendisleri Odası

44 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ

Prof. Dr. Brigitte FRONEBERG, Alman İSG Enstitüsü Müdürü

Yaşar ATA, Baş İş Müfettişi, İş Teftiş Bursa Grup Başkanlığı

Dr. Nuri VİDİNLİ, İş Sağlığı ve Güvenliği Merkez Müdürlüğü (İSGÜM)

Dr. Nilüfer Özbek SCİMEMI, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Doç.Dr. Pir Ali KAYA, Uludağ Üniversitesi

60 KURUMDAN HABERLER

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DERGİSİ

Üç ayda bir yayımlanır.
Ücretsizdir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Adına
Sahibi
Kasım ÖZER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
İsmail GERİM

Yayın Yönetmeni
Mustafa BİR BENLİ

Yayın Kurulu
Dr. Adnan AĞIR
A. Rıza ERGUN
Dr. Buhara ÖNAL
Çiğdem ÜNAL
Demet ÜNVER
Garip EREL
İsmail GÜLTEKİN
İsmail ÇELİK
N. Gül İNCEKARA
Neslihan DİMİCİ
Dr. Nuri VİDİNLİ
Ö. Deniz ERATAK

Yazışma Adresi

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
İnönü Bulvarı No: 42 - Blok Kat 4
06100 Emek / Ankara
Tel: 0312. 296 68 20 - Faks: 0312. 215 50 28
www.isggm.gov.tr - isggm@csgb.gov.tr

Bu derginin tüm içeriğinin telif hakkı kuruma aittir.
Dergi içeriğinin tamamen ya da kısmen elektronik,
mekanik, fotokopi veya başka biçimde çoğaltılması
kurumun iznine tabidir.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
GENEL YAYIN NO: 158

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DERGİSİ MAKALE YAZIM KURALLARI

1. "İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi" Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün süreli bilimsel yayını olarak üç ayda bir yayınlanmaktadır. Bu derginin amacı, İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda yapılan araştırmalar, ilginç olgu bildirimleri, derlemeler türünden yazılar ile okuyucular arasında bilgi alışverişini sağlamak; özellikle İSGGM'nün kuruluş amacı olan konularda ülkemizin bilimsel gelişimine katkıda bulunmaktır.
2. Derginin yayın dili Türkçe'dir. Yazıların Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğüne ve yeni yazım klavuzuna uygun olması gerekir. Ancak deneysel çalışmalar, klinik çalışmalar ve olgu sunumları için İngilizce başlık, İngilizce özet ve İngilizce anahtar kelimelerin bulunması zorunludur. Kısaltmalar uluslararası kabul edilen şekilde olmalı, ilk kullanıldıkları yerde açık olarak yazılmalı ve parantez içinde kısaltılmış şekli gösterilmeli ve metin içinde daha sonra kısaltmaları kullanılmalıdır.
3. Gönderilecek makaleler, iş sağlığı ve güvenliği alanı ile doğrudan veya dolaylı ilgili, orjinal araştırma veya derleme şeklinde olmalıdır.
4. Makalelerin başlığı metne uygun, kısa ve açık ifadeli olmalı, büyük harfle ve koyu karakterde yazılmalı ve başlık satırı ortalanmalıdır.
5. Yazar ad ve soyadları başlığın altına konulmalı, ünvan ve adresler soyadın son kısmında üst indis şeklinde veya daha çok (*) ile sayfanın alt bölümündeki çizgi altına yerleştirilmelidir.
6. Yazılar, A-4 kağıdının tek yüzüne, üstten ve sol yandan 4'er cm, sağ yandan ve alttan 2'şer cm bırakılarak yazılmalıdır. Yazımda Microsoft Word programı kullanılmalı, Times New Roman fontu ile 12 punto olarak yazılmalı ve basılmış bir adet makale ile birlikte makalenin kaydedildiği cd de gönderilmelidir.
7. Makale en az 2, en çok 6 sayfa olmalıdır. Satır aralarında 1.5 cm boşluk bırakılmalıdır.
8. Şekil, tablo ve grafikler makale içine yerleştirilmeli, şekil ve grafiklerin numara ve başlığı alt kısma yerleştirilmelidir. Şekil ve grafikler bilgisayar ile çizilmemiş ise aydınlatma çini mürekkebi ile çizilmiş olmalıdır.
9. Kaynak numaraları metinde parantez içinde ve cümle sonunda belirtilmeli, metin sonunda eserin içindeki geçiş sırasına göre numaralandırılmalıdır.
10. Yazıların ilmi ve hukuki sorumluluğu tamamen yazar(lar)ına aittir. Gönderilen yazıların doğrudan veya bazı düzeltmeler yapılarak yayınlanmasına veya yayınlanmamasına Yayın Kurulu'nca karar verilir.
11. Gönderilen yazılar yayınlanıp yayınlanmamasına bakılmaksızın yazar(lar)ına geri verilmez. Ancak Yayın Kurulu'nun görüşü doğrultusunda yeniden düzenlenmesi söz konusu olduğunda yazar(lar)ına gönderilir. Yazar(lar)ına telif ücreti ödenmez.

Ömer DİNÇER

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

İş sağlığı ve güvenliği toplum için duyarlılık gerektiren bir önem arz etmektedir.

Şair Halil Kibran'a çalışma konusunda ne düşünüyorsun diye sorulduğunda şöyle cevap verir, aslında kainat her insan için o insana dair bir hayal kurar ve bunun için bir yer oluşturur, eğer o insan bu kainatta kendisi için kurulan hayali, rolü oynar ise dünya düzenli değişir, ama aksi takdirde düzen bozulur. Ve şair şöyle şiirsel bir üslupla anlatmaya devam ederek çalışma konusuyla ilgili temel noktaları, kritik kavramları bize öğretir:

Dünya durur değişim olmazsa. Değişim kör olur bilgi ile aydınlanmazsa. Bilgi boşuna yüktür eyleme dönüşmezse. Eylem bereketsizdir sevgi ile yoğrulmazsa. Sonra tekrar şöyle bir soru sorar:

Eğer sorarsanız sevgi ile yoğurulmak

ne demek diye; bir insanın halıyı dokurken en sevdiği insanın yürüyeceğini düşünerek ilmek atmaktır. Ekmeği pişirirken en sevdiği insanın yiyeceğini düşünerek hamuru yoğurmaktır.

Kurallar belli. Bize 5 ana husus veriyor: 1- Değişim vardır ve değişime uyum sağlamak zorundayız, uyum sağladığımız müddetçe varlığımız devam eder. 2- Bunun ana rehberi bilgidir. Şayet bilgi olmaz ise yapılacak her şey eksik olur. 3- Bilgiye sahip olmak da yetmez, bunu eğitime, ilme dönüştürmeli onu hayatımızın içine dahil ederek bir kültüre, bir bilinç düzeyine getirmemiz, erdirmemiz gerekir. 4- Aslında eylem de yetmez, yaptığımız işi severek yapmıyorsak, yaptığımız işe kendi hayatımız içinden bir değer bir anlam katmayı başaramıyor, taşıyamıyorsak o zaman o da anlamsız kalır.

Geleneksel yöntemlerde konu ile ilgili yeni kanunlar çıkarmak, yeni teknolojiye sahip olmak ve fiziki binalar yapmak elbette gerekiyor, bütün bunlara ihtiyaç var, ama bütün bunlar yapılmasına rağmen eğer işler yolunda gitmiyorsa, dönüp kendimize bakmamız gerekir, nerede eksiklerimiz var saptamamız lazım, nerede eksik yaptığımızı da dönüp bakmaya ihtiyacımız var. Çünkü bunlar aslında herhangi bir husus için yeterli öğeler, faktörler olabilir ama beraberinde bütün bunların içselleştirildiği bir bilinç düzeyine ulaştığı bir yaşam tarzına dönüştüğü kültüre ihtiyacımız var.

Bu açıdan bakıldığında, bizim topyekün, konuyla ilgili aktörler ile beraber yaptığımız işe değer katmaya da ihtiyacımız var. Yeni bir yaklaşım tarzına, zihniyet değişimine, her şeyden önce bir misyona ihtiyacımız var. Eğer Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na sadece çalışma hayatını düzenlemek, çalışma barışını sağlamak, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğini tesis etmek, sosyal güvenliği sağlayacak istihdam fırsatları yaratacak şartları geliştirmek diye bakıyorsanız, sadece bu yetmeyecektir. Eğer işveren olarak sadece üretim yapmayı öne alarak, ürünlerinizi uygun pazarlarda pazarlamak, satmak için önlem alıyorsanız bu da yetmeyecektir. Öyleyse bizim ilgili aktörler olarak hepimize düşen sorumluluğu gözden geçirmeye, ama beraberinde tüm bunların bir bilinç düzeyine eriştiği, bir yaşam tarzına dönüştüğü bir kültüre ihtiyacımız var.

ÇSG Bakanlığı çok sayıda müfettiş ile gelip denetim yapabilir, denetimlerin sayısını artırabilir, ama bu yaklaşım tarzı ile işi götürmek zihniyetimizi, hemen, yeterince değiştirmedığımız anlamına gelir. Birbirimizin sorumlulukları olduğunu düşünüyorsak daha demokratikleşmiş bir zemin içerisinde birlikte bu işi yerine getirme durumundayız. İşçiler bu işin aktörü iseler o zaman bana bir şey olmaz düşüncesinden, yaklaşımından vaz geçmelidirler, bana bir şeyler olmaz değil bana, bize bir şeyler oluyor demelidirler.

2007 yılında 1.116.638 işyerinde çalışan 8.505.390 işçiden 80.602'si iş kazası geçirmiş, 1208 işçi meslek hastalığına yakalanmıştır. İş kazaları ve meslek hastalıkları neticesi 1044 çalışan

vefat etmiştir. 2009 yılı Ocak ayından bu yana sadece Bursa'da aşağı yukarı 435 iş kazası meydana gelmiş buna karşın 25 insan hayatını kaybetmiştir. Bütün bunlara bakıldığında bizim bir tarafıyla iş kazasına, bizatihi bu kazaya maruz kalan insanlarımız için, çok ciddi tavırlar, önlemler almamız gerekir. Diğer taraftan işverenler için bu bir maliyet ögesi değildir. İş sağlığı ve güvenliği sebebiyle alınmayan tedbirlerden dolayı ortaya çıkan maliyet, iş sağlığı ve güvenliği için alacağınız tedbirlerin maliyetlerinden çok daha fazladır.

Sağlık için, güvenlik için yapılacak yatırımlar işletmelerde uzun vadede hem ekonomik anlamda hem de sosyal anlamda daha büyük faydaların getirisi olacaktır.

İş sağlığı ve güvenliği konusunda topyekün herkesin birtakım duyarlılıklara sahip olması gerekir. İşverenler sadece işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği için tedbir almak yerine, aynı zamanda kendi tedarikçilerinin bu tedbirleri alıp almadıklarını göz önüne alarak tedbir almayanlara müeyyideler uygulayabilirler.

“

İş sağlığı ve güvenliği konusunda her kesin ve her kesimin çok ciddi bir bilinç düzeyine ulaşması gerekir. Ülkemizde iş hayatının, çalışma hayatının kalitesini geliştirmek için, iş sağlığı ve güvenliği meselesini sağlam bir zemine oturtmalıyız.

Bu zemin sağlam değilse çalışma hayatının kalitesini yükseltme, iyileştirme fırsatını yakalayamayız.

”

Faruk ÇELİK

Devlet Bakanı

Çalışma hayatının sorunları bilindiği gibi çoktur. Sosyal taraflar ile birlikte, aylar, günler geceler boyunca çalışarak önemli mesafeler aldık. Sosyal güvenlik mevzuatını iş sağlığı ve güvenliği reformunu mevzuatlar da dahil olmak üzere, taraflar ile birlikte yasalaştırdık.

Genel sağlık sigortasını 71 milyona şamil bir şekilde yürürlüğe koyduk. İstihdam paketi diye bilinen çalışma ve sosyal hayatı düzenleyen, dış ülkeler içerisindeki çok dezavantajlı durumumuzu ortadan kaldıran düzenlemeler yaptık.

Günümüzde mutlak surette 2821 ve 22 sayılı yasanın, 4688 sayılı yasanın ve bugünün konusu olan iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili Başbakanlığa sevk edilen ve sosyal taraflar ile birlikte çalışılan yasanın kısa sürede yasalaşmasına ihtiyaç vardır. Sendikal mevzuatın meclis gündeminde ilave taleplerin de dikkate alınarak kısa süre içerisinde yasalaşma zarureti bulunmaktadır. Bunların bilinci içinde çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. Bu ve benzeri yasaların tümünü yasalaştırsanız da yasaya hayat verecek olan insandır veya yasayı uygulayan insandır. İnsan unsuru son

derece önemlidir. 7'den 70'e herkesin bilinçlenmesi gerekir, bilinç çok önemli bir unsurdur. Çalışanın, işçinin bizzatı kendisinin güvenlik konusunda bilinçlenmesi gerekiyor aksi takdirde iş kazalarının önüne geçmek mümkün değildir. Tuzla'da önemli bir tersanenin 46 eksikliğini tespit ederek kapattık. Bunlar önemli eksikliklerdi, yemekhane denilen yer işçilerin üzerlerine çökmek üzereydi ve bunun benzeri bir çok 46 eksik görüldü. Nerede müeyyide uygulanıyorsa yapılması gereken prosedürün takipçisi olmak durumundasınız. Çünkü insan sağlığı ve insanın getirisi her şeyin üstündedir, bunun pazarlığı, bir başka şekilde algılanışı olamaz. Tuzla'da bu çalışma yapılırken enteresan olan işverenin bu eksiklikleri 5 gün gibi kısa bir sürede giderilebileceğini söylemesiydi, sonunda gördük ki eksiklikler tamamlanmamış.

“**Sorunumuz sorumsuz işveren yani işverenin sorumsuzluğu bir sorun.**”

Tahripkar sendikacılık önemli bir sorundur. Yapıcı olmak değil tahrip etmeye yönelik bir sendikal yaklaşım... Bilinçsiz çalışan ve işveren ile birlikte bu üçü bir araya geldiğinde felaketin rakamlarını daha da çoğaltmak mümkündür. Ayrıca bu olumsuz tablolar dünyada Türkiye'nin imajını bozan tahlillere vesile olmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği bilincini hep birlikte yaymamız, geliştirmemiz gerekiyor. Bu meseleyi sadece iş yerleri teftişi ile müfettiş ile halletmek mümkün değildir.

Slikozis hastalığı ile ilgili çok yoğun denetimler yapıldı. Veriler göre kayıt dışı slikozis hastalığı olan işyeri yok, fakat hala merdiven altında kot beyazlama devam ediyor, açık alanda devam ediyor ve işçinin ciğeri kum doluyor 30-35 yaşında hayata veda ediyorsa bu sorumsuzluk yalnız birilerine atılacak sorumluluk değildir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ise bu konunun da gereğini yapmamız lazım. Bu sorumluluğu bakanın, işçinin, işverenin bilmesi yetmez, o halde herkes bu konuda bir duyarlılığı ortaya koymalıdır.

Meslek hastalıkları hastanesinde yaşananlar işler acısıdır. Türkiye bunu hak etmiyor, Türkiye böyle ortamları hak etmiyor. Böyle işverenleri hak etmiyor. İş sağlığı ile ilgili düzenlemeler yapıldı. Türkiye'de 3 tane meslek hastalıkları hastanesi var. Bütün üniversitelere meslek hastalığı teşhisi için çağrıda bulunuldu. Meslek hastalıkları hastanesi de üniversitelere kapısını açacak haldedir. Tıp camiası açısından bu önemli bir adımdır. Çünkü bir çok hasta, meslek hastası olarak hastaneye gelmesine rağmen doktorun meslek hastalığı ile ilgili bilgisi, sağlık çalışmasının gündeminde meslek hastalığı olmadığı için teşhise rutinden başlıyor, meslek hastalığını gözden geçiriyor. Üniversite hastaneleri bu çalışma kapsamına alındı, artık mesleki durumundan hareket edilerek teşhis konulacak ve önleyici bir durum, tablo ortaya çıkmış olacaktır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş sağlığı ve güvenliği konusunda olumlu adımları atıyor bundan sonra da atmaya devam edecektir. Çalışanlarımıza sağlıklı bir ortamda sağlıklı bir çalışma hayatı diliyorum.

Gülay ASLANTEPE

ILO Türkiye Temsilcisi

Küresel istatistikler 2.3 milyon insanın her yıl küresel boyutta ölümcül olan ve sakatlıkla sonuçlanan iş kazalarına, meslek hastalıklarına maruz kaldığını göstermektedir. 2008 yılında Seul'de yapılan 18. Dünya Kongresi'nde ILO'nun belirlediği sayılarda 100 binlik bir artış olduğu görülmektedir. Bu sayı son derece ürkütücüdür, bir can kaybının hiçbir şekilde maddi karşılığı yoktur. Bunu ölçebilecek herhangi bir değer yoktur yeryüzünde, insan hayatı çok önemlidir.

Bir iş kazasının çalışanın ailesine getirdiği yükler olduğu gibi ayrıca sosyal güvenlik sistemlerine, sosyal yardım sistemlerine getirdiği çok ciddi mali yükler de vardır. Bu konuda harcanacak paranın ölçümü olamaz, bunu ölçebilecek herhangi bir değer yoktur yeryüzünde, çünkü bu insan hayatıdır. İş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ortaya çıkan maliyet dünyadaki gayri safi

hasılının yüzde 4'üne denk gelmektedir. Bu bedel son derece önemlidir.

Tüm toplumlarda iş kazaları, meslek hastalıkları olmaktadır. Bu sayıların oranları toplumların gelir düzeyine göre değişim gösterir, iş sağlığı ve güvenliği bugün gelişmiş ülkelerden en az gelişmiş ülkelere varana kadar bütün ülkelerin öncelikli konularından biri olmak zorundadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün bu amaçla çıkarmış olduğu bir dizi uluslararası standartlar vardır.

Türkiye başat 2 ILO sözleşmesini, 155 sayılı sözleşmeyi iş sağlığı ve güvenliği sözleşmesini ve 161 sayılı iş sağlığı ve güvenliğinin yönetimi ILO sözleşmesini, ayrıca 2006 yılında da 187 sayılı üçüncü sözleşmeyi; İş sağlığının ve güvenliğinin geliştirilmesi için bir çerçeve sözleşmeyi kabul etti.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde iş sağlığı ve güvenliği yasa çalışmalarının sonuçlanması halinde Türkiye 187 sayılı sözleşmeyi de onaylayacak noktaya gelecektir.

Yeryüzünde madenlerde çalışanların yaklaşık %50'si slikozis, pnömokonyoz hastalığına maruz kalmaktadır. Bu madenlerdeki çalışma koşullarının ağırlığından, ortaya çıkan zararlı tozlardan oluşan bir hastalıktır. Pnömokonyoz hastalığının tespiti konusunda ILO 2000'li yılların başlarında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birlikte eğitim programı yapmıştır. Eğitim programı sonucunda röntgen filmle-rinin sağlıklı okunabilmesi, teşhislerin sağlıklı yapılabilmesi sağlanmıştır. Bugün Türkiye'de iş yeri hekimleri bazında çok ciddi bir kapasite oluşmuştur. Bakanlık İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün girişimi ile 2009 Mayıs ayı sonunda pnömokonyoz okuyucularının eğitimi programı yapacaktır.

İş sağlığı ve güvenliği konusu toplumun tüm katmanları tarafından benimsenerek, yaşanan ortamın bir kültürü, yaşamın bir parçası olarak algılanmalıdır. Şayet iş kazalarının, meslek hastalıklarının asgariye indirilmesi isteniyorsa bunun için öncelikle kamunun ve devletin belirli bir yasal çerçeveyi belirlemesi gerekir. Bu yasal çerçevenin belirlenmesinden sonra bu yasaların denetlenmesi, uygulanması zorunludur ve son derece önemlidir.

Sorumluluk önemli bir konudur. İş verenlerin de yasa koyucuların belirlediği koşulları kendilerine önerdiği, öngördüğü, zorunlu tuttuğu koşulları işyerlerinde mutlaka yerine getirmelidir.

İşyerlerinde eksikliklerin olması halinde, yasa koyucunun aldığı bütün yasal tedbirlerin işveren tarafından uygulanmaması halinde yapılmış olan yasaların hiçbir önemi yoktur. Dolayısı ile kamunun yasa belirlemesinden, çerçeveyi belirlemesinden sonra başat sorumluluk işverene düşmektedir. İşçi kesiminin de sorumluluğu vardır. Bu sorumluluk kendisine düşen görevleri, işverenin kendisinden istediği önlemleri mutlaka yerine getirme, işyerinde öngörülen kişisel koruyucuları kullanma zorunluluğudur. Tuzla'da olayların gündemde olduğu zaman iş yerlerini izledik, durumu inceledik. İyi koşullar-

daki bir tersaneyi gezerken bir işçimizin, kaskı ve ayağında lastik pabucu vardı, kaynak yaptırılıyordu. Kendisine gözlüğün nerde diye sorduğumda gözlüğünü kaskının içinden çıkardı, işverenin uyarısı ile taktı. Bu işçinin sorumsuzluğunun örneğidir.

Demek ki aslında koruyucu dağıtmak da yetmiyor. İşçiye koruyucuları nasıl kullanacağı, kullanmadığı takdirdeki yaptırımları, uygulamaları öğretmek, hatırlatmak gerekiyor. Gerçekten de üç kesimin üzerine düşen çok belirgin sorumluluklar var. Bu sorumluluklar birlikte yerine getirildiğinde iş sağlığı ve kültürü; toplumda, işyerlerinde, çalışma ortamlarında içselleştirilmiş olur.

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili düzenlenen haftalar her sene hangi

“

Uluslararası Çalışma Örgütü, İş Sağlığı ve Güvenliği gününü 28 Nisan'da kutluyor. Türkiye'de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bu konudaki önemi 23 sene önce, yani ILO'dan önce benimsemiştir. ILO 2000'li yıllarda 28 Nisan'ı İş Sağlığı ve Güvenliği olarak anıyor. Türkiye 86 yıldan bu yana iş sağlığı ve güvenliği etkinliğine önem vermektedir, bu gelenek önemlidir. Bu geleneği sürdürmek de önemlidir.

”

durumda olduğumuzu, neyi ne kadar yaptığımızı, neleri yapmamız gerektiğini görmemiz, eksikliklerimizi tespit etmemiz açısından son derece önemlidir.

Toplumumuzda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün özellikle genç kuşaklara aktarılması son derece önem taşır.

Etkinlik kapsamında düzenlenen yarışmalar toplumda duyarlılığın artmasına vesile oluyor.

23. İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası'nın sağlıklı bir Türkiye'de, iş yaşamında kazasız, sağlıklı günler getirmesini dilerim.

Kasım ÖZER

Genel Müdür

ÇSGB İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü

1987 yılında Türkiye 4-10 Mayıs tarihleri arasında iş sağlığı ve güvenliği haftası düzenlenmesine, kutlanmasına karar verdi. İSG konusunda o yıllar ile 2009 yılına geldigimiz bu günlerde uygulama ve kültür arasında çok önemli farklar bulunmaktadır. Örneğin, 1987 yılında kömür işletmelerinde açık alev ile aydınlatma yapılarak çalışırken ki bu bir intihar demektir, bu işletmeler için 2009 yılında bu şekilde çalışmanın terk edildiği İSG kültürünün yerleşmeye başladığı, bu şuurun geliştiği, farkındalığın ortaya çıktığı görülür. Aynı şekilde sanayimizde koruyucusuz makine kullanımı alışkanlığının terk edildiğini, benzer tedbirlerin yerleştiğini de görmekteyiz. Bu bilincin oluşmasında eğitim toplantıları, seminerler, konferanslar ve bilgilendirme eğitimleri gibi bir çok temel unsur bulunmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı öncülüğünde başlayan bu çalışmaların işçi-işveren kuruluşları, sivil toplum

kuruluşları, meslek örgütlerinin destek vermesiyle bugün göz doldurucu bir seviyeye geldiği görülmektedir. Ancak, bu çalışmalar yeterli değildir. Bakanlık olarak aynı aşk, şevk ve hızla gayretlerimizi devam ettireceğiz ve umuyoruz ki diğer ortaklarımız; sivil toplum kuruluşları, işçi-işveren kuruluşları, kamu kuruluşları, meslek örgütleri bugüne kadar yaptıkları desteği devam ettirecek ve artırarak sürdüreceklerdir.

ÇSGB Bakanlığı 2003 yılında 4857 sayılı İş Kanununu çıkarmış ve Avrupa Birliğine uyum çerçevesinde 20 küsür direktife ulaşmış, çıkardığı 33 tane yönetmelik ile mevzuat noktasındaki açığı kapatmıştır. Türkiye bugün AB seviyesinde mevzuatlara sahip durumdadır. AB ülkeleri 89/391 sayılı çerçeve direktifini AB hükmü gereği kendi ülkelerinde milli mevzuatlarla uyumlaştırarak İSG konusunda ilgili kanun çıkarmışlardır. İngiltere 1974 yılında bu

kanunu çıkararak öncülük yapmıştır. ÇSGB Bakanlığı da 2008 yılında tamamladığı kanun tasarısı taslağını Başbakanlığa göndermiş, önümüzdeki günlerde bu taslağın kanunlaşması beklenmektedir.

ÇSGB Bakanlığı 2008 yılının Mayıs ayında istihdam paketi diye bilinen, işverenlerin yükünü hafifletmeye yönelik 4857 sayılı kanunu değiştiren 5763 sayılı kanunun bazı maddelerine şamil hükümler gereği yönetmelikler çıkarmıştır. İşvereni rahatlatmak amacını taşıyan bu yönetmeliklerle, İSG tedbirlerinin daha iyi disipline edilmesi sağlanacaktır. İSG uzmanı, iş yeri hekimliği, risk değerlendirme yönetmeliği ve hazırlanan 5 yönetmelik daha yayınlanacaktır.

Risk değerlendirmesi kanunumuzda yerini aldığı için bir zorunluluk haline gelmiştir. İşyerlerinde artık sürekli iyileştirme modeli geliştirilecektir. İşveren oto kontrol sistemiyle sürekli kendi işyerini kontrol edecek, işyerini iyileştirecektir. Dışarıdan İSG hizmetleri alımı imkanı getirildiği için işyerlerinde işveren rahatlamış olacaktır. Bu şekilde İSG tedbirlerinin alınması hızlanacak ve kolaylaşacaktır.

Ayrıca, İSG Enstitüsü Müdürlüğü bünyesinde çalışacak olan ve işverenlerin talebi üzerine hizmet verecek, gerek gezici sağlık üniteleri ve gerek altı ilde şu anda faaliyet gösteren laboratuvarlarda çalışan sağlık ve güvenlik personeli de işyerlerinde sağlık taramaları, fiziki ortam ölçümü yaparak çalışılan işyerinin sağlıklı ve güvenli olması açısından işverene tavsiyelerde bulunarak, raporlar hazırlayacak ve işverene yol gösterecektir. Dolayısıyla işverenler bu noktada gerek mevzuatın şamil hükmü, gerek insani görev olması sebebi ile iş yerlerinde iş kazalarının meslek hastalıklarının önlenmesinde; tedbirlerin alınması noktasında gayret göstereceklerdir.

İş sağlığı ve güvenliğine yönelik çalışmalar tarafların işbirliği içerisinde daha sağlıklı ve güvenli işyeri oluşturulması amacını taşımaktadır. Önemli olan bu adımların ve çabaların sürdürülebilir ve geliştirilebilir olmasıdır. Çünkü kaza geliyorum demez ve tüm meslek hastalıkları yüzde yüz ortadan kaldırılabılır ve iş kazaları % 98 oranında önlenebilir.

**güvenlik kültürünün
oluşturulmasında yerel
dinamiklerin rolü**

Dr. Sven TIMM

Alman Yasal Kaza Sigortası Kurumu

Değişen dünyayı göz önüne aldığımızda, büyümekte olan ülkelerde endüstri hayatı çok hızlı gelişmekte, ilerlemekte ve endüstri hayatına oldukça hızlı bir geçiş sağlanmaktadır. Örneğin, endüstri hayatı olan ülkelerde hizmete, endüstriye ya da endüstriyel kısımda daha çok olmak üzere, bilgi topluluğuna dönüşümün örnekleri görülmektedir.

Bu durum, diğer ülkelerle ve içeride kendileriyle sürekli rekabet içinde olmanın verdiği ve sürekli artan baskı, hızla gelen yeni teknoloji ve bu alanda yapılan alıştırmalara uyum sorunları, dünya formunda bir görselleşme, boş zaman olmaması gibi durumlara sebep olmakta ve bunun gibi durumlar, bazı Avrupa ülkeleri için oldukça ciddi sorunlar teşkil etmektedir. Tabii bu sorunlar diğer ülkelere de yansımaktadır. Aslına bakacak olursanız, Türkiye

bu konuda birtakım demografik değişiklikler göstermektedir.

Türk toplumunun Alman toplumuna oranla çok daha genç bir toplum olduğu bilinmektedir. Demografik değişimlerin ve dış etkilerin bir sonucu olarak Almanya'da genişletilmiş bir iş hayatı vardır. Almanya'da bu gelişmeler ile birlikte iş kaybı ve bunun sonucu olarak standart dışı bir işsizlik oluşması kaygısı yaşanmaktadır. Aslında tabii ki ekonomik kriz sebebiyle ülkenin aldığı kaçınılmaz darbeler var ancak, bu bütün gelişmekte olan ülkeler için benzer bir durumdur.

Gelişmekte olan ülkeler, endüstrileşmiş ülkeler olmak için birtakım değişimler sergilemektedir. Bilgi toplumu olmak adına daha çok hizmet gösteriyor ve bu, aynı zamanda gelişmeyi artırıyor. Ancak, bu hızlı ve

kökten değişimler dünya insanları için çok ani olmuştur. Tabii ki ekonomik krizle yüzleşen, gelişmekte olan ülkeler bu şeridin en sonundalar, yani bu ani değişimlerden en çok bu ülkeler etkilenecektir, bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. Uzmanlar da gelişmekte olan ülkelerin bu durumdan en çok etkilenen ülkeler olacağını belirtiyor.

Burada elimizde, meslekleri etkileyen, fonksiyonlara yönelik yeterli kalitede legal ve sosyal korumanın olmaması ve bu bilincin, bu eğitimin erişimindeki limitler bulunmaktadır. Genelde sağlıklı ve korumasız iş alanlarına sahibiz ve toplumda geniş yere sahip ailelerin, yaşla gelen hastalıklarda bile geçerli olan aile korumasının farkında olması, bu durumda uyanık davranması gerekmektedir. Bu ailelerin dağılması önlenmeli, insanlar bu ayırmda kendilerini koruyabilmelidirler.

İş güvenliği için sağlık ve korunmayı savunmak; gelişimin koordinesi, uluslararası ve ulusal stratejilerle gerçekleştirilebilir. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki deneyimlerimize göre en kötü davranış herhangi bir dışsal aktiviteyi sosyal güvenlik sistemi dahilinde tutmaktır. Yine deneyimlerimize göre iş sağlığı ve güvenliğindeki başarı için anahtar; işveren ve girişimcileri aktive etmektir. Bunu başarmak için belirli yöntemler bulunmaktadır. Deneyimlerimize göre bu yöntemlerin en başarılısı, teşvik edici olarak kullanılacak bütün unsurların kullanımınıdır. Ulusal koordinasyonun, işveren ve işletmelerin etkinleştirilmesi amacıyla teşviklerin kullanımı önemlidir. Problemler ortaya çıktığında hepimiz rol yapmak durumundayız. Rol yapmak, bölgesel ve ulusal olarak gelişimi desteklememize yardımcı olur. Bunu belki şu şekilde toparlayabiliriz; küresel olarak ve bölgesel olarak bilgi, yayılım ve iyi bir iletişime; iletişim sistemine ihtiyacımız var. Sorunları hareket ve bunlara karşı doğan tepki belirtir. Yerel, bölgesel ve kurumsal düzeyde konu ele alınarak **küresel düşünmeli yerel hareket edilmelidir.**

KKD'ların, tehlikeli maddelerin kullanımında uzman eğitimcilere gereksinim vardır. Özellikle en başta öğrencinin okul düzeyinde, çalışanın işyerinde İSG konusunda eğitimi son derece önemlidir. Bunun için kitap, broşür, Cd, özel

formlar, ek bilgi ve belgeler hazırlanmalı ve taraflarca paylaşılmalıdır.

Dayanışmayla iyi bir yönlendirmeye sahip olunabilir ve bu yönlendirme, üretkenliği izlerse başarıya daha kolay ulaşılır. Branşlara göre yönlendirmeler ve çalışma sistemleri oluşturulmalı ve bu sistemler uygulanmalıdır.

2008 yılında Türk otoriteler gemi tersanelerinde meydana gelen iş kazaları konusunda bölgesel otoriteler ile beraber fark edilir ölçüde ileri davrandılar. 2008 yılında tersanelerde oldukça limitli süreye sahip olarak çalışan yirmi bin çalışana güvenlik

konusunda eğitim verildi, bu konuda büyük bir adım atıldı. Bütün problemler aynı anda çözülemez. Problemleri çözmek için bilgi, iletişim gibi konularda bir problem sıralamasına sahip olmak gerekir. Kişisel koruma ekipmanlarının inşaat sektöründe kullanılmaması ve bunun nedenlerinin paylaşılmaması bu konudaki en iyi örneklerden biri olabilir. Ortaklara ve uzmanlara ilgili düzeylerde ulaşılmalıdır. Öğrenciler mümkün olduğunca iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilgilendirilmelidir.

Almanya'da federal eyaletlere bölünmüş bir yönetim söz konusudur. Hesse bu eyaletlerden biridir. Büyük bir

kent olarak bilebilirsiniz, bu eyalette Frankfurt bulunmaktadır. Bu federal eyalette sağlıklı bir işyeri ağı kuruldu ve tüm önemli ilgili kuruluşlar ve önemli uzmanlar bu ağda yer aldı. Bu projeye Hesse'nin Sosyal Güvenlik ve Çalışma Bakanlığı, devlet kurumları, yasal kaza ve sağlık enstitüsü, işletmeler, sendikalar, odalar ve üniversiteler katıldı.

Bu projenin amacı; projelerin sağlıklı işyerlerine dair birer örnek teşkil etmesi konusunda etkili olmaktır.

“ İş sağlığı ve güvenliğinin kapasitesi ve faaliyetlerini geliştirmek için sosyal faaliyetleri ve ortakları da desteklemek gerekir. Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği standartlarını bu şekilde geliştirmek planlanmalıdır. Bir kez etkili olduğunuzda bu etki süreklileşir ve neticeleri mutlaka alınır. ”

Nabi İNCE

Gazeteci, Olay Gazetesi

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre her yıl 120 milyon iş kazası meydana gelmekte ve iş kazalarından yılda 210 bin kişi hayatını kaybetmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu istatistiklerine göre 2007 yılında Türkiye'deki iş kazası sayısı 80.602'dir. İş kazalarında hayatını kaybeden vatandaşların sayısı 1043, meslek hastalıklarından hayatını kaybedenlerin sayısı ise 1044'tür. Bu sayı ürkütücü bir sayıdır, fakat geçmiş yıllara göre düşme tirendine girmiş bir rakamdır. Bundan sonraki yıllarda bu sayının daha da düşmesini umut etmekteyiz. Yine meslek hastalıkları ve iş kazalarından dolayı kaybolan iş günü sayısı 1.947.500'dür.

İş kazalarının ekonomik boyutuna gelince Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre iş kazalarından ve meslek hastalıklarından ülkelerin maddi

kayıpları gayri safi milli hasılanın %3.6' sına takabül etmektedir. Bu konuda daha iyi çalışan, yol almış ülkelerin sayısını %3 kabul edersek ondan sonraki sıralamayı kendimiz yapabiliriz, Türkiye'nin milli hasılası 700 milyar dolar olduğuna göre Türkiye'deki kayıp 21 milyar dolardır. Ekonomik global krizde IMF'den gelecek 21 bin dolarla düzlüğe çıkacağımızın hesabı yapıldığına göre her yıl 21 milyar dolar dolayındaki kayıp büyük bir kayıptır. Özet olarak iş kazalarının sunduğu tabloya baktığımızda her yıl bu kadar insanımız telef olmakta, bu kadar büyük acılar yaşamakta, ocaklar sönmektedir.

İş kazalarının maddi yönü nedeni ile milyonlarca dolar kayba uğramaktayız. Bu tablonun değişmesi için ne yapmamız gerektiğine baktığımızda 4857 sayılı yasanın iş sağlığı ve güvenliği

ile ilgili hükümlerinin üzücü olduğunu görürüz. İş sağlığı ve güvenliği kültürünün tüm taraflarca elbirliği içinde gönüllülük esasına dayanan, iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları yaparak bu konudaki negatif tabloyu pozitif çevirmek mümkün olacaktır.

Güvenlik her kesim için gerekli bir husustur, toplumun bütün kesimlerince benimsenmesi çok önemlidir. Güvenlik sadece işyerlerinde bizi ilgilendiren bir husus, sorun değildir, hepimizin benimsenmesi, hayatımızın her bölümünde her alanda yer alması gereken bir konudur.

Güvenlik kültürünün toplumun tüm kesimleri tarafından benimsenmesi, özümsemesi gerekmektedir, sevecek yapacağımız bir dava haline gelmelidir.

Bu kültürün oluşmasında taraflara büyük sorumluluklar düşmektedir. Taraflardan biri de basındır.

Düzenli aralıklarla çıkan gazete dergi mecmuaların tümünün hazırlanması safhasına basın deniyor. Güvenlik kültüründe basının rolü çok önemlidir. Basın; demokrasilerde yasama, yürütme ve yargıdan sonra 4'ncü büyük kuvvettir. Bu kadar güçlü bir kuvvetin iş sağlığı ve güvenliği konusunda tüm gücü seferber edilmelidir.

Basın, kısa vadede toplumların bilgilendirilmesinde, uzun vadede toplumların gelişmesinde davranış biçimlerinin oluşmasında gerekli bir kuvvettir.

Eğitimin gelişmesi, yurttaşlık bilincinin oluşması son 30 yılda sosyal gelişmeye damgasını vurmuştur, basının artı katkıları olmuştur. Eğitimin gelişmesine bağlı olarak gazete ve okur sayısında ciddi artışlar meydana gelmiştir.

Basın, bilgilerin paylaşılmasını sağlarken, aynı zamanda kişiler arasında iletişim köprüsünü kuran bir unsur oluşturmaktadır.

Okur, basın yolu ile bilgileri yorumladıktan sonra bir yanıt verir, belirli bir tepki gösterir ve bu olumlu da olabilir olumsuz da; kişi okuyarak, izleyerek toplumla, yakınlarıyla, arkadaşlarıyla bilgilerini paylaşır.

Günümüzde gazetelere internet sayfalarından ulaşmak mümkündür. Kişi bürosunda interneti açtığı zaman bütün basın organlarına ulaşabilmektedir.

Yetki alanını genişleten, kitlelere ulaşan basın güvenlik kültürü için yeterli değildir.

Basın, iş kazalarını kaza olduktan sonra haber bültenlerinde sadece haber olarak sunmaktadır.

İş kazaları ile ilgili Türkiye'nin pek çok yerinden haberleri basında görüyoruz, tersanelerden, fabrikalardan, kazan patlamalarından, çayır çayır yanan insanların resmini, çöken fabrikaların resimlerini görüyoruz. Pek çok insanın öldüğünü, ailelerin, ocakların söndüğünü öğreniyoruz.

Gazeteler sadece olay olduktan sonra olayı haber yapmakta, olayın nedenlerine ve bu kazaların olmaması

için ne tür önlemler alınması gerektiği konusuna girmemektedirler.

Esas görevi haber vermek olan basın; iş kazalarının olmaması, iş güvenliğinin oluşturulması, bu kültürün yaygınlaştırılması için kendine düşen görevi yerine getirmelidir.

İş sağlığı ve güvenliği konusunda ülkemizde iyi işletmeler de görmekteyiz, gayet güzel her şeye dikkat eden, tüm kuralları uygulayan işletmeler bulunmaktadır. Basın bu işletmeleri, yöneticileri örnek göstermeli, tanıtmalıdır. Basında, TV ve radyoda iş güvenliği ile ilgili eğitici programlar hazırlanmalı, olayın vahameti görselleştirilmeli, alınabilecek tedbirlerde anlatılmalıdır.

Gazete, radyo ve TV'de bu önemli konuya daha çok yer verilmelidir.

Gazetelerde siyasi, spor, ekonomi konularında çok sayıda köşe yazıları bulunmaktadır, bunların önemini elbette biliyoruz, fakat iş sağlığı ve güvenliği konusu ile ilgili yazılara buralarda neredeyse yok denecek kadar az sayıda rastlıyoruz.

Konusunda uzman kişilerden ricamız; gazetelerde köşe yazılarında iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilgi ve tecrübelerini aktararak okuyucu kitlesi üzerinde iş sağlığı, iş güvenliği kültür ve bilinci oluşmasına katkıda bulunmalarıdır.

“Günümüzde basın, iş güvenliğini, iş kazaları sonucunda gündeme getirmektedir. Yani sonuçlar duyurulmaktadır. Bu basının görevidir. Ancak; esas olan, kazaların olmaması için güvenlik bilinci oluşturma çalışmalarının yapılmasıdır.”

Tülin Tüzün

Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV)

Sendikalar, akademik kuruluşlar ve toplumun kendisi iş sağlığı ve güvenliği konusu ile ilgili kuralları ya denetim esnasında hatırlıyor ya da yaşanan bir kaza sonucu.

Mevzuat; olay, kaza yaşanmadan önce önlemleri alın, kontrol tedbirlerini denetleyin, eğitim yapın demektir. Her çalışanın sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışma hakkı vardır ve işyerlerinde bunu; işverenler, çalışanların kendileri, yasal kuruluşlar sağlayacaktır.

Toplumdaki güvenlik kültürünün yönetilmesinde; sendikalara, akademik kuruluşlara, sivil toplum örgütleri ve toplumun kendisine büyük görevler düşmektedir.

İş güvenliği ile ilgili olan kurallar denetimler esnasında yaşanan acı bir iş kazasında gündeme gelmektedir. İş güvenliğinde gerekli olan proaktif yaklaşım ise; risk değerlendirmeleri, olay analizleri, kontrol tedbirleri değerlendirmelerini düzenli yaparak çalışanların iş güvenliğini sağlamak, işverenlerin görünen ve görünmeyen iş ile ilgili maliyetlerini azaltmaktır.

İyi Güvenlik Kültürü'nün Kriterleri 2002'li yıllarda şöyle tanımlanmıştır:

Güvenlik politikaları, yönetimin güvenlik için görünür kararlılığı, demokratik uygulamalar ve yetkinliği, tutumlar ve bağlılık, zorunluluk ve sorumlulukların açık tanımı, güvenlik ve üretim arasındaki denge, yetkin çalışanlar ve eğitim, yüksek motivasyon ve iş tatmini,

yönetim ve çalışanlar arasında karşılıklı güven ve adil yaklaşım; kalite, kural ve düzenlemelerin güncellenmesi, düzenli ekipman bakımı ve küçük bile olsa kazaların rapor edilmesi.

Etkin yorum; farklı kurumsal seviyelerden ve görevlilerden sağlıklı bilgi akışı, uygun tasarım, yeterli kaynak ve sürekli iyileştirme, gerektiğinde otorite ile olan iş ilişkilerinin taraflarca yerine getirilmesidir.

Alınan önlemlerin geçici olmaması, bunun iş hayatının bir parçası olarak tüm çalışanlar tarafından benimsenmesi ise ilgili işyerinde güvenlik kültürünün gelişmesi ile sağlanabilmektedir. Her işyerinin kendi içinde oluşturduğu bir kültür vardır ki çalışanların kendi aralarında resmi veya sessiz kuralları içermektedir.

İş güvenliği kültürü görünür ve görünmez bileşenlerden oluşur. İş güvenliği kültürünün yalnızca %10'nu oluşturan kurallar, prosedürler, istatistikler ve davranışlardır. %90'lık kısmı ise görünmez bileşenlerdir, bunlar dile getirilmeyen kurallar ya da inançlardır. İş güvenliğini etkileyen inançlar işletme kültürü içinde saklı bir şekilde yer alır. Hiçbir zaman dile getirilmez ama geçmişteki tecrübe ve gelenekler nedeniyle varlıklarını korurlar.

Güvenlik kültürü oluşumunda yöneticiler; motivasyonu, özendirmeyi, tutarlılığı esas alarak öncülük etmelidir. Ancak, işletmedeki tüm çalışanlar iş güvenliğinden sorumludur. İş güvenliğinin yalnızca bir veya birkaç kişinin üzerinde kalması yeterli olmamaktadır. Olumsuz olaylar yaşanmadan önlemlerin alınması sağlanmalıdır.

Güvenlik ile ilgili gereksinimlerin tüm toplum tarafından benimsenmesi gerekmektedir.

"Bana bir şey olmaz!" yaklaşımı toplum tarafından terk edilmelidir.

Güvenlik bilgiye dayanır. Bu nedenle toplumun her kesimi çeşitli yollarla bilinçlendirilmelidir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları toplumun ve üyelerinin bilinçlendirilmesi yönünde çalışmalar yapmalıdır.

Sivil Toplum Kuruluşlarının asli görevleri ise; iş güvenliği için mevzuatta bulunan kuralların ve yaptırımların

Güvenlik kültürünün öncelikle KOBİ'lerde yaygınlaştırılması gerekmektedir. İş kazalarının büyük çoğunluğu KOBİ'lerde meydana gelmektedir. Mevzuatlarda iş sağlığı ve güvenliği kuralları tanımlanmaktadır. Bu çerçevede; her kesimden ilgili kurallara ulaşılabilir, ancak küçük ve orta ölçekli işletmelerin bilinçlendirilmesi noktasında daha fazla çalışılması gerekmektedir. İstatistiklerde KOBİ'lerin Türkiye'deki tüm girişimlerin % 99'unu ve toplam istihdamın % 77'sini oluşturduğu görülmektedir.

uygulayıcıları tarafından bilinmesi amacıyla toplantılar, eğitim programları yapmak, görsel ve basılı yayınlarda iş güvenliği konularının gündeme getirilmesini sağlamak, kendi bünyelerindeki başarılı uygulamaların kuruluşlar tarafından paylaşılmasını teşvik etmek, iş güvenliği ile ilgili başarı ödülleri uygulamaları ve bu konunun toplumda yaygınlaşmasını sağlamak, ayrıca uygulayıcıların karşılaştıkları sorunları yetkili mercilere duyurmaktır.

TOSYÖV; Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı adı altında Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma mücadelesinde etkin rol alarak bu mücadelenin toplumun tüm katmanları tarafından benimsenmesine çalışan bir sivil toplum kuruluşudur.

TOSYÖV Yönetim Kurulu'nda TOBB, KOSGEB'den temsilciler bulunmaktadır. TOSYÖV, KOSGEB'in Genel Kurul üyesidir. Kredi Garanti Fonu'nun kurucularındandır.

TOSYÖV, KOBİ'lerin ortak bir sesi olan önemli bir sivil toplum kuruluşudur. TOSYÖV'e bağlı destekleme dernekleri 2000 üyeye sahiptir. Yasal düzenlemeleri kendi üyelerine ve topluma duyurmak için çeşitli illerde, ilçelerde toplantılar, paneller düzenlemektedir.

KOBİ'lerin yaşadığı sıkıntıların yetkili mercilere, yasa ve yürütme organlarına iletilmesi için gerekli çalışmalar yapmaktadır.

Aylık olarak çıkartılan GİRİŞİM Dergisi 5.000 adet basılmakta olup tüm resmi kurum, dernek, bakanlıklar ve üyelere dağıtılmaktadır.

TOSYÖV aşağıdaki başlıklarda eğitimler düzenlemiştir:

İş Sağlığı ve Güvenliği Temel Eğitimi,

- Tehlike Bilinci ve Risk Algılama,
- Risk Değerlendirme,
- İş Güvenliği Kurul Eğitimi,
- Kimyasal Maddelerle Güvenli Çalışma,
- Yönetici ve Alt İşveren Eğitimi,
- Kaza Araştırma ve Kazaların Kök Neden Analizi,
- Etiketleme- Kilitleme- Deneme Eğitimi,
- OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Eğitim ve Danışmanlık,
- Makine Emniyeti Yönetmeliği ve Makinelerde CE İşaretlemesi Eğitimi,
- Makinelerde Güvenlik ve Makinelerin Güvenlik Sistemlerinin Yükseltmesi Eğitimi.

Sonuç olarak; tüm sivil toplum kuruluşları, iş güvenliği kurallarını sürekli gündemlerinde tutmalıdır. Topluma ve özellikle KOBİ düzeyindeki işletmelere bilgi aktarılması için çalışmalar yapılmalıdır. Toplumun iş güvenliği kültürünü geliştirmek için tüm taraflara ulaşılmalıdır.

Ayfer ÇIRAK (KALDER)

İş sağlığı ve güvenliği konusunda yerel dinamiklerin rolünün vurgulanması önemli ve anlamlıdır. Çünkü özellikle iş sağlığı güvenliği konularında bilgilendirme, ürün uygulamalarının paylaşılması ve yaygınlaştırılması, iş güvenliği kültürünün oluşturulmasında yerel dinamiklerin önemli bir rolünü vurgulamaktadır. Bu nedendir ki yerel dinamiklerin gerçekten iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerine zaman ayırmaları gerekmektedir.

KALDER, çevre ve iş güvenliği uzmanlık grubu oluşturmuş bir kurumdur. Bu uzmanlık grubu özel kuruluşlarda çalışan, toplam kalite yönetimini bir yaşam biçimi olarak benimsemiş, kurumunda bu konuda çalışmaları olan, gönüllülük esasıyla kurulmuş bir gruptur. Yani hepimiz gönüllülük esasına dayalı olarak hizmet vermekteyiz. Uzmanlık grubu Eylül 2000 yılında KALDER, sanayinin önemli kuruluşlarının çevre sorumlularının bir araya getirilmesi ile kurulmuştur. Başlangıçta

Çevre Grubu olarak kuruldu, iş güvenliği grubu değildi. 2000 ve 2001 yıllarında özellikle sanayiye yönelik bilinçlendirme faaliyetleriyle tanınan bir grup haline geldi. 2001 yılından sonra çalışmalara bir miktar ara verildi. Çevre Uzmanlık Grubu ekibi 2003 yılında yeni üyelerin de katılımıyla tekrar kuruldu ve faaliyetlerine başladı. 2007 yılında iş sağlığı güvenliği faaliyetlerinin öne çıkmasıyla birlikte duyulan ihtiyaç ile Çevre Uzmanlık Grubu, Çevre ve İş Sağlığı Güvenliği Grubu olarak değişti.

Misyonumuz sanayi ve toplumda çevre ve iş güvenliği konularında gerekli olan duyarlılık ve bilincin oluşturulmasına katkı sağlamak amacıyla panel, seminer, eğitim gibi yöntemlerle, bilgi ve tecrübe paylaşımı sağlamak, çevre ve iş sağlığı güvenliği mevzuatı ile ilgili olarak uygulayıcılara bilgi akışını sağlamaktır. Ayrıca, çevre ve iş güvenliği konularında sanayicinin danışabileceği bir bilgi havuzu oluşturmaktır.

Vizyonumuz ise ülke çapında toplumun ve sanayinin çevre ve iş güvenliği konularında bilinçlendirilmesi ve duyarlılığın artırılması yönünde öncü çalışmalar yapmak, ihtiyaç duyanların çevre ve iş güvenliği konularında başvurabileceği referans bir grup olmaktır.

Çevre ve İş Güvenliği Uzmanlık Grubu 7 kişiden oluşmaktadır. Aramızda çevre mühendisleri, işletmeci, makine mühendisi, kimya mühendisi, kimyager bulunmaktadır. Her yıl 7 kişiden biri grubun liderliğini yürütmektedir. Lider; aksiyonları, toplantı tutanaklarını takip eder, bu anlamda bir lidere ihtiyaç duyulmaktadır. Grubumuzun düzenlediği birçok faaliyet bulunmaktadır. Bunların içerisinde her yıl düzenli olarak yaptığımız; okullarda çevre ve iş sağlığı güvenliği eğitimlerinin verilmesidir. Hangi okulda eğitim verilmesi gerektiğini KALDER merkezi belirler, eğitim daha çok endüstri meslek liselerine yöneliktir. Bununla beraber geçen yıl Bursa Anadolu Lisesi öğretmenlerinin isteği ile çevre ve iş güvenliği konusunda bir eğitim verildi. Hepimizin yıl içerisinde hangi okula, hangi ayda eğitim vereceği bellidir. O program dahilinde okullarda düzenli olarak her yıl eğitimler yapmaktayız.

KALDER e-bülten'de çevre ve iş güvenliği konularında aylık yazıların yayınlanması da rutin faaliyetimizdendir. Her birimizin hangi ay yazı yazacağı da bellidir. Güncel konuları dikkate alarak yazılarımızı özgürce seçeriz. Yazılan yazı grup içerisinde değerlendirilir. Düzeltmeleri varsa ilaveleri yapıldıktan sonra yazının dergimizde yayınlanmasını sağlarız.

Rutin faaliyetlerimizin dışında dönem dönem gerçekleştirilen faaliyetlerimiz ise üniversite öğrencileri ile çevre mühendisliği üzerine söyleşiler düzenlemektir, bu da hemen hemen rutin faaliyetlerimiz haline gelmiştir.

2004 yılında "tehlikeli atık yönetimi ve sanayide örnek uygulamalar" semineri verildi. Yine 2004 yılında meslek odalarıyla; inşaat, elektrik, çevre ve kimya mühendisleri odalarıyla toplantılar yapıldı. Botanik parkta "5 Haziran Dünya Çevre Günü Şenliği"ne katılım sağlandı ve 2005 yılında "14001 Standardı ve Sanayide Uygulamalar"

sunumu gerçekleştirildi. 2006 yılında "Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği ve Sanayideki Uygulamalar" konulu seminer gerçekleştirildi. 2007 yılında DOSAB'da "Tehlikeli Atıklar ve Yönetimi" semineri düzenlendi ve 2008 yılında saniiinin tüm kollarının yararlanabilmesi için "14001 Çevre Yönetim Sistemi" kitapçığı hazırlandı. 2008 yılı itibariyle "iş sağlığı ve güvenliği" faaliyetlerine başlandı. 2008 yılında "Yasal Çerçeve" konulu paneli düzenlendi. Buradaki konuşmalarda iş kazalarının değerlendirilmesi, analiz edilmesi, önlemlerin alınması, işyeri hekimlerinin faaliyetleri, iş sağlığı güvenliği ile ilgili iyi uygulamaların paylaşılması konuları ele alındı, tartışıldı. Ayrıca avukatlık bürosundan bir konuşmacı çalışanların ve işverenlerin yükümlüklerini anlatan bir sunum yaptı.

Yine 2008 yılında KALDER olarak daha iyi faaliyetlerin nasıl yapılabileceğine ilişkin bir çalışma yapıldı. Bu bir uzmanlık grubunun işleyiş ve prosedürünü revize etme ihtiyacını gözden geçirme faaliyetiydi.

Yine 2008 yılı içerisinde 11 Ekim ve 29 Kasım ayları arasında Ukrayna Üniversitesi işbirliği ile bir faaliyet gerçekleştirildi. Bu 52 kişilik bir öğrenci grubuyla yapılan "Kalite Personeli Yetiştirme"

tirme" adı altında bir eğitim faaliyetiydi. Amaç; öğrenciyi toplam kalite yönetimi konusunda eğiterek iyi bir iş yaşamına başlamalarını sağlamaktı. Burada konu başlıkları şöyleydi: "Kaliteye Giriş", "Toplam Kalite Yönetimi", "Kalite Artışları Teknikleri", "İletişim ve Proje Yönetimi", "Kalite Çevre İş Güvenliği Yönetim Sistemleri".

Eğitim sonunda öğrenciler sınava tabi tutuldu, sınav sonucunda yeterli puan alan öğrenciler sertifikalandırıldı.

5 Mayıs 2009 Salı günü Sanayi ve Ticaret Odası toplantı salonunda 2009 yılı panelimiz gerçekleştirildi. Bu panelde çevre ve iş güvenliği konuları ele alınarak tartışıldı.

"Çevre" panelinde "Kimyasal Maddelerin Yönetimi", "Kyoto ve Türkiye", "Rich" konusu ele alındı. İş Güvenliği panelinde ise öncelikle Form tiyatro aktivitesi yapıldı ve bu çok ses getirdi, Form tiyatro ile ilgili çok yeni bildirimler alındı. Konu şu şekilde idi: öncelikle bir iş kazası canlandırıldı, parmak kopmasıyla ilgili bir olayı canlandırarak izleyicilere duygusal anlar yaşattılar. Sonrasında gruba dönerek, "bu kazanın oluşmaması için ne yapmamız gerekirdi, sizce ne yapılabilirdi ki bu kaza yaşanmamış olsun" gibi sorularla genel interaktif,

katılımcıların görüşleri alındı. Hatta katılımcıları sahneye alarak onların görüşlerini doğaçlama oynamaları da istendi. Bu uygulama ile konu ile ilgili çok iyi bildirimler aldık. İşçi panelistler işyeri denetlemelerinde incelenen noktalar konusuna değindiler. Panelde ikinci konuyu iş kazaları oluşturdu, panelist "Cezalar ve Yargıtay kararları"ndan örneklerle bir sunum yaptı.

Ayrıca, panelde Makine Emniyeti Yönetmeliği açısından makinelerin ön kabulünde emniyet gereklerinin sorgulanması, makine emniyetinin iş kazalarındaki etkisi konusu da yer aldı.

Üç firmamızda OSHA belgemiz var, diğer firmalarımızın OSHA belgesi alması için çalışma içindeyiz. Ama bunun bilincindeyiz OSHA bizim için bir amaç değil araçtır. İş kazalarının azaltılması için kullandığımız bir araç durumundadır.

“

İSG konusunda daha yapacak çok şey vardır. İyiyiz diye bir şey yoktur, çünkü iyi daha iyinin düşmanıdır, bu nedenle hepimizin öğreneceği, yapacağı birçok konu ve çalışma var.

Toplumun birer bireyi olarak sivil toplum örgütlerinin bu tür faaliyetlerinde yer almak gerekir. Bireyin herhangi bir yerde çalışıyor olması bu faaliyetlerin içinde olmasına engel teşkil etmez, tam aksine gönüllülük esası ile yapılacak olan çalışmalara katılmak bir yurttaşlık borcudur.

”

Prof. Dr. Abdulvahap YİĞİT

Uludağ Üniversitesi

Eğitim; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olmazsa olmazlardan bir konudur.

Eğitimin en yaygın tanımlarından biri "kişilerin davranışlarında istenen yönde değişiklikler yapmak" şeklindedir. Ancak tanım eğitim olayının amacı ile birlikte şekli üzerine de yaygınlaştırmaya çalışılırsa, ortaya Tausch'ların (R.Tausch ve A. Tausch) "kişilerin yaşayışını ve davranışlarını değiştirmek amacıyla yapılan iki veya daha fazla insan arasındaki karşılıklı sosyal etkileşim" şeklindeki tanımı çıkar. Okul, yeni yetişenlerin davranışlarının şekillendiği ve gerektiği yerlerde değiştirildiği bir yerdir.

İletişim çağı dediğimiz günümüzde bilgiyi almak değil bilgiyi nasıl kullanacağımızı öğretmek önemlidir. Hafızaya bilgiyi depolama devri geçmiştir.

Okullar eğitimin ana kaynağıdır. Okullar, toplumun meslek yapısını

doğrudan belirler. Meslek farklılaşması sınaî gelişim ile birlikte paralellik gösterir ve okul sistemlerini etkiler. Okul, toplumsal değişimin gerektirdiği yeni meslek sistemine hemen uyum yapmakta, o meslek alanındaki bilgileri toplayıp sistemleştirerek öğrencilere vermekte; bu şekilde toplumsal değişimi desteklemekte ve hızlandırmaktadır. Eğitim öğretim kurumlarının desteklemediği hiçbir toplumsal değişim başarıya ulaşamaz.

Meslek liseleri, meslek yüksek okullarında teknik elemanlar yetiştiriliyor. Fakat bu okulların pek çoğunda iş sağlığı ve güvenliği ders programlarında yer almamaktadır.

Şu anda meslek liselerinde iş güvenliği ve iş sağlığı ayrı bir ders olarak ders planlarında yer almamaktadır. Sadece ilgili bölüm dersleri içinde modül olarak okutulmaktadır. Bu modüllerde sadece ilgili imalat veya prosesler için iş güvenliği

tedbirleri anlatılmaktadır. Meslek Yüksek Okullarında da durum çok farklıdır. İSG konusu dersler içinde bir bölüm olarak anlatılmaktadır. Bazı üniversite ve meslek yüksek okullarında zorunlu ders veya seçimli ders olarak okutulmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliğine yöntem açısından bakıldığında; bu sahada çalışan işçiler, ustalar, kaynakçılar, teknisyenler, teknikerler gibi elemanların yeterli iş sağlığı eğitimine sahip olmadığını saptarız. Oysa 4857 sayılı İş Kanunu incelendiğinde 50 işçiden daha az işçi çalıştıran işverenler için bir zorunluluk getirmemektedir. 50 işçiden az işçi çalıştıran işyerleri için zorlayıcı ve hatırlatıcı bir hüküm bulunmamaktadır. İş sağlığı ve güvenliği kavram ve kültürü bu işyerlerinde oluşmamaktadır. 50' den az çalışanı olan işyerleri için de tedbirler alınmasında gereklilikler bulunmaktadır.

Ayrıca bütün meslek lisesi programlarına iş sağlığı ve güvenliği ayrı bir ders olarak konulmalı ve bu konuda uzman eğitimciler tarafından ders anlatılmaktadır. Böylece küçük, büyük her işletmede çalışan işçi ve ustalar konu ile ilgili bilgi sahibi olabileceklerdir. Bunun sonucu olarak da iş kazaları ve meslek hastalıkları azalacaktır.

İşletmelerde, büyük ölçüde sahada işçilerin başında bulunan mühendislerin iş güvenliği eğitimi almaları son derece önemlidir. En azından bütün üniversitelerin makine mühendislik fakültelerinde seçimli ders olarak konulması çok önemlidir.

Eğitim kurumlarında önerilen çözümlerin gerçekleştirilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumu'na konu taşınmalı, önemi anlatılmalı ve ikna edilmelidir. Bunu gerçekleştirmek için ise kamuoyu oluşturulmalıdır. Uzun vadede yüksek öğretim kurumlarında iş güvenliği mühendisi yetiştiren program veya bölümler açılmalıdır. Teknik Eğitim Fakülteleri'nde iş güvenliği teknikerleri yetiştiren programlar açılmalıdır.

İş sağlığı ve güvenliğinin bir kültüre, bir bilince oturtulabilmesinin zemini okullarda verilecek eğitimle oluşturulmalıdır.

■ **H. Kocabey:** Sayın Genel Müdürüm 23. İş Sağlığı ve Güvenliği haftası açılış konuşmanızda İSG konusunda önemli çalışmalar içinde olduğunuzu belirttiniz, bu çalışmalar hakkında bilgi verebilir misiniz?

□ **Kasım ÖZER:** İş sağlığı ve güvenliği, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın en önemli görev ve çalışma sahalarından biridir. Eğer bir ülkede iş sağlığı ve güvenliğine yatırım yapılmaz ve gerekli tedbirler alınmazsa, gerek sosyal güvenlik giderleri ve gerekse manevi ızdırapları artar, eksilmez. Ancak, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirler alınmadığı ve can yakıcı kazalar veya meslek hastalıkları meydana geldiğinde bu gerçek görülebilmekte, aksi takdirde göz ardı edilebilmektedir. İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü olarak biz konunun sürekli gündemde olmasını ve kalmasını sağlayacak çalışmalar yapıyoruz. İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası bu çalışmalardan bir tanesidir.

Dünyada ilk defa 1974 yılında İngiltere'de İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu yayınlanmıştır. AB 1989 yılında 391 sayılı çerçeve direktif ile üye ve aday ülkelere iş sağlığı ve güvenliği alanında düzenleme yapmalarını tavsiye etmiştir. Bu düzenlemede kriter ise 89/391 sayılı Çerçeve Direktifinin esas alınması istenmiştir. Biz aday ülke olarak 1990'larda başlattığımız bu mevzuat çalışmasına 2005 yılında bir çerçeve çizerek devam ettik ve hazırlanan "İş Sağlığı ve Güvenliği Tasarısı Taslağı" 29.12.2008 tarihinde Başbakanlığa gönderildi.

5763 sayılı Kanun ile 4857 sayılı Kanunun 81 ve 82 nci maddeleri birleştirilerek tek madde (81.) olarak yayınlanmış ve bu maddenin amir hükmü olan yönetmelik çalışmalarına hemen başlanıp taslak hazırlanarak Bakanlık makamına arz edilmiştir. Sanayimizin ve işyerlerimizin merak ve heyecanla beklediği bu yönetmelik ile işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin kimler tarafından nasıl verileceği ve bu personelin eğitim ve çalışmaları ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Yine 5763 sayılı Kanunun ilgili maddelerinin amir hükmü olan yönetmelik çalışmaları süratle yapılarak taslaklar hazırlanmaktadır.

röportaj

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü Sayın Kasım ÖZER ile 23. İSG Haftası üzerine bir söyleşi...

Mevzuat çalışmalarının yanı sıra bilgilendirme ve farkındalığın artırılması ile ilgili çalışmalarımız da hız kesmeden devam etmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Erkek Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile yapılan protokol ile Endüstri Meslek Okullarında ve Teknik Liselerde iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin yapılması ve bunun için pilot olarak Ankara ve İstanbul'dan seçilen iki meslek lisesinde uygulamalı eğitimin yapılması örnek verilebilir. Bu iki okulda idareci ve öğretmenlere pilot uygulama yapılmıştır. Diğer okullardan seçilecek öğretmenlere verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitimcilerinin eğitimi, bu eğitimi alan öğretmenler tarafından diğer okullarda ve kendi okullarında diğer öğretmen ve idarecilere verilecek şekilde devam edecektir.

Sonra, Gemi Mühendisleri Odası ile yapılan bir protokol ile bütün tersane-

lerde özellikle mühendis ve idarecilere iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin verilmesi ve "Tersane Rehberi" hazırlanması çalışmaları var.

■ Genel müdürüm yaptıklarınız ve yapacaklarınızı gayet güzel anlatmanıza rağmen katılımcılar İSG konusunda önemli eksiklikler olduğunu vurguluyorlar. Bunlar nelerdir ve nasıl bir çözüm öneriyorsunuz?

□ İSG konusunda bizim açımızdan en önemli eksik bağımsız bir İSG Kanununun olmamasıdır. Tasarı taslağı Kanunlaştığı takdirde bu eksiklik giderilecek ve alt düzenlemelerle bu saha doldurulacaktır. Ancak, eksiklik sadece mevzuatta değildir, uygulama açısından da baktığımızda bir hayli yol kat etmemiz gerektiği çok açıktır. İşyerlerinde işçi ve işverenlerin iş sağlığı ve güvenliğini bir hayat tarzı, yaşam biçimine dönüştürmesi ve her attığı adımda sağlık ve

güvenlik perspektifini düşünerek atması gerekmektedir.

Bir işyeri düşünelim ki çalışan ve çalıştıranlar daha işyerinin kapısından girmeden İSG tedbirlerini almaya başlamışlar ve çalışma süresince de titizlikle devam ettiriyorlar. İşyerine ilk yatırım maliyetinden başka bir yük getirmeyen bu tedbirler manzumesinin önlediği iş kazaları ve meslek hastalıklarının bilançosunu çıkarmak için aynı özelliklerde ancak hiçbir İSG tedbiri alınmadan çalışılan başka bir işyeri ile kıyaslanarak çıkartılabilir. Birincisinde tedbirler için yapılan harcamayı kaç defa katlayan bir tazminat ve zarar ikinci işyerinde ödenmek zorunda kalınacaktır. Buradan şu sonuca gitmeye çalışıyoruz: İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini iş hayatımızın olmazsa olmazları arasına koymamız demek olan farkındalığı artırdığımızda ve cemiyet olarak topyekûn iş sağlığı ve güvenliği kültürümüzü geliştirip seviyeyi yükselttiğimizde ölen veya yaralanarak bazen sakat kalan, meslek hastalığına yakalanarak kalan ömründe acılarla boğuşan, iş göremezlik sebebiyle ailesine ve devlete yük olan insanların sayısını azaltır, maddi ve manevi zarar ve ıstıraptan kurtuluruz.

■ *Buradan şu sonucu da çıkarabilir miyiz Genel Müdürüm; yani işverenin İSG konusundaki eğitimi de çok önemli.*

□ Elbette çok önemli. İSG konusu hep üçlü yapı ile ele alınmış, devlet-işveren-işçi üçlüsü ile problemlerin çözülmesine çalışılmıştır. Bu üçlünün başında yer alan devlet tarafı gerek işçilerin ve gerekse işverenlerin eğitimi ve İSG konusunda farkındalığın artırılması için gerekli çabayı göstermekte, sosyal taraflarla, sendikalarla, meslek kuruluşları ile işbirliği yapmaktadır. İSG konusunda bilgili ve ilgili bir işverenin çalıştırdığı kişilerden de aynı ilgiyi bekleyeceği ve onların bilgilendirilmesi ve eğitimi için zaman ve para harcayacağı aşikârdır. Aksi takdirde, üçgenin bir ayağı eksik ise bir çalışmada istenilen başarıya ulaşmak mümkün değildir. Bu sebeple işe önce işverenlerin İSG konusunda bilgilendirilmesi, hukuki ve cezai sorumluluklarının anlatılması ve "önlemenin ödemekten daha ucuz ve insani" olduğu gerçeğini göz önünde bulundurmasını sağlamalıyız.

■ *Bir işyerinde; zamanın, üretim için kullanılacak malzemenin ne kadar önemli olduğunu biliyoruz. İşverenin ve işçinin birbirlerine karşı sorumlulukları nedeni ile bir suistimali nasıl formüle edersiniz, nasıl tarif edersiniz? Bunun sonucunda doğabilecek olası durumlar neler olabilir?*

İşyerlerinde İSG tedbirlerinin alınması ve uygulanmasının iki önemli aktörü işveren ve işçidir. İşveren uygun ve yeterli tedbiri ve bunun için gerekli harcamayı yapacak, işçi alınan tedbirlere harfiyen uyacaktır. İşçi yönünden baktığımızda işverenin gerekli eğitimleri aldığını ve çalışanların korunması için gerekli tedbirleri aldığını, kişisel koruyucu donanımı uygun seçip yeterli şekilde çalışanlara verdiğini kabul ettiğimizde, işçilerin bunları kullanmakta veya öğrendiklerini iş hayatına tatbik etmekte gösterecekleri ihmal veya savsaklama suistimal kapsamına girebilir. Bazen ihmal suistimal olmasa da netice itibarıyla bu tedbirsizliğinden dolayı olabilecek bir iş kazası sonucu kendisine veya çalışma arkadaşlarına, işverene ve devlete (milli servet ve sosyal güvenlik harcaması yönünden) büyük zarar verir. Aynı şekilde işverenin gerekli tedbirleri almaması ve gerekçe olarak da böyle çalışılabildiğini varsayması veya standartlara uygun olmayan koruyucu donanımı seçmesi ama sonuç olarak bir

kazaya sebep olunması aynı ölçüler içinde değerlendirilmesi gereken bir gerçektir.

■ *İşçiyi temsil eden birçok sivil toplum örgütü, özellikle de sendikalar var. Bunlar elbette işçinin tüm yasal haklarını biliyor ve savunucuları.*

Sanki hep Bakanlığa, işçi ve işverene yükleniyormuşuz gibi geldi, bence STK'ların İSG'de ciddi bir rolü olmalı, kendilerine düşen rolü doğru oynuyorlar mı, acaba sorumluluklarını yerine getirebiliyorlar mı? İSG konusunda STK'lara uygulanabilecek yaptırımlar var mıdır?

□ Her sanayileşmiş ülkede olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerde de sendika ve meslek kuruluşlarının çalışma hayatının geliştirilmesi ve güzelleştirilmesinde elbette katkıları olmalı ve olacaktır. Özellikle işçi sendikalarının sadece ücret politikacılığı yapmayıp çalışma hayatının ücretten bazen daha önemli olan konularına eğilmeleri gerekmektedir.

Sağlıksız ve güvenliği olmayan ortamda çalışan insanların ücretlerine ne kadar zam alırsanız alın bir gün iş kazası veya meslek hastalığı sonucu malul kalırsa o kişiyi mutlu edemezsiniz. İlk bakışta başarılı gibi görünen durum aslında vahim sonuçlara gebe bir konumdur. Bu sebeple ister sendikalar olsun isterse meslek kuruluşları ve diğer sivil toplum kuruluşlarının öncelikle çalışanın sağlık ve güvenliği ile ilgilenmeleri ve bunlar sağlandıktan sonra mali hakları ile ilgilenmeleri daha akılcı ve manalıdır. Bu şekilde işverenin ve devletin ileride yapacağı sosyal güvenlik harcamalarının ve manevi ıstırapların önüne geçilebilir. Ülkemizde "İSG konusunda tedbir alınmıyor" veya bu işyerinde İSG yönünden tehlike var" deyip grev yapan veya uyarıda bulunan bir girişim veya hareket olmamıştır. Grevlerin yüzde yüzü ücret anlaşmazlığından kaynaklanmıştır.

■ *Haklısınız. Bir üçluden bahsettik ama bunun içinde ve eğitim konusunda işveren-işçi ikileminde "TÜKETİCİ"ye de rol düşüyor mu, tüketicinin de eğitimde bir payı olduğunu düşünebilir miyiz?*

❑ Bir işveren bir tüketici olarak işyerine bir makine alacağı zaman bunun koruyucu donanımları ve İSG şartlarına uygunluğunu öncelikle araştırmalı ve fiyat pazarlığını sonra yapmalıdır. Ancak, bu şekilde o makinenin üreticisini tüketici olarak İSG tedbirleri konusunda uyarılmış oluruz. Diğer saha ve sektörlerde de benzer şekilde bakabiliriz.

Bu arada tüketicinin de İSG konusunun ne kadar önemli olduğu hususunda bilgilendirilmesi elbette temel esastır. Bu sebeple İSG kültürünün gelişmesi ve farkındalığın artırılması çalışmalarında topyekûn bir cemiyeti ele alarak çalışmalar yapıyoruz. Okullarda, işyerlerinde seminer ve toplantıların yanı sıra basın ve yayın aracılığı ile de cemiyetin bütün kesimlerine ulaşmaya ve İSG konusunu anlatmaya çalışıyoruz.

■ *İş sağlığı ve güvenliği konusunda iş müfettişlerinin sayısal olarak yetersiz olduğunu ve sorunlarını öğrendik. Emniyet Genel Müdürlüğü "Fahri Trafik Müfettişliği" adı altında bir kampanya ile belli eğitim seviyesindeki insanlara eğitim vererek bu kişileri sertifikalandırdı. Küçük ölçekli iş yerlerinde; oto sanayinde, dikiş atölyelerinde, inşaat, temizlik, taşıma ve gıda sektöründe "UYARI" amaçlı gönüllü iş müfettişleri yetiştirilemez mi?*

❑ İş teftişi ILO'nun 81 sayılı sözleşmesinin imzalanması ile iş hayatımıza girmiş ve bu sözleşme çerçevesinde tüzük ve yönetmeliklerle şekillendirilerek uygulanmaktadır. Bu sebeple bu yapısı ile başka bir formatta uygulanması mümkün görülmemektedir.

■ *İş Güvenliği Mühendisliğini nasıl tarif etmeliyiz? Sizce bu görevi hangi yapılar ve nasıl oluşturmalı, bu mühendislik kendini küçük ölçekli işletmelerde nasıl ifade edebilecek? Bu konuda neler yapılıyor, neler yapılabilecek?*

❑ İşyerlerinde İSG konusunun yerleşmesi, farkındalığın artırılmasının birinci aktörü ve lokomotif gücü iş güvenliği uzman veya mühendisleridir. Bu sahanın profesyonelleri olarak tanınırlar ve bilinirler. Bu konuyu meslek edinmiş kişilerin mesleklerinin hakkını vermeleri ve İSG kültürünün gelişmesinde etkili rol oynamaları gerekmektedir. Özellikle küçük ölçekli işyerlerinde bazı yapılar eksik olduğundan iş güvenliği

uzmanlarına buralarda daha çok iş düşmektedir.

■ *Haftada yaptığınız çalışmalar yurt dışından gelen panelistler tarafından övgü ile ele alındı. Türkiye'yi bu konuda dinamik, doğru yolda ilerleyen bir yapıda gördüklerinden sevinerek, övgü ile bahsettiler. Siz kendinizi, kurumunuzu, çalışmalarınızı bu bağlamda nasıl değerlendiriyorsunuz?*

❑ Öncelikle size ve diğer arkadaşlara teşekkür etmeliyim bu düşüncenizden dolayı. İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü teknik ve dinamik bir yapıya sahip bir kamu kurumudur. Sürekli aktif olmak zorundadır ve öyle de çalışmaktadır. Her yıl gerek yurt içinde ve gerek yurt dışında İSG sahasında bize destek olacak, ortaklaşa çalışmalar yapabileceğimiz kurumları aramakta ve işbirliği protokolleri yaparak ülkemiz iş hayatına mutlak faydaları dokunacak çalışmalara imza atıyoruz. Bakanlığımızın temel görevlerinden olan iş hayatının düzenlenmesi, mevzuatın yapılması, çalışma barışının sağlanması, istihdamı artırıcı tedbirlerin alınması, sosyal güvenliğin sağlanması vb. konular içinde bizce en önde geleninin çalışma barışının korunması ve çalışma hayatının düzenlenmesi, bunun için gerekli mevzuatın yapılarak uygulanmasının sağlanmasıdır.

Genel Müdürlük olarak bu görevi hakkıyla ve layıkıyla yaptığımıza inanıyoruz. Bakanlığımızın bu gayret ve çalışmalarının son ürünlerinden biri,

Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi'nin 19'sunun 2011 yılında ülkemizde yapılacak olmasıdır. Bir önceki toplantı Güney Kore'de yapılmış, 120 ülkeden 4500 civarında katılımcıya ulaşılmıştır. Bir sonraki ev sahibi unvanı ile katıldığımız bu kongrede açtığımız stant binlerce stant içinde en çok ziyaret edilen stantlar arasında yer almış, ülkemiz ve bir sonraki kongrenin tanıtımı yapılmıştır. Orada görülmüştür ki ülkemize ve kongrenin yapılması planlanan İstanbul'a ilgi çok büyüktür.

Yeterliliğimiz için şöyle demek doğru olur sanırım; yapılan çalışmaların yeterli görülmesi gelişmenin ve ilerlemenin önündeki en büyük engel olduğundan yaptığımız çalışmaları yeterli bulmuyor ve daha da artırılması ve yaygınlaştırılmasına gayret ediyoruz demeliyim.

**tekstil sektöründe
iş sağlığı ve güvenliği**

sunum

Halil KUTLU

Kimya Mühendisleri Odası

Tekstil sektörü Türkiye'nin en önemli sektörlerinden hatta motorlarından biridir. Ekonomik riski hesaplayamayan sektör uzun zamandır bir gerileme yaşamaktadır, artık kaliteli ürünleri pazarda satamaz hale gelmiştir. Avrupa Birliği'nden makineler alındı, döviz olarak parası ödendi, zararsız, kanserojen olmayan kumaşlar üretildi, fakat sebep göstermeden konulan kota sonucunda ürünlerimiz satılamadı.

Küresel krizden etkilenen halkımız ülkemizde üretilen giysi veya tekstil ürünlerini kullanmıyor. Çin'den gelen ucuz fakat modeli ile göze hoş gelen giysilerin pazarımıza girmesiyle kendi tekstil ürünlerimiz kullanılmaz oldu. Çin'den gelen malların kullanımında zararlar olmasına rağmen halk görünüşüne önem veriyor, alıyor ve kullanıyor.

İş sağlığı ve güvenliğinin temel dayanağı **tehlike artı risktir**. Tehlike artı

riskte değerlendirme, tehlike ve risk analizi konularını içerir.

İdari risklerde eğitimin amacı; risk analizi yapılarak, değerlendirilmesi gereken tehlikelerin tanımlanmasıdır. Riskanalizi yasal bir zorunluluktur.

Risk analizinde risk değerlendirme metotları zordur, yine de eksik bilgiyle de olsa bunları uygulayan insanlarımız bulunmaktadır. Bunun getirdiği riskler devardır.

Dünyada tüm canlılar tehlikeyi sezer ve tedbirlerini alır. Uçurumdan düşerse öleceğini bilen at uçurumun kenarında durur, atın bilmediği zehirli su içerse öleceğidir.

Parmak kesiklerinin birçoğu makine koruyucularının uygulamada planlanmaması nedeniyle olmaktadır.

Riskle ilgili Çalışma ve Sosyal Güven-

lik Bakanlığı önderliğinde risk analiz uygulaması, iş güvenliği uzman eğitimi, sektörel bazda hangi risk metodlarının ulusal ve uluslararası ilişkiler sonucunda kullanılacağı saptanmalıdır.

Organizasyonel riskler konusunda herkesin karşılaştığı bir tehlike de LPG tanklarıdır. LPG yaşamımızın her alanına girmiştir. Bununla ilgili organizasyonel bir riskin ortadan kaldırılması için Bakanlığımız harekete geçmelidir. LPG'nin oluşturacağı tehlikeler iş sağlığı ve güvenliği içine alınmalıdır.

Burada LPG riskini dikkate alarak patlayıcı ortamlarla ilgili ATEX 137, ATEX 100a olarak geçen; AB parlamentosunun iki adet direktifi Türkiye'de uygulamaya başlamıştır. Bu direktiflerden ATEX 100a Sanayi Bakanlığı'nca 26/10/2002 tarih/24919 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. "Muhtemel patlayıcı ortamlarda kullanılan teçhizat ve koruyucu sistemlerle ilgili yönetmelik" (94/9/AT) ATEX 137 iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili olduğu için Çalışma Bakanlığının sahasına girmektedir. Bu direktif 26 Aralık 2003 tarihinde/25328 sayılı Resmi Gazete yayınlanmış, Parlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması hakkında tüzük hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

LPG konusu ile ilgili risk analizleri yetersizdir. LPG oto gaz istasyonlarında, bayiliklerde kaçak dolum yapılması ve bunlarla ilgili alınan tedbirler son derece yetersizdir. LPG istasyonlarında tek başına bir makine mühendisi risk analizi yapamaz, elektrik mühendisi, kimya mühendisi de yapamaz. Risk analizinde kimyacı, elektriğin ve makina mühendisinin rolü ayrıdır. LPG istasyonunda bir patlamada bir kimya mühendisi gidip risk analizi yapamaz, bilir kişilik yapamaz. Üçü bir arada olmak zorundadır. Önemli iş kazalarında profesyonel mühendislik istenmelidir.

İş sağlığı ve güvenliğinde tehlikenin kazaya dönüşme marjına risk diyoruz. Risk analizi değişik mühendislik birimleri tarafından yapılmalıdır. Tecrübeli, üretim prosesinde gelişmiş yerlerde çalışmış mühendislere ihtiyaç vardır. Risk değerlendirme konusu öngörül-
düğü gibi yapılmalıdır; öte takdirde önleyici tedbirlerin alınması kağıt üzerinde bir formaliteden öteye geçemez.

sunum

Olaf PETERMANN

ISSA Elektrik Bölümü Başkanı

Türkiye 2011'de Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi'ne ev sahipliği yapacak. Öncelikle bu nedenle Türkiye'yi tebrik ederim.

Olaf Peterman Devlet İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası Enerji, Tekstil ve Elektrik Sektörünün Genel Yönetmenidir.

Bu ifade; enerji, elektrik ve tekstil sektörünün dışındaki meslek dallarının sigortalı olmaması anlamına gelmiyor. Bu sigorta kurumunda 2.5 milyon çalışan ve 150 bin işyeri sigortalıdır. Almanya'da mevcut olan bu sigorta sistemi Türkiye'de bulunmamaktadır. Almanya'da araçlardan da bilindiği gibi full KASKO sistemi vardır. Sigorta kurumunu işverenler finanse ediyor ve iş kazası ve meslek hastalıkları mevcut olduğunda tüm masrafları sigorta kurumu yükleniyor.

“**Sigorta kurumunun en önemli etkinlik alanı tedbir faaliyetleridir. İş sağlığı ve iş güvenliği eğitimi veren merkezlerimiz var. İş sağlığı ve güvenliği eğitimi çok önemlidir ve bu nedenle önceliğimizdir.**”

İSG konusunda bilinçli temel atıldıktan sonra gerisi geliyor. Türkiye hızlı adımlarla bu konuda ilerlemektedir. Kurumumuzun Türkiye'de olduğu gibi gezici iş sağlığı otobüsleri var fakat bir fark ile; Almanya'da bu gezici iş sağlığı otobüsleri ile numune alınmıyor, otobüslerde eğitim veriliyor. Sigortalılar iş gücü kaybı olmasın diye eğitim merkezine gelemiyorsa biz sigortalımıza gidiyor eğitim veriyoruz. Bu otobüslerin içinde 15-16 sigortalıya, işçiyeye eğitim verilebilir.

KOBİ dediğimiz küçük ve orta ölçekli işyerlerine gelince; Almanya'da işyerlerinin %95'ni KOBİ'ler oluşturmaktadır. Aynen Türkiye'de yaşanan sorunlar gibi Almanya'da KOBİ'lerde iş sağlığına verilen anlam ve değer o kadar büyük değildir. Siemens ve Bosch gibi büyük işletmelerde iş güvenliği birimleri bulunmaktadır ve iş sağlığı ve güvenliği konusunda bu işletmeler usta olmuş durumdadır.

Kurumumuz küçük ölçekli işletmelere özel binalarda eğitim vermektedir. İş güvenliği açısından eğitime, bilgilendirmeye enformasyona ve ayrıca bilgilendirme için her imkanı değerlendirmeye çok önem verilmektedir.

Özellikle gürültü ile ilgili olan iş dallarında bilgilendirme eğitimleri verilmekte, eğitim amaçlı broşürler CD'ler DVD'ler hazırlanmaktadır. 2011 yılında Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi'nde multi medya ile ilgili kurum olarak bir film festivali düzenleyeceğiz. Son 7 senedir de film festivali düzenlemekteyiz.

Sigorta kurumu ayrıca denetime önem vermektedir. Denetim olmadan eğitimin ilerlediği görülemez. Nerede eksiklikler var, nelerin yapılması gerekiyor, bunlar tespit edilmeli işverenlerle birlikte bilgi ve sonuçlar paylaşılmalıdır. İşverene danışmanlık yapılması son derece önemlidir. Kurumda 600 işçi önleme, tedbir bölümünde çalışmaktadır. Bu çalışanlardan 160 tanesi denetimle ilgilidir. 2.5 milyon sigortalı için 160 denetim personeli mevcuttur.

Almanya'da, bir zamanlar sanayi dalları arasında çok önemli olan tekstil sektörü ileri düzeydeyken, pek çok ülkede olduğu gibi gerilemektedir.

Düşük ücret uygulayan ülkelerin rekabeti sonucunda geleneksel tekstil üretimi geriye gitmektedir.

1952 senesinde tekstil sektöründe Almanya'da 239 bin işyeri mevcut iken bugün ise bu sektörde 40 bin işyeri bulunmaktadır. Ülkemizde şimdi teknik tekstiller gelişmektedir. Yani iş sağlığı ve güvenliği konusunda kıyafetler, spor bölümünde fonksiyonel dokular, kıyafetler gelişmektedir. Almanya bu konuda dünyaya öncülük yapmaktadır.

Uçuş aletlerinde, uçaklarda, oto sanayinde emniyet kemeri, hava yastığı, teknik tekstil ürünlerinden yapılmak-

tadır. Tıp sanayisinde teknik tekstil çok önemlidir. Tekstil sanayinde Almanya'da çok sayıda Türk vatandaşı emek vermektedir.

İş sağlığı ve güvenliği alanında dünyamızda artık yeni oluşan riskler de bulunmaktadır, konteynerlerden çıkan gazlar büyük bir risk oluşturmaktadır.

Kazaya neden olan olayları sendelemek, kaymak, düşmek, üretim makinesinde kendini yaralamak, trafik kazaları gibi sıralayabiliriz, bunların sebepleri ise yanlış davranışlardır. Bu kazaların %54'ü yanlış davranıştan kaynaklanmaktadır. % 38'i ise yanlış

organizasyondan ya da hiç organizasyon olmamasından kaynaklanırken %8'i ise teknik nedenlerden oluşmaktadır.

Meslek hastalıklarında gürültü sebebi sonucu sağırılık birinci ve asbest ikinci büyük sorundur. Sonuçları 40 sene sonra ortaya çıkan asbest, 1983 yılından beri dünyada yasaklanmasına rağmen günümüzün hala büyük bir sorunudur. Üçüncü sırada ise cilt hastalıkları gelmektedir. Meslek Sigorta Kurumu olarak bu hastalıklara karşı büyük çabalar gösteriyor, araştırmalar yapıyor, eğitim merkezimizde bilgilendirme toplantıları düzenliyoruz.

“

İş sağlığı ve güvenliği için toplumun her kesiminin bilgilendirilmeye ihtiyacı vardır ve her kesimin üzerine düşen görevi yerine getirmesi bir zorunluluktur.

”

Mehmet ARIK

Baş İş Müfettişi - İş Teftiş Bursa Grup Başkanlığı

Tekstil sektörü ülkemizin özellikle Bursa'nın en önemli temel sektörlerinden bir tanesidir. Dolayısı ile Bursa için önemli olan bu sektörün iş kazaları ve meslek hastalıkları yönünden de önemi vardır.

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)'nin iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin istatistiklerinde, yaklaşık 8,5 milyon çalışana ilişkin verileri kapsayan istatistiklere göre, 2007 yılında 80 bin 602 iş kazası yaşanmış, 1208 meslek hastalığı vakası tespit edilmiş, bunların 1044'ü ölümlerle sonuçlanmıştır.

Buna göre her yüz kişiden biri 2007 yılında iş kazası geçirmiştir.

2007 yılında iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu kaybedilen iş günü sayısı ise 1 milyon 942 bin 573'tür. Bunların yaklaşık 60 bini hastanede yatarak tedavi olmuştur.

SGK verilerine göre, 2007 yılında en fazla kaza yaşanan sektör 11 bin 224 iş kazası ile toplam kazaların yüzde 13,9'unu oluşturan makine hariç metalden eşya imalatı olmuştur. Bunu % 9,4 ile inşaat, % 7,8 ile kömür madenciliği, % 6,9 ile dokuma sanayi ile nakil araçları imali, % 6,8 ile makine imal ve tamirati, % 6,3 ile taş, toprak, kil, kum imali ve % 5,6 ile nakliyat sektörleri izlemiştir.

Yine SGK verilerine göre ülkemizde meydana gelen iş kazaları en çok yüzde 35'lik oranla bir veya birden fazla cismin sıkıştırması, ezmesi, batması, kesmesi nedeniyle gerçekleşmiştir. Toplam kazaların %16,3'nü düşen cisimlerin çarpıp devirmesi, % 14,5'ini makinelerin sebep olduğu kazalar, %11,7'sini de düşmeler oluşturmuştur. Maluliyet için ilgili kurumlara 851 kişi başvurmuş bunların oranları da sektörler göre kömür madenciliğinde % 9,2, ham petrol ve

tabii gazda % 0,7, taş kil ve kum sektöründe % 3,1, cam sanayinde % 0,1, gıda sanayinde % 3,9, giyecek ve dokuma sanayinde % 7,9, ağaç ve mamullerinde % 2,3, mobilya ve tesisat imalinde %10,1, kağıt ve kağıt eşya imalinde % 0,6, deri ve deriden eşya sanayinde % 0,8, ecza ve kimya sanayi % 1,9, metal endüstrisinde % 7,0, metalden eşya imalinde %3,4, makine imalatı ve tamirinde %3,6 olmuştur.

Denetim birimi olarak yaptığımız denetimlerde pek çok sorun ile karşılaşmaktayız. İş sağlığı ve güvenliği kurulları mevzuatta öngörüldüğü şekilde kurulmamakta ve çalıştırılmamaktadır. İş güvenliği uzman ve mühendisleri ile ilgili mevzuat yetersizliği bulunmaktadır ve bu nedenle onlar da görevlerini yeterince yerine getirememektedirler.

İş yeri teftişlerinde, doküman istediğimizde 2004 yılından önceki, eski dökümanlar getiriliyor. Bu kurulun ne kadar stratejik bir öneme sahip olduğunu, önemli işler icra edebileceğini insanların fark etmediğini görüyoruz. 2009 yılına geldiğimizde, teftişlerde eski mevzuata göre hazırlanmış iş sağlığı ve güvenliği dökümanları veriliyor.

İş sağlığı ve güvenliği kurullarının işyerlerinde güvenliğin ve sağlığın inşa edilmesi konusunda çok önemli işlevlere sahip olması gibi bir niteliği vardır.

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tekstil sektöründeki gürültü büyük sorundur. İşçilerin tümü 4 bin herz civarında işitme kaybına maruz kalmaktadır. İşçilerde 25-30 desibel civarında işitme kaybı olduğu saptanmıştır. Bu, henüz farkına varılmayan risklerdendir.

Gürültünün azaltılması teknik nedenlerle mümkün olamıyorsa, çalışanların kişisel koruyucu kullanmasını, sağlamak önemle üzerinde durulması gereken bir husustur. Kişisel koruyucu donanımların kullanılmasında bir çok sorun vardır. Kişisel koruyucu donanımların göstermelik ve sadece teftiş esnasında kullanıldığı sıkça görülmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimi çok önemlidir. İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin yeni konseptinde temel iki ayak vardır; risk değerlendirme ve iş sağlığı ve güvenliği eğitimi.

“

Eğitimin amacı; işyerlerinde sağlıklı ve güvenli bir ortamı temin etmek, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını azaltmak, çalışanları yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek, onların karşı karşıya buldukları mesleki riskler ile bu risklere karşı alınması gereken tedbirleri öğretmek ve iş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturarak uygun davranış kazandırma amacını sağlamaktır.

”

Pek çok işyerinde işçiler, altlarına boylarına göre bobin koyarak yükseltip otururken, yaklaşık 5 sene zarfında sandalyeler kullanıma girmiştir.

Risk değerlendirmesinin çok önemli olduğu bilinmektedir. İşverenden, risk değerlendirme raporu istendiğinde hemen sipariş verelim, alalım diyor. Risk değerlendirme prosesini işyerinde tam olarak sağlayacak çabaların gösterilmesi gerekir.

Risk değerlendirmesi; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çerçeve direktifin ve iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ile ilgili diğer mevzuatın temel ayaklarından biridir.

Müfettişler; mevzuat ve denetim yönünden, bu işleri ciddiye alarak, hakkıyla yapmalıdırlar.

Yapılan iş, işin organizasyonu ve kullanılan ekipmanlar işçiye göre uyarlanmalı, işçinin kendisini bunlara uydurması, adapte etmesi beklenmemelidir.

Tekstil sektöründe, aralarında boyaların, solventlerin, optik parlaticıların, kırışıklık açıcı ajanların, alev geciktiricilerin (retardantlar), ağır metallerin, pestisidlerin ve anti-mikrobik ajanların da bulunduğu çok farklı kimyasal maddeler kullanılmaktadır.

Bu maddeler, boyamada, baskıda, yıkamada, beyazlatmada, kuru temizlemede, dokumada ve iplik yapımında kullanılmaktadır.

Tekstil endüstrisinde, tekstil lifleri, reaktif boyalar, sentetik lifler ve formaldehit gibi solunum yollarını ve cildi duyarlaştırmaya maddeler de kullanılmaktadır.

Tekstil sektörü, barındırdığı kanserojen maddelerden dolayı riskleri gün geçtikçe artan bir sektör olarak değerlendirilmektedir. Bazı çalışmalar, kadınlardaki burun, gırtlak ve mesane kanseri riskinin arttığını ortaya koymuştur.

İşçilerin; dokuma, eğirme, kesme, çırçır makinesi kullanma ve paketleme sırasında ipek, pamuk, yün, keten, kenekvir, jüt (elyafı) ve sisal gibi malzemelerin tozlarına maruz kaldığı görülmektedir.

Görev dağılımının cinsiyet temelinde yapılması, kadınların organik tozlara erkeklerden daha fazla maruz kalması anlamına gelebilmekte ve kadınlarda solunum yolları hastalığı tanısı daha fazla görülmektedir.

Hareketli makine parçalarının ya da araçların işçilere çarpması, sektördeki yaralanmaların en önemli sebeplerindedir.

Ayrıca buhar üretiminde kullanılan ısıtma merkezlerinde yangın ve patlama riski de söz konusudur.

Özellikle tekrarlı ve hızlı tempoda çalışmayla ilişkilendirildiğinde ve işçinin işin nasıl yapılacağı konusunda söz hakkı olmadığı düşünüldüğünde, tekstil sektörünün bazı alanlarında, işten kaynaklanarak ortaya çıkan stres de ciddi ve büyük bir sorundur.

İş sağlığı ve güvenliği yönetimi toplumsal cinsiyet konusunda duyarlı olmalıdır.

Riskleri yüksek, orta veya düşük olarak “derecelendirirken”, maruziyet konusunda cinsiyetten kaynaklanan farklılıklar olabileceği de unutulmamalıdır.

Riskleri kaynağında yok etmek ya da tehlikeli maddeler yerine daha az tehlikeli olanları kullanmak gibi çözümler üretilirken, üreme sağlığını ilgilendiren hususlar da dikkate alınmalıdır.

Önleyici tedbirlerin performansını izlemeye yönelik çalışmalar; hem kadınlar hem de erkekler tarafından yürütülen işleri içine alacak biçimde yapılmalıdır.

Hamile çalışanlar ve emziren anneler, mevzuatımız tarafından koruma altına alınmıştır. Mevzuatımızda, kimyasal, fiziksel ve biyolojik ajanlara maruziyet, fiziksel hareketler ve duruş biçimleri, zihinsel ve fiziksel yorgunluk ile diğer zihinsel ve fiziksel stres türleri gayet net bir biçimde belirtilmiş ve işçilerin eğitim yolu ile bu konularda bilinçlendirilmeleri öngörülmüştür.

İlhami ÖZTÜRK

Bursa Organize Sanayi Bölgesi

İş sağlığı ve iş kazaları ile bağlantılı olarak, basında çıkan bir haberdan bahsetmek istiyorum: Şantiyede iş kazası oluyor ve iş kazasını yapan kişi hastaneye götürülüyor. Şantiye şefi işçiden detaylı bir anlatım istiyor. «İş kazası tutanağına planlama hatası diye yazmışım ama ayrıntılı anlatmam istenmiş şu anda hastanede yatmama neden olay aynen anlattığım gibi olmuştur. Ben duvarcı ustasıyım, inşaatın 6. katındaki işimi bitirdiğim zaman biraz tuğla artmıştı yaklaşık 250 kg olduğunu tahmin ettiğim tuğlaları aşağı indirmem gerekiyordu, aşağı indim varil buldum onu sağlam bir iple bağladım, 6. kata çıkıp ipi çikraktan geçirip aşağı saldım tekrar aşağı indim ve varili ipi çekerek 6. kata çıkardım ipin ucunu sağlam bir yere bağladım tekrar yukarı çıktım bütün tuğlaları varile doldurdum aşağı indim

bağladığım ipin ucunu çözdüm bunla birlikte kendimi havada buldum ben yetmiş kiloyum, 250 kiloluk varil süratle aşağı doğru düşerken beni yukarı çekiyordu, heyecanla ve şaşkınlıkla ipi bırakmayı akıl edemedim yolun yarısında dolu varil ile çarpıştık sağ 2 kaburgamın burada kırıldığını zannediyorum tam yukarı çıkınca parmağım çikriğe takıldı 2 parmağım orda koştum bu esnada yere çarpan varilin dibi çıktı tuğlalar sağa sola saçıldı varil hafifleyince ben aşağı inmeye varil yukarı çıkmaya başladı yolda yine karşılaştık sol bacağımın kaval kemiğini o sırada kaybettim can havli ile ipi bıraktım başımı yukarı kaldırdığımda boş varilin süratle üzerime geldiğini gördüm kafamdaki çatlağın bu şekilde olduğunu sanıyorum. Allah herkesi bu tür kazalardan korusun.

Laz Osman»

İş hayatımızda buna benzer kazalar olduğunu yaşayarak öğrenmekteyiz.

Tekstil sektörünün perspektifine bakıldığında, tekstil sektörünün geçmişinin insan tarihi ile paralel bir gelişim gösterdiği görülür. Araştırmalar, insanların yüz yedi bin yıl önce örtünmeye başladığını gösteriyor. Bu, saç kenesi ile vücut kenesi arasındaki farklılığın ortaya çıkmasından anlaşılıyor. Vücutta, giysi altında kalan kenelerin saçtaki kenelerden farklılaşmış olduğu görülmüştür. Bu da yüz yedi bin yıl önce bir şekilde insanların giyindiğini, örtündüğünü gösteriyor. İlk dikiş iğnesine M.Ö 19 bin 15 bin yıllara tekabül edilen dilimde rastlanmıştır. Fransa'nın güneyindeki kazılarda taştan yapılmış, dikiş iğneleri olduğu sanılan aletler bulunmuştur. Bunlar gösteriyor ki; tekstil, örtünmenin başlangıcı olarak insanlıkla yaşattır.

Geçmişte tekstil sektörünün Anadolu'da çok önemli bir yeri olduğu görülür. Mezapotamya ile birlikte taş çağından beri tekstile ait kalıntılar ortaya çıkmıştır. Osmanlı döneminde, Anadolu İpek Yolu üzerinde olmasından dolayı önemli bir tekstil merkezi olmuştur. 15., 16., 17. yüzyıllarda Avrupa'nın tekstil ihtiyacını Anadolu sağlamıştır. İran'dan Çin'den gelen pamuklu ve yünlü kumaşlar Bursa'da işlenip Avrupa'ya ihraç edilmiştir. Özellikle Ankara tiftik keçisinin yünlerinden yapılarak oluşturulan soft kumaşı Avrupa'da çok aranan ve özellikle saraylarda üst aristokratların giysilerinde kullanılan bir kumaş olarak revaşa olmuştur. Bu kumaşın önemi renginden kaynaklıdır. Teknolojide Türk kırmızısı diye geçen soft kumaşa o rengi sadece Türkiye'deki bir renk uygulaması ile vermek mümkün olmuş, daha sonra Avrupa bunu yapmaya çalışmış ancak o kırmızı renk boyayı uygulayamamışlardır. Anadolu'da yapılan bu pamuklu kumaşlar gerek beyaz gerek Hindistan gelen ithal çivit boya ile yapılan mavi kumaşlar Avrupa'ya gönderilip önce Fransa'ya oradan İspanya'ya gitmiş, İspanyollar da kuzey ve güney Amerika'ya göndermiş, burada, bu kumaşlar köleler çalışırken giymeleri için kullanılmıştır.

Bugün blucin olarak bilinen dünyada yaygın olan bu kumaşın üretimi de Osmanlı zamanında yapılmıştır. Anadolu'dan Fransa'ya oradan da Amerika'ya giden daha sonra

pamuk plantasyonlarında ve özellikle kovboyların giydiği blucin kumaşının kökeni olmuştur. Bu kumaşa blucin ya da Denim denir. Denim ismi Türkiye'den Fransa'ya Dö'nim iline ihraç edilip oradan da Amerika'ya gittiği zaman, nereden geliyor dendiğinde Nil'den gelen anlamını ifade etmektedir.

Bu dönemde, Hindistan'dan çok ucuz pamuklu kumaşların gelmesiyle Osmanlı'da gelişen tekstil büyük bir darbe almıştır. Önlem olarak Hint kumaşlarına vergiler getirildiğinde ise Osmanlı'da Hint kumaşı bulunamaz ve kaçak olmuştur.

Endüstri devrimi ilk olarak tekstil sektöründe kendini göstermiştir. Avrupa'da tekstil sektörünün gelişmesi ile Osmanlı tekstili sekteye uğramıştır. Avrupa'da bu sektörün mekanize olması Osmanlı'ya karşı bir avantaj sağlamış, Osmanlı tekstili bitmiştir. Kapitülasyonlar nedeni ile, ticaretle bir önlem olmaması sonucu; ucuz Avrupa malları Osmanlı'nın pahalı kalan, manuel işlemlerle yapılan tekstil sektörünü yok etmiştir.

Cumhuriyet döneminde sanayileşme hamlesinde ilk olarak tekstil sektörüne yatırım yapılmıştır. Sümerbank fabrikası bu yatırımlardan biridir.

Türkiye'nin tekstil sektöründeki durumuna bakıldığında 1980'li yıllar sonrası başlayan ihracat hamlesinin lokomotif olan tekstil ve konfeksiyon sektörü, hem ülkemizin sanayi ürünleri ihracatına katkıda bulunmuş, hem de emek yoğun olma özelliği ile en büyük sorunumuz olan işsizliğe çare olabilen bir sektör durumunda gelmiştir.

19. yy'da batıda Avrupa'nın düşük maliyetiyle rekabet edemeyip batan Türk tekstil sektörü, 21. yy başında ise doğuda Çin'in düşük maliyetiyle rekabet ederek yaşam mücadelesi vermektedir.

Bugün 2,5 milyon kişiye istihdam sağlayan bu sektörün ülkemiz için önemi ve önceliği yadsınamaz.

İş sağlığı ve güvenliği açısından bakıldığında tekstil sektöründe kullanılan makine ve kimyasallarla ilgili pek çok tehlikeler bulunmaktadır.

Gürültü bunlardan en önemlisidir. Kesme işleminde oldukça sık kazalar yaşanmaktadır.

“

Faaliyet, hareket ve hayat olan her yerde risk vardır, ancak ölüm olduğunda risk ortadan kalkar. Risk kelimesi Arapça risktir. Arapça ekmek, geçim sağlamak, ekmek kavgası vermek riske girmektir. Hayatımıza baktığımızda doğumdan ölüme kadar riskle karşı karşıyayız. Risk hayatımızın vazgeçilmez bir parçasıdır ancak, yönetilebilir risklere karşı kendimizi koruyabiliriz.

”

Kullanılan malzemelerden oluşan toz ise, çeşitli meslek hastalıklarının oluşmasına neden olmaktadır.

Tekstil sektöründe son yıllarda meslek kazaları ve hastalıklarında belli bir düşme görülmektedir. 2009 yılından itibaren iyileştirme uygulama projesi başlatılmıştır.

İş sağlığı ve güvenliği insana verilen değerlerin göstergesidir. İnsana değer veriyorsanız iş sağlığı ve güvenliği konusunda gereken şeyler yapabilirsiniz. İnsana değer vermenin ölçüsü de medeniyettir. Ne kadar medeniyseniz insana o kadar değer verirsiniz. Dünya geneline bakıldığında, iş kazalarının bunların nerelerde olduğunun oranıtısı açıkça görülür. İSG konusunda gerekli tedbirlerin alınmasına işletmedeki en üst kademededen başlanmalıdır. İnsana

verilen değerlerin göstergesi olarak iş sağlığı ve güvenliği hepimizin meselesi olmalı, çalışma yerlerinde her kesimin katılımı sağlanmalıdır.

Bir yatırım yapılacağı zaman iş sağlığı ve güvenliğine yapılacak yatırım küçümsenmemelidir. İş sağlığı ve güvenliği konusunda önce yöneticilerin kendileri kuralları uygulayacak, onu gören işçi de bunu yapacaktır.

İnsan olmadan üretim olamaz o nedenle çalışanın sağlığı ve güvenliği önemlidir.

Riskte rızık vardır, rızık da ise risk. Hesaplı risk yönetimi çalışma hayatının vazgeçilmezlerinden olmalıdır.

Dr. Bülent ŞİMŞEK

İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü (İSGÜM)

İşyerlerindeki sağlık zararlarından oluşan hastalıklara meslek hastalıkları denmektedir.

Hastalıkla, sağlık zararı arasında bir **sebe-sonuç** ilişkisi vardır.

Etkenle temas başladıktan sonra meslek hastalığının oluşumu 1 hafta ile 30 yıl arasında bir zaman diliminde meydana gelir.

Hastalığın meslek hastalığı olarak tanımlanması için klinik tanının yanı sıra, bu hastalığın belirli bir işte çalışıyor olmaktan dolayı meydana geldiğinin yani hastalığın **meslekten dolayı ortaya çıktığının** da belirlenme gerekliliği vardır.

Ülkemizde **Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü'ne göre** meslek hastalıkları beş grupta toplanmıştır.

A grubu : Kimyasal nedenli meslek hastalıkları,

B grubu: Mesleksel deri hastalıkları,

C grubu: Pnömokonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları,

D grub : Mesleksel bulaşıcı hastalıklar,

E grubu: Fiziki etkenlerle olan meslek hastalıkları biçiminde sınıflandırılmıştır.

Emek yoğun bir sektör olan tekstil sektöründe iş kazası ve meslek hastalıkları oranı oldukça yüksektir ve kesim makineleri, dikiş makineleri, ütöleme, pres işlemleri, bakım onarım, yük taşıma gibi süreçlerde ortaya çıkabilen iş kazaları ve meslek hastalıkları mevcuttur.

Tekstil sektörü; iş kazası ve meslek hastalığı yönünden yapılan işin niteliğine bağlı olarak pek çok risk ögesi taşımaktadır.

Pamuk tozu ve diğer tozlara bağlı olarak Bisinozis –Mesleki astım, gürültü kaynaklı stres, işitme kaybı, kulak çınlaması, kimyasalların yol açtığı çeşitli kanserler, kan tablosu değişiklikleri, termal konfor şartlarının getirdiği sıcaklık, nem, hava akımı, buharlı, elektrikli ütüler, preslerin yaydığı ısıya bağlı meydana gelebilen olumsuz etkiler işçiyi, çalışanı etkileyen faktörlerdir.

Bunun yanında psikososyal ve ergonomik faktörlere bağlı olarak gelişebilen sırt, bel, omuz ağrısı gibi kas iskelet sistemi sorunları da görülür.

Pres, ütöleme bölümlerinde meydana gelebilecek yanıklar tekstil sektöründe sıkça karşılaşılan iş kazalarıdır.

İnsan cildiyle temas ile ya da solunum yolu ile vücuda girebilen boyalar ve çözücüler, pigmentler, izosiyanat, formaldehit, kurşun, klor, krom içerebilir ve buna bağlı olarak kimyasal pnömoni, astım, kurşun zehirlenmesi, egzama, akciğer kanseri ve lösemiye neden olurlar.

Ülkemizde tekstil sektöründe birincil meslek hastalıklarından sayacağımız kot imalatında yapılan **kot kuşlama-cılığına (kot taşlama)** bağlı ortaya çıkabilen silikoz önemli bir sağlık sorunu haline gelmiştir. Hastalığın ölümcül seyretmesi, tedavisinin kısıtlı olması ve bu hastalığa neden olan iş kollarında çalışanlarda maalesef hastalığa karşı olan bilgisizlik **slikoza** neden olabilmektedir.

Taşlanmış, ağartılmış, eskitilmiş kotların yapımında silika içeren kumlar hava kompresörleriyle kotların üzerine püskürtülmektedir.

Gençler arasında taşlanmış kotun popülaritesinin artmasıyla bu tür kotların yapımı da hızla artmaktadır. Ancak bu işlem, yeterli önlem alınmadan yapılmakta ve çalışanlarda slikoz hastalığına neden olmaktadır.

Pnömokonyoz, etkeni toz olan bir akciğer hastalığıdır. Akciğerde tozların birikmesi ve onlara bağlı doku reaksiyonu sonucu oluşan bir hastalıktır.

Asbestozis ise asbest tozu ile oluşan mezotelyoma, pnömokonyoz hastalığıdır.

Silikoz ise silikanın yol açtığı pnömokonyozdur.

Kömür işçisi pnömokonyozu; Antrakozis de kömür tozunun yol açtığı pnömokonyozdur, madenlerde çalışanların maruz kaldıkları hastalıkların başında yer almaktadır.

2007 yılında İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, İSGÜM Merkez ve İstanbul Bölge Laboratuvar Şefliği, Sağlık Bakanlığı, İstanbul Meslek Hastalıkları Hastanesi, Bursa Verem Savaş Derneği ile birlikte İstanbul ve Tekirdağ-Çorlu pilot bölge seçilerek, kot kumlama yapılan işyerlerinde çalışanların çalışma koşulları ve silikoz sıklığını araştırmak üzere bir çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada; çalışma ortamından toz numunesi alınarak solunabilir toz konsantrasyonu ölçüldü.

Alınan toz numunelerinin spektrofotometrik analizi yapılarak solunabilir kuvars düzeyi saptandı.

Çalışanlara tanımlayıcı bilgiler, iş ve sağlık öykülerini içeren anket formu uygulandı.

Çalışanlara solunum fonksiyon testi uygulandı.

Çalışanların PA akciğer grafisi çekildi ve ILO standartlarına göre değerlendirildi. Elde edilen verilerin SPSS programı ile istatistiksel analizi yapıldı.

Çalışanlara, işverenlere ve İSG profesyonellerine konu ile ilgili eğitim verildi. Eğitime ilişkin açıklamalar tablo 1'de gösterilmiştir.

Risk gruplarına göre ise işyerlerinin dağılımı şöyledir. I. risk grubu %13, II. risk grubu %0, III. risk grubu %13, IV. risk grubu %47, V. risk grubu %27. Çalışanların yaş dağılımında ise 26-32 yaş arasındakilerin ağırlıkta olduğu görülmüştür.

Çalışanların %1'i okur yazar değil, %61'i ilkokul, %24'ü ortaokul, %14'ü lise mezunu durumundaydılar ve %18'i daha önce böyle ortamda çalışmışken %82'si çalışmamıştı.

Çalışanların %79'u kumlamada, %7'si cam, seramik, zımpara işlerinde, %14'ü de diğer işlerde daha önce çalışmışlardı.

İşyeri	Çalışan toplam işçi sayısı (2007)	Kumlama yapan işçi sayısı	Anket	Değerlendirilen film sayısı	Toz ölçüm sayısı
Birinci	165	14	11	14	1
İkinci	13	3	2	3	0
Üçüncü	195	8	7	8	1
Dördüncü	60	3	2	3	1
Beşinci	4	1	0	1	1
Altıncı	280	1	1	1	1
Yedinci	98	5	2	5	0
Sekizinci	76	2	2	2	0
Dokuzuncu	275	6	6	5	1
Onuncu	1647	19	17	17	2
Onbirinci	230	3	3	2	1
Onikinci	2461	18	18	15	2
Onüçüncü	836	1	0	1	1
Ondördüncü	470	6	6	6	1
Onbeşinci	7	3	2	2	1
Toplam	6817	93	79	85	14

Tablo-1 Çalışmaya Katılan İşyerlerinde İşçi Sayıları ve Yapılan İşlemlerin Dağılımı

Kişisel koruyucuları %94'ü kullanıyor, %6'sı ise kullanmıyordu.

Proje kapsamında çalışmaya dahil edilenlerde akciğer filmlerinde değerlendirmeye alınan 85 adet filmde %39'unda ILO sınıflamasına göre silikozla uyumlu radyolojik bulgular belirlenmiştir.

Silikoz şüphesi olan vakaların meslek hastalıkları hastanesine sevk edilerek bu vakaların 5 yıl süreyle izlenmesi sağlanacaktır.

Tozlanmanın önüne geçmek amacıyla ıslak çalışma yöntemi, uygun havalandırma sistemleri kurulması, düzenli aralıklarla işyeri ortamında toz ölçümü, toz çıkaran işlerde çalışan işçilere, işin özelliğine ve tozun niteliğine göre uygun kişisel korunma araçları ile maskeler (solunum koruyucu) verilmesi ile tozlardan meydana gelen meslek hastalıklarından korunma mümkün olabilir.

Korunma yöntemlerini etkin kılabilmenin tek şartı sektörde kayıtsız işyeri olmamasından ve sigortasız işçi çalıştırılmamasından geçer. Teknolojik gelişmelerin adaptasyonu da ihmal edilmemelidir.

Tozlardan meydana gelen meslek

hastalıklarından korunmada meslek hastalıklarında erken tanının önemi büyüktür. Bunun için işçilere periyodik muayeneler uygulanmalıdır.

Spirometri (solunum fonksiyon testi), standart boyutta (35cm x 35cm) akciğer grafisinin çekilmesi (sert ışın tekniği ile çekilmiş büyük boyutta) gereklidir.

Tozlu işlerde çalışan işçilerin, periyodik olarak sağlık muayeneleri yapılacak ve her 6 ayda bir göğüs radyografileri alınacaktır. Solunum ve dolaşım sistemi hastalıkları ile cilt hastalığı görülenler bu işlerden ayrılarak, kontrol ve tedavi altına alınacaklardır.

İSİGT Madde 76/6'ya göre işe giriş muayenesinde tozlu yerde çalışma bakımından riskli kişiler belirlenmelidir.

Çalışanlara yönelik olarak tozlu ortam, sigara ve zararları konusunda eğitim verilmelidir.

Dr. Sven TIMM ve Olaf PETERMANN'a sorduk...

■ **H. Kocabey:** Konuşmanızda İSG konusunda Türkiye'yi olumlu bir tablo içinde gördüğünüzü ifade ettiniz. Nasıl buluyorsunuz çalışmalarımızı?

□ **Dr. Sven TIMM:** Gerçekten takdir ile karşılıyorum çalışmalarınızı. Örneğin sosyal paydaşların konuya dahil olması anlamında dün DİSK, TİSK, HAK-İŞ sendika yöneticileri ile bir aradaydık. Bu konuyu onlarla da konuştuk. Bu konunun pek çok paydaşı var. İşverenler, sendikalar, işçiler, devlet... Ve bu paydaşların bir arada olması çok önemli.

■ **İş sağlığı ve güvenliği konusunun temelinde anlıyoruz ve görüyoruz ki eğitimyatıyor.**

□ Çok doğru çalışan ve işverenin eğitimi konusunda hiçbirinin diğerinden daha az önemli olduğunu düşünmüyorum. Eğitime çok önem veriyoruz. Geçen sene desteklediğimiz kurumlar aracılığı ile 200.000'e yakın kişinin eğitimini gerçekleştirdik. Bunların 100.000-150.000'i çalışan ise, 70.000 kadarı da bu çalışanların yöneticisi konumunda olan kişilerdi.

■ **Bu eğitimlerin sonucunda bir farkındalık, kültür de ortaya çıkıyor olmalı...**

□ Elbette. Farkındalığı işçide yaratmanın bazı avantajları var. Sonuçta risk altında olan o, ve biraz dikkat ve alınmış önlemlerle uygulamada sağlığını ve güvenliğini kazanmış oluyor. Bizim

"çalışan modeli" adını verdiğimiz bir eğitim modelimiz var. Bu anlamda 50 kişiye kadar olan küçük ve orta kapasiteli işletmelerde bir işçinin tüm eğitimleri almasını sağlayıp, onu belirli konularda sertifikalandırarak bu oluşmuş bilgi birikimini kurum içine aktarmayı hedefliyoruz. Ve en azından her 3 senede bir bu eğitimin tekrarlanması gerektiğini savunuyoruz.

■ **Türkiye'de bu konuda önemli girişimlerde bulunuyor, eğitime önem verildiğini siz de söylediniz.**

□ Haklısınız... Geçtiğimiz son 10-15 yıl içinde Türkiye İSG konusu ile ilgili eğitime çok katkı yapmış durumdadır. Türkiye'nin çok iyi bir mühendis kadrosu bulunmaktadır. Almanya'da petrol ve çok zengin yeraltı kaynakları olmadığı için, geliştirdiğimiz uzmanlık ve mühendislikle söz sahibi oluyoruz. Türkiye'nin de en büyük potansiyeli iyi yetişmiş bu genç nüfus. Açığınızı eğitimle kapatma şansınız var.

İş sağlığı ve güvenliği konusunda iki tarafı da mutlaka beslemek gerekiyor. Elbette iki tarafın da eğitimi önemli, ancak etkilenen esas kısım işçi. Önce işçinin eğitiminden başlanılmalı, sonuçları var çünkü.

Sonuçta KOBİ'lerde iş güvenliği uzmanları veya işgüvenliğinden, sağlığından sorumlu ilgili doktorun olması gerekiyor. Bu hizmetler dışarıdan da alınabilir. Sonuçta iyi eğitilmiş bir işçi tüm sorumluluğunu, zamanla kendi hayatının riskini bilmesi ile tetikleyici olduğu bilinci yaratılırsa hayatındaki risklerin önemini anlar.

Eğitiminin eğitimi de önemlidir. Çalışan sayısının 50'den aşağı olduğu işyerlerinde eğitiminin eğitimi ile verim alabiliriz. İşte buna 'çalışan modeli' diyoruz.

■ **Pek çok ülke ile ilgili önemli deneylere sahip olduğunuzu düşünüyorum. Doğu Bloğu ülkeleri ile Türkiye'yi kıyaslayabilir miyiz?**

□ Diğer Doğu Bloğu ülkeleri ile kıyaslandığında ülkenizin çok iyi bir konumda olduğunu söylemeliyim. Sivil toplum kuruluşları ve ticaret odaları burada birleştirici bir unsurdur. Ülkenizde de bu kurumların azımsanmayacak ilgileri var. Ancak konuyu böyle tabana yayabiliyoruz.

Doğu bloğu ülkeleri ile uzun süredir tecrübe içindeyim, bu tecrübe ile ülkenizde gördüğüm bu konudaki heyecanın daha iyi olduğunu, azımsanmayacak olduğunu söylemeliyim. Birçok doğu bloğu ülkelerinden daha iyi durumdasınız. İSG Gn. Müdürlüğü'nün, sendikaların, meslek odalarının ilgisine bakınca, birleştirici yapıların bu konuya gösterdiği ilgi ile üyelerine bu bilinci, farkındalığı yaratacaklarına, AB standartlarına ulaşacaklarına inanıyorum.

■ *Sayın Petermann, Sayın TIMM Türkiye ile ilgili İSG konusunda görüşlerini bizimle paylaştı sizin görüşleriniz hangi doğrultuda?*

□ **Olaf PETERMANN:** Türkiye çok dinamik bir ülke. Bu dinamizm, her alanda var. Ekonomik gelişmeden, farklı imalat sanayilerinde uzmanlığa kadar çok geniş bir alanda bu dinamik yapıyı görmek mümkün. Bu anlamda Türkiye'yi diğer ülkelerle kıyasladığımda bir hayli yol almış ve ileride buluyorum.

Türkiye doğu ve batı arasında bir köprü niteliğinde. Bu çok önemli bir avantaj. Çünkü bilgiler batıdan doğuya doğru akıyor. Aynı şekilde de doğudan batıya doğru. Tabii bundan en çok faydalanan Türkiye oluyor, Rusya'nın da diğer doğu bloğu ülkelerinin de ilerisinde bir konumda. Tabii Avrupa'nın batısındaki İngiltere, Fransa, Almanya gibi ülkeler bu konuda daha ileride. Bu anlamda bu ülkelerle karşılaştırsak, Türkiye bu ülkelerdeki yaklaşımın 1990'lı yıllarına erişmiş durumda diyebiliriz.

■ *Sayın Petermann büyük işletmelerin İSG konusunda usta oldukları saptandı, küçük işletmeler için neler önerilebilir?*

□ Türkiye'de büyük işletmelerde konunun önemi anlaşılmış durumda ve iyi uygulama örnekleri var. Örneğin TEDAŞ bu örneklerden bir tanesi. Bütün alınması gereken önlemler alınıyor. Sorun 50'den az çalışanı olan yerlerdeki bu nokta, panelde de bütün konuşma-

cılar tarafından vurgulandı. Burada verilecek eğitimler 3 sene bir tekrarlandıkça, 10 sene içinde ciddi olumlu farkları görmek mümkün olur.

■ *Yurtdışında yaşayan Türkler'in çoğunluğu Alman sanayinde işçi olarak çalışıyorlar. İş kazalarında Türk çalışanlar ile ilgili bir istatistiğiniz var mı?*

□ Almanya'da pek çok yabancı işçi var. Biz Almanlar matematiği ve istatistiği çok severiz ve pek çok şeyi ölçeriz. Ancak yabancı işçiler, hele hele Türkler ile ilgili bir istatistiğimiz yok. Bu da her şeyin yolunda gittiğini gösterir. Eğer böyle bir istatistik olsaydı, yolunda gitmemesi üzerine yapardık. Sadece inşaat sektöründe bazı problemler var uygulamada. Ancak bunlar da çoğunlukla doğu ülkelerinden gelen kişilerin içinde çalıştığı sektör. Türkler bu sektörde son derece az.

Bayan Kocabey ayrıca Almanya'da yaşayan Türkler artık 3. kuşakla meydana. Bu Türkler Alman kültürünü iyi öğrendikleri gibi, neredeyse Almancayı Almanlar'dan daha iyi konuşur hale geldiler. İSG konusunda onlarda ciddi bir kültür oluştu dememiz doğru bir tespit olur.

metal sektöründe
iş sağlığı ve güvenliği

Bedri TEKİN

Makine Mühendisleri Odası

Makine ve imalatında iş kazaları Türkiye ortalamasında 2.5 kat oranında artmıştır. Makine imalatında iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında Devlete, işverene, işçi sendikalarına, meslek örgütlerine birçok görev düşmektedir.

Devlet bu alanda yasa ve yönetmelikler yapmış, özellikle 2003 yılından bu yana Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde hemen hemen Avrupa Birliği'nde uygulanan tüm mevzuatlar Türkiye'de de mevzuat haline getirilmiştir.

İş sağlığı ve güvenliği alanında 291 tane denetim yapan iş müfettişi bulunmaktadır. Bu sayıdaki müfettiş aracılığı ile 80 bin iş kazasını aşağı düşürmek mümkün değildir. Rakamlarda çelişki olmakla birlikte ÇSGB verilerine göre 754.297 işyeri vardır. 291 müfettiş ile 2008 yılı içinde 23.433 işyeri denetlenmiştir. Bunların 9000'i genel teftiş ve kontrol teftişidir. Bu müfettiş sayısı ile problem çözülemez. Müfettiş

sayısı artırılmak zorundadır. Müfettişlere denetim dışında eğitim görevleri de verilmektedir. İşyerlerinin %75'de birinin denetimini yaparken bir de eğitim görevi verilen müfettişlere denetim dışında görev verilmemeli, alandan çekilmemelidir.

İş kazalarının meslek hastalıklarının önlenmesinde iş verene, işçiye verilen eğitim ücretsiz olmalıdır.

ÇSG Bakanlığı AB'den aldığı fonlarla, birtakım devletlerle işbirliği içinde projeler gerçekleştirilmektedir. Devlet de kaynak aktarmalı, bu projelerin sayısı artırılmalıdır. Bu projelerin mutlaka işyerlerine, ülkemize yararı olacaktır.

Hekim ve işyeri mühendisi istihdamı konusunda problemler yaşanmaktadır. İşveren bunu bir yük olarak görüyor ve kullanıyor. Ticari anlamda, mümkün olduğu kadar piyasadan en ucuz şekilde temin etmeye çalışıyor. Bu ihtiyaç tüzüğe uygun şekilde giderilmelidir.

İş sağlığı ve güvenliği kurullarının amaca uygun şekilde işletilmesi gerekir. Toplantılar yapıp, kağıt üzerinde karar almanın dışında sağlıklı ve güvenli çalışma ortamlarının yaratılmasında kendilerine düşen görevleri yerine getirmelidirler. Eğitimin işçinin dosyasında bir belge olması dışında amacı, bir anlamı olmalıdır.

İSG konusunda önemli taraflardan biri de sendikalardır. Ancak örgütlenme oranının %3 olduğu bir ülkede işçilerin haklarına sendikalar nasıl sahip çıkabilir. Kriz bahanesiyle Bursa'da 3 ayda 24 bin kişi işten çıkarılmıştır. Bu durumda işçiler ve sendikalar arasında programlı bir şekilde bilgilendirme, yayınlarda iş sağlığı ve güvenliği konularına yer verme olmadığı gibi, getirisi de tartışılır bir durumdadır.

Meslek Odaları örgütlerine düşen görevleri; bilgilendirmeleri, eğitimleri dergi, broşür yolu ile yapmalıdırlar. Sektörlere yönelik eğitimler vermek odaların görevidir.

“ İşyerlerinde 80 bin iş kazası meydana geliyor, 1044 kişi hayatını kaybediyorsa burada arkasına yaslanıp düşünmesi gereken taraflar vardır, bu taraflardan biri de işverendir. 80 bin iş kazası meydana geldiği görüldüğünde önlem almada problem var demektir. Önlem alma borcunun yerine getirilmesinde işverene görevler düşmektedir. İşverenin işçi eğitimine vereceği önem; önlem alma borcunu yerine getirmesini sağlayacaktır. ”

Yüksel YAŞAR

Baş İş Müfettişi İş Teftiş Bursa Grup Başkanlığı

Bursa Türkiye'nin 4 ncü büyük kenti olup 2 nci büyük sanayi şehridir. İş sağlığı ve güvenliği konusunun, bu olgunun bilhassa Bursa için çok özel bir yeri bulunmaktadır.

Metal sektöründe iş sağlığı ve güvenliği çok geniş kapsamlı bir konudur. İş kolları tüzüğüne bakıldığında metal iş kolu metalin cevher halinden birçok prosten geçerek makine, tezgah ve metal eşya imaline kadar birçok konuyu kapsar. Bunların içinde makine tezgah ve cihazlarda yapılan çalışmalarda iş kazası ve meslek hastalıklarını önlemek üzere uyulması gereken kriterler vardır.

ILO'nun verilerine göre iş kazalarına maruz kalanların sayısında dünya çapında 100 bin kişilik bir artış olmuştur, bu da bu konunun hassasiyetini gösterir. Ülkemiz bu konuda maalesef dibi bulmuş durumdadır, bu durum konu-

nun hassasiyetine duyulan ilginin henüz maalesef pik yapmadığı anlamına geliyor. İstatistiklere göre dünyada yaklaşık olarak 2.3 milyon kişinin iş kazası ve meslek hastalıklarından kaynaklanan ölümlü, yaralanmalı, uzuv kayıplarına uğradığını görüyoruz. Bizlerin duyarlılığının batıdan daha fazla olması gerekir, insan değerinin bizim kültürümüzde, mazimizde batıdan daha fazla olduğunu ifade edebiliriz.

İş sağlığı, güvenliği konusunu bu ölçekle ele almak da doğru değildir, bu konu çalışanların korunması, işletmelerin korunması, üretim ve kalitenin artırılması gibi ekonomik, sosyolojik, insani boyutları ile birlikte ele alınmalıdır. Bu boyutlar göz önünde bulundurulduğu takdirde İSG konusuna gösterilmesi gereken hassasiyet daha fazla ortaya çıkacaktır.

Çalışma hayatının zeminini iş sağlığı ve güvenliği oluşturur, bu taban zayıf olduğu zaman maalesef arzu edilen sonuçları elde edemeyiz. Burada en temel unsur önleyici faaliyetlerdir. Bu faaliyetler etkin ve sonuca yönelik olarak ele alınmalıdır. Birçok tedbirin maalesef formalitenin yerine getirilmesinden ibaret olduğu görülmektedir. Arzu ettiğimiz temel nokta iş sağlığı ve güvenliğini hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline getirmek ve meslek hastalıklarını önlemektir. Buna yönelik olan her çalışma hayır sağlayacaktır. Bunun dışındaki çalışmalar formaliteden ibaret kalacaktır.

Makine, tezgah ve cihazla çalışan işyerlerinde 2007 yılında Bursa bölgesinde 1072 iş kazası meydana gelmiştir. Bu kazaların 131'i Bursa'da, 56'sı Balıkesir'de, 34 tanesi de Çanakkale'dedir. Bu sayıların dışında istatistiklere yansımayan iş kazaları da olabilir.

Geçmiş yıllarda makine ve tezgahlara cihaz denilirdi, artık bunların bütününe şimdi iş ekipmanı deniliyor. Makine tezgah ve tesisatların bulunduğu alanda, iş kazalarının meydana geldiği bölgelere de tehlikeli bölge denilmektedir. İş ekipmanları ile ilgili önleyici faktörlerin en temel olgusunu; bu bölgelerde alınacak etkin koruyucu, önleyici tedbir ve bu tedbirlerin sistematik hale getirilmesi oluşturur. Bu sağlandığı sürece iş kazaları sayısı o kadar azalmış olur.

İş ekipmanları ile operasyon yaparken; yani işi alıp verirken işlerken, delerken, ezerken bu proseslerin meydana geldiği bölgelerde tedbir alınmalıdır. Bu tedbir işin niteliği ve konstrüksiyonuna göre olmalıdır. İşin niteliğine göre ya tamamen kapalı ortamda operatörün inisiyatifi ve müdahalesi ile ya da operatör operasyon bölgesindeyken koruyucu bir sistemle, fotosel gibi bir sistemle önlem alınmalıdır.

İş kazaları dahil olmak üzere bir çok iş kazasının temelinde koruyucu sistemin, donanımların olmadığı görülür.

Bursa'da yüksek tonajlı ekzantrik presler bulunmakta, preslerde birden fazla işçi çalışmaktadır. Bu işyerlerinde sadece basit tedbirlerin alınmaması nedeni ile iş kazaları meydana gelmektedir. Bu işyerlerinde İSG tüzüğü de

olan bir olguyu adapte ederek, bütün preslerin hepsine koruyucu tedbir, tertibat olarak fotosel konulmuştur.

Basit aletlerle basılacak parçanın operasyon bölgesinde korunması aynı zamanda bu bölgenin herhangi bir dikkatsizlik, dalgınlık sırasında çalışanların yanlışlarını da tolere edecek nitelikte koruyucu sistemler ile donatılması gerekir.

Böylece iş ekipmanlarının bütün hareketli kısımları, hareket hızı ne olursa olsun, iletim tertibatları uygun bir şekilde korunmuş olacaktır. Yavaş dönen zincir dişli sistemlerinde, değişik sistemlerde hızına aldanmadan hepsine, mutlaka koruyucu sistemlerin yapılması gerekir, bu aynı zamanda ILO tarafından alınan bir karardır.

İş ekipmanlarından koruyucu tertibatların çıkartılması, bunların fonksiyonsuz hale getirilmesi yasaktır.

İş ekipmanında arıza ve koruyucularda eksik görüldüğü, yetersizlik tespit edildiği takdirde iş ekipmanı durdurularak ilgiliye haber verilmeli, çalışmayı önleyecek tedbir alınarak durum belirtilmelidir.

Büyük bir sistemde çalışan elemanların maalesef birbirlerinden haberleri olmadığı için, iyi niyetle sistem devreye sokulmakta, sistemin harekete geçmesi ile yaralanmalar, ölümler olmaktadır.

İş ekipmanında şalter ve kumanda butonları kendiliğinden veya çarpma ile ekipmanı çalıştırmayacak şekilde ve herhangi bir operatörün kolayca kullanabileceği yerde bulunmalıdır.

Birçok operatör, gidiş ve geliş katlanmamak için tedbirsiz davranarak iş yapabilmektedir. Butonlar uygun şekilde yapılmadığında kişiler istemeyerek, gerek operatörün teması gerek bölgeden geçen kişinin teması ile çok rahat makineyi ya da tezgahı harekete geçirebilir.

İş ekipmanlarının acil durumda durdurulması için sistemler yapılmalıdır.

İş ekipmanı sadece tasarım amacına uygun şekilde kullanılmalıdır. Amacı dışında kullanım bir çok iş kazasının sebebidir. Spesifik bir konu için üretilen makinede yenisinin alınmaması, ek maliyet getirmemesi için değişik aparatlar

İş ekipmanlarında işçilerin güvenliğini sağlamak için esas olan ikazlar bulunacaktır. Çok kompleks bir makinede asılı olan levhada sigara içilmez, dikkat kaymayın diye makine ile alakası olmayan ikaz ve uyarılar önemlidir. Uyarı levhası ve bilgilendirme önemlidir. Bu test edilmiştir ki bir uyarı levhasını bilinçli ya da bilinçsiz tekrar tekrar gören okuyan kişi istese de istemese de şuur altına bu bilgileri işlemekte, kendisine bir süre sonra faydalı hale geldiğini, refleks haline geldiğini görebilmektedir.

takılmak suretiyle, örneğin maşalar ya da mengeneler ile aynı tezgahı kullanmak iş kazalarına sebebiyet vermektedir.

İş ekipmanlarının bakım işleri, ekipman ancak kapalı iken, mümkün olmadığı durumlarda ise önlem alınarak yapılmalıdır. Bakım defteri bulunan makinelerde bakım, onarım günü gününe işlenmelidir.

İş kazaları sadece üretim faaliyetleri esnasında değil bakım ve onarım sırasında da meydana gelmektedir. Bu nedenle risk değerlendirmeleri bakım ve onarım işleri için de hazırlanmalıdır.

İş ekipmanlarının çeşitli kısımlarında birden fazla operatör çalışması durumunda, ekipmanda her işçi için, ekipmanı çalıştırma butonu olmalı ve durdurma butonu bütünü kapsamalıdır. İş denetimi yapan kişiler butonların fonksiyonelliğini kontrol etmelidir.

İş ekipmanını kullanan operatör genel eğitimin yanı sıra ekipman ile ilgili sistematik bir eğitime tabi tutularak test edildikten, yeterliliği tespit edildikten sonra çalıştırılmalıdır. Spesifik bir ekipman için çalışanın sadece iş güvenliği eğitiminden geçirilerek

istihdam edilmesi sakıncalıdır, eğitimin spesifikasyonu, makineye, tezgaha has eğitim önemlidir. Bu eğitim verildikten sonra kişinin becerisi, kabiliyeti, uyanıklığı o makine ve tezgaha uygun olup olmadığı söz konusu olabilir. Kağıt üzerindeki eğitimle istihdam edilen çalışanlarda iş kazalarına daha sık rastlanmaktadır.

Ürünün projelendirilmesi, dizayn aşamasında iş sağlığı ve güvenliği normlarına uygun olarak üretilmelidir. Satışı mevzuata uygun olarak yapılmalıdır. İmalat aşamasında normlar ülkeler için önem arz eder.

Makine koruyucuları yönetmeliğinde ürünlerin teşhir edilmesi yasaktır. Ancak, arzu edilen etkinlikte halen Türkiye'de uygulanmamaktadır; oysa satın alan kişilerin bunlara önem vermeleri önemlidir. Bursa'da üretilen makine ve teçhizat Avrupa ülkelerine, Suriye'ye, İran'a ihraç edilen makinelerde bu koruyucu donanımlar varken sadece ek maliyet getirdiği için iç piyasaya verilen makinelerde koruyucuların konulmadığı görülmektedir.

Ali TURHAN

Kimya Yüksek Mühendisi Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi

Nilüfer Sanayi sitesinde çoğunlukla oto yan sanayii ile ilgili işler yapılmakta ve bunlar genelde oto yan sanayinde şekil verme, presler, kaplamalar, nikelaj, nikel, alüminyum kaplama olarak görülmektedir.

Makine, metal ve otomotiv sektöründe sitede 251 firmadan 121 firma bu işler ile uğraşmaktadır. Bu firmaların %49-50'si Nergis Organize Sanayi Sitesindedir. Genelde makine metal ve oto sektörüne hizmet eden bu fabrikalar, yan sanayiine hizmet eden orta ölçekli fabrikalardır. Bu firmalar her gün kendini yinelemekte ve dünya piyasası ile yarışmaktadır.

Metal sektöründeki tehlike kaynaklarını sınıflandırdığımızda; çalışanlardan kaynaklanan riskler, davranış bozuklukları, eğitim, koordinasyon eksikliği, fiziksel yetersizliği sıralayabiliriz. İş

kazalarının olmasında davranış bozuklukları, eğitim, iletişim eksikliği, zihinsel, fiziksel, zararlı alışkanlıklar, yaş ve cinsiyet olarak ortaya çıkmaktadır.

İş kazaları metal sektöründe maalesef hafif olamaz, kesin ve acı bir son ile noktalanır. Bu nedenle, makine ve tezgahlarda uygulanacak önlemler için iş ekipmanlarının kullanımı, bakımı, eğitimi son derece önemlidir. Kullanılan malzemeyi, aleti, makinayı öğrenmek çok önemlidir, bu bilinmeden onun tehlikesi de bilinemez. Önce işbaşı eğitimi yapılmalı ardından tezgaha yönelik, özellikleri konusunda iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmelidir. Eğitimin amacı, güvenlik konusunda bir bilinç oluşturarak buradan gelecek tehlikelerin bilinmesini sağlamaktır. Çalışan, bu bilinç ile, kendisini ve ailesini bekleyen tehlikeleri, gelecekte karşılaştığı olumsuz durumları dikkate alacaktır. İş kazaları o iş yerindeki psikolojiyi bozup etkilediği gibi o iş yerinin piyasalardaki formunu da bozar.

Oto yan sanayinde büyük kuruluşların, tedarikçileri bu konu ile ilgili olarak

MEKANİK TEHLİKE KAYNAKLARI

Pürüzlü, engebeli veya kaygan işyeri zemini, Hareketli araç ve makineler, Hareketli makine parçaları, Keskin, yüzeyi çıkıntılı malzeme ve parçalar, Sıcak veya soğuk yüzeyli malzeme ve parçalar, Yüksekte çalışma ve tırmanma noktaları, El aletleri, Yüksek basınç (basınçlı kap veya hatlar), Kaldırma ve taşıma araçları, Sabit ve seyyar merdivenler, Uygun olmayan korkuluklar, Asansörler (personel ve yük), Alçak ve dar geçitler, Hatalı istifleme, Malzeme düşmesi veya yuvarlanması, Taşma, dökülme ve saçılma.

KİMYASAL TEHLİKE KAYNAKLARI

Sıvılar, (asitler, bazlar, solventler), Gazlar, (yanıcı, yakıcı, boğucu, narkotik), Katılar, Tozlar (organik, inorganik), Metaller (Sis, duman ve buharlar).

BİYOLOJİK TEHLİKE KAYNAKLARI

Virüsler, Bakteriler, Parazitler, Vektörler (taşıyıcılar), Mantarlar.

FİZİKSEL TEHLİKE KAYNAKLARI

Çalışma ortamının termal konfor şartları, Radyan ısı, Gürültü, Titreşim (el - kol ve vücut titreşimi), Uygun olmayan ve yetersiz aydınlatma, Işınlara, Alçak veya yüksek basınç, Elektromanyetik alan.

ELEKTRİK TEHLİKELERİ

Elektrik tesisatı, (Yangın), Elektrikli araç ve aletler, (Elektrik çarpması), Statik elektrik, (Parlama, patlama, çarpılma).

YANGIN TEHLİKELERİ

Tutuşma, Yanma, Parlama, Patlama.

ÇALIŞANLARDAN KAYNAKLANABİLECEK TEHLİKELER

Kişisel alışkanlıklar, Psiko-sosyal faktörler, Eğitim eksikliği, Koordinasyon eksikliği, İletişim eksikliği, Zihinsel yetersizlik, Fiziksel yetersizlik, Davranış bozuklukları, Zararlı alışkanlıklar, Yaş, cinsiyet.

sektörleri çok fazla miktarda sıkıştırdıklarını ve alınması gereken tedbirleri sağladıklarını biliyoruz, bu otomatikman yapılıyor. Bursa'da bu tedbirleri çok iyi alanlar olduğu gibi kitabına uyduranlar da bulunmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri prosedüre uygun yapılmalıdır. Eğitimin önemi Tüzüğün 8. maddesinde, 11. maddesinde anlatılmıştır. Eğitim uzman kişiler tarafından verilmelidir.

Metal sektöründeki iş kazalarında kesin sonuç alınıyor parmak, kol, ayak ya da vücut gidiyor.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri konusunda profesyonel, işletmenin risklerini bilen uygun kişilerce verilmelidir. Kişisel koruyucu donanımlar amir gelince takılıyorsa, bu tarafların birbirini aldatmasından başka bir şekilde yorumlanamaz. Kişisel koruyucu donanımlar risklere uygun seçilmelidir. Asit ve bazın olduğu bir fabrikada işçiye çelik korumalı deriden yapılmış bir bot verilmiş ise, deri buraya uygun değildir. Kişisel koruyucu donanımı satan firmalar ürün satayım da ne olursa olsun dememeli, bu firmalar kendilerine çeki düzen vermeli ve tavsiye konusunda, bir noktada, işverene örnek olmalıdırlar. İş veren işe ticari açıdan bakmamalı, iyi hizmet edebilecek, risklere uygun malzemeyi verecek kişileri, firmaları seçmelidirler. Ayrıca kişisel koruyucu donanımlar verilen kişiye uygun olmalıdır. Verilen gözlük, çalışanın gözüne büyük ya da küçük olur ise bu da kişilerde risk oluşturur. Çalışana eğitim verilerek bu koruyucuların kullanımı sağlanmalıdır.

Sağlık ve güvenlik işaretleri, levhaları dünya standartlarına uygun olmalıdır. Bu işaretlerin alt tarafı mavi üst tarafı beyazdır. Bu işaretlerin bakımları düzenli yapılmalı ve uygun yerlere asılmalıdır.

Metal sektöründeki en büyük problem gürültü ve titreşimdir. Sağlık personelinin katıldığı bir toplantıda, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden bir profesör gürültü düzeyi 95-100 desibelin üstünde değilse kulak tıkacı yerine kulaklık verdiklerini ifade etti. Metal sektöründe gürültü 100 desibelin üstünde ise çalışma saatleri kısa tutulmalıdır. Çalışma saatinin süresi çalışanı olumsuz etkilediğinden, gürültüye maruz kalanlara uygun kulak tıkacı verilmelidir.

KOBİ'lerde, küçük ölçekli işletmelerde kesme işi de yapılmaktadır, kesme işleminde gürültü çok yüksektir. Üst kattaki bürolardan da duyulan bu gürültü kaynağı çevrilip, ses izolasyonu yapılmalıdır.

Risk değerlendirmesi konusunda riski, tehlikeyi en iyi bilen o makinede çalışan mühendis ya da ustadır. Tehlikenin nereden geleceğini bilen odur.

Pek çok firma, ver bana, ben risk değerlendirmesi yapayım, dosyaya koyayım diyor. Ancak, risk değerlendirmesi bir ekip işidir. İş sağlığı ve güvenliği kurullarında değerlendirilmeli, güncelleştirilmelidir.

İş yerlerinde malzemeler, iş sahasında ortalığa yığılmış durumda, günlük kullanımdan ziyade pek çok malzeme ortalıklarda duruyor, işyeri temizliği yapılmıyor, her taraf yağ, kaygan yağ parçaları, metal parçaları, kendi iş yerini kirlettiği yetmiyor çevreyi de kirletiyorlar.

Elle taşımada kas ve iskelet sistemi hastalıklarına sıkça rastlanmaktadır. Yönetmelikte taşımının mekanik sistemler ile yapılacağı belirtilmiştir. Elle taşımacılık yapılıyorsa bunun belirtilen kurallarına uyulmalıdır.

Çalışma ortamları çalışmaya uygun olmalıdır, ergonomiye önem verilmelidir. Oturularak iş yaptırılıyor ise oturma şartlarının yaptığı iş ile ilgili olarak düzenlenmesi gerekir.

Çalışanların, normalde 2400 kalori alması gerekir. Sanayide 2 vardiyeye 10 saat çalışılıyor ise 3600 kalori almalıdır.

Küçük ya da büyük ölçekli işyerlerinde önemli sorunlardan bir tanesi de iletişimdir. Bana söylemişti değil, ne söylenmiş ne istenmiş ise yetkili bunu yazılı hale getirmelidir. Yatay ve dikey iletişimin yapılması ve bunun belgelenmesi gerekir.

İşyerlerinde yapılan işin niteliğine göre pek çok kimyasal madde kullanılmaktadır. Malzeme alım yönetmeliklerinde bildirilmiştir, malzeme alındığı zaman bu madde ile ilgili ilk yardım tedbirleri de yanında alınacaktır. Bu tedbirler genelde açık ve net yazılmalıdır. Çalışan kimyasala maruz kaldığında doktora götürülürken kimyasal ile ilgili bilgi formu da yanında götürülmelidir.

Altan ÇETİNKAL

Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)

Avrupa Birliği'ne uyum süreciyle birlikte ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği alanında bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişimin temelinde; işyerinde meydana gelebilecek risklerin öngörülerek, bunların kabul edilebilir olup olmadığına yönelik çalışmaları beraberinde getiren, risk değerlendirmesi kavramı yer almaktadır. Bu değişim öncesinde iş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan tespit nitelikli çalışmalar, daha çok herhangi bir iş kazası ve meslek hastalığının yaşanmasından sonra ve bunların tekrarını önlemek için gerçekleştirilmekteydi. Değişim sonrasında ise, risk bazlı çalışmalar ile önce risklerin belirlenmesi ve herhangi bir iş kazası veya meslek hastalığı yaşanmadan, alınması gerekli önlemler için çalışmaların yapılması amaçlanmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarında önemli yer tutan risk değerlendirmesi, 4857 sayılı İş Kanunu ve bu kanunun 78. maddesi gereği yayımlanan yönetmeliklerle mevzuatımıza girmiştir. Her ne kadar çerçeve yönetmelik olan İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği Danıştay 10. Dairesi tarafından iptal edilirse de ona bağlı tüm yönetmeliklerde risk değerlendirmesi kavramı yer aldığından, bu çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Mevzuatımızdaki iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yönetmeliklerin birçoğu AB yönergelerinin tercümesidir. Bu nedenle, AB ülkelerinde de risk değerlendirmesinin uygulanması gerekmektedir. Ancak, AB üyesi ülkelerdeki uygulamalara baktığımızda, Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı'nın verilerine göre şu sonuçlar karşımıza çıkmaktadır:

İtalya'da işyerlerinin %95'i; Fransa'da 20 ve yukarısı işçi çalıştıran işyerlerinin %76'sı; Almanya'da 1-9 arası işçi çalıştıran işyerlerinin %30'u, 10-49 arası işçi çalıştıran işyerlerinin %54'ü, 50-249 arası işçi çalıştıran işyerlerinin %80'i, 250 ve yukarısı işçi çalıştıran işyerlerinin %97'si risk değerlendirmesi yapmıştır. AB'ye yeni üye olan ülkelerden Litvanya'da ise işyerlerinin %22'sinin risk değerlendirmesini yaptığı görülmektedir.

AB üyesi ülkelerde risk değerlendirmesinin uygulanmasına yönelik çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Örneğin, İtalya'da yapılan bir araştırmaya göre, işyerlerinin %95'i risk değerlendirmesi yapmış, ancak bunların %54'ü bu çalışmaları gözden geçirmiştir. Yani geriye kalan kısımda yapılan çalışmalar bir kerelik gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, yukarıdaki verilerden de görüldüğü üzere, risk değerlendirmesinin KOBİ düzeyinde uygulanmasında da çeşitli sorunlar yaşanmaktadır.

Bu nedenle "sizin için de önemlidir, işiniz için de..." sloganıyla Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı tarafından risk değerlendirmesiyle ilgili 2008-2009 yıllarını kapsayan bir kampanya gerçekleştirilmektedir. Ajans tarafından buna benzer kampanyalar özellikle belirlenen konularda geçtiğimiz yıllarda da gerçekleştirilmiştir. Diğerlerinden farklı olarak bu kampanya, hedeflere ulaşılmasını daha etkin kılmak için ilk kez iki yıl sürecek ve kampanya ile hedeflenenler şöyledir:

- Risk değerlendirmesinin bir hedef olmadığı, hedefe ulaşılmasında güçlü bir araç olduğu vurgulanarak, konuyla ilgili farkındalığın artırılması.

- Özellikle KOBİ'lere risk değerlendirme prosesi hakkında bilgi sunma. Burada çalışmaların karmaşık, bürokratik ve sadece uzmanlara yönelik olmadığı belirtiliyor.

- 5 adımda risk değerlendirmesi yaklaşımının desteklenmesi.

- Risk değerlendirmesinin sürekliliği olan bir çalışma olduğunun vurgulanması.

Ülkemizde metal sektöründe risk değerlendirmesinin uygulanma durumunu, MESS Üyelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatına Uyumun Etkileri adlı anket araştırması göstermektedir. 2007 yılının Nisan-Haziran ayları arasında gerçekleştirilen anket araştırması, toplam 83.783 çalışanın istihdam edildiği 135 MESS üyesi işyerini kapsamaktadır. Bu araştırmada; iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uyumun getirdiği mali, sosyal ve kurumsal etkiler ile uygulamaya yönelik sorunlar ve ihtiyaçlar hakkında sonuçlar yer almaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, ankete katılan 135 üye işyerinin %59'u risk değerlendirmesi çalışmalarını yürütmektedir. Araştırmada risk değerlendirmesi süreci; tehlikelerin tanımlanması, risk değerlendirmesinin yapılması, risk puanının belirlenmesi, gerekli iyileştirme çalışmalarının yapılması ve sürekli iyileştirmeye yönelik tedbirlerin alınması olmak üzere beş adımda tanımlanmıştır. Buna göre o dönemde 1. adımı tamamlayan işyeri oranı %6,3; 2. adımı tamamlayan işyeri oranı %3,8; 3. adımı tamamlayanlar yine %3,8; 4. adımı tamamlayan işyeri oranı %16,5 ve 5.

“ İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının temelini oluşturan risk değerlendirmesiyle ilgili en çok karşılaşılan sorunlardan biri, kullanılan birçok yöntemin olması nedeniyle yöntem seçiminde nelere dikkat edilmesi gerektiğidir. Bu yöntemler; sektörlere, iş dallarına, işyerinin faaliyet alanlarına, üretim sürecine ve belirlenen risklere göre farklılık gösterebilmektedir. ”

adımı tamamlayan işyeri oranı da %69,6 olarak gerçekleşmiştir.

Risk değerlendirmesi yöntemleri kalitatif ve kantitatif olarak iki ana grupta sınıflandırılmaktadır. Kalitatif yöntemlerde; riskler yüksek, orta veya düşük gibi terimlerle tanımlanmaktadır. PHA (Ön Tehlike Analizi), HAZOP (Tehlike ve İşletilebilme Analizi), FMEA (Olası Hata Türleri ve Etkileri Analizi), What-if (Olursa Ne Olur Analizi) kalitatif yöntemlere örneklerdir.

Kantitatif yöntemlerde ise; riskler sayısal hale getirilerek ekipmanın hata sayısı, insan hatası gibi sayısal tanımlara bağlı olarak hesaplanmaktadır. FTA (Hata Ağacı Analizi), HTA (Hiyerarjik Görev Analizi), Makine Risk Değerlendirmesi sayısal yöntemlere örneklerdir.

Metal işkolunda ideal çözüm için karma uygulamanın olması gerektiği konusunda görüş birliği vardır. Çünkü tek bir yöntemle tüm riskleri tespit etmek ve değerlendirmek mümkün değildir. Bu yöntemler ihtiyaç çerçevesinde doğmuştur. Metal sektörü ele alındığında makine risk değerlendirmesine ağırlık verilmeli; FMEA, HTA, Risk Graf vb. yöntemler tercih edilmelidir.

Risk değerlendirmesi yapılırken; riskten etkilenen kitle, riskin şiddeti ve olasılığı ön plana çıkmaktadır. Bu riskten dolayı özellikle risk şiddetinin derece-

lendirilmesinde çalışanların, makinelerin, binanın ve çevrenin nasıl etkileneceği de dikkate alınmalıdır. Bu nedenle de hassas işlerde risk değerlendirme çalışmaları yapılırken, riskin gerçekleşme olasılığına ilişkin tahmin ve risk öncelik katsayısına dair tahminin subjektif nitelikte olmaması için, mümkün olduğu kadar kantitatif yöntemlerin kullanılması yerinde olacaktır.

Çalışma sonucunda listelenen risklere ilişkin kritik değerlere ulaşılmaması açısından ise; korumaya yönelik şiddet derecesi, önlemeye yönelik ise olasılık azaltılmalıdır. Karar aşamasında da teknolojinin, iş organizasyonunun, çalışma şartlarının, sosyal ilişkilerin ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan genel bir önleme politikası geliştirilmelidir.

"Risk Değerlendirmesi ve Yöntemleri", 2007 yılının sonunda yayımlanan İş Sağlığı, Güvenliği ve Çevresel Etki Risk Değerlendirmesi adlı sendikamız yayınında, örneklerle ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Kitapta konuyla ilgili ayrıntılı bilgilere ulaşmak mümkündür. İş Teftiş Kurulu İstanbul Grup Başkanlığı İş Müfettişi Özlem Özkılıç tarafından hazırlanan ve sendikamızca yayınlanan kitapta, çalışmaların sağlam temellere oturtulmasını sağlamak için yöntemler, olasılık ve güvenilirlik teoremleri çerçevesinde ele alınmıştır.

Dr. Ayşe ÖZTÜRK

İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezi Müdürlüğü
(İSGÜM İzmir Bölge Laboratuvarı)

Metal işkolunda iş sağlığı ve güvenliği sorunları ve gürültüye bağlı işitme kayıpları 2007 yılı SGK istatistiklerine göre; Metalden eşya imali iş kazalarında 1. sırada yer almaktadır. 11 224 iş kazası (% 13.9) meydana gelmiştir.

Metal işkolunda sağlık ve güvenlik tehlikeleri ve buna bağlı sağlık risklerini şöyle sıralayabiliriz.

- ♦ Gürültü ve vibrasyona maruziyet ve buna bağlı sağlık sorunları,
- ♦ Ergonomik sorunlar ve buna bağlı kas iskelet sistemi sorunları,
- ♦ Kimyasal maddelere maruziyet ve buna bağlı sağlık sorunları,

- ♦ Toz (silika, metal tozu) maruziyeti ve buna bağlı oluşan pnömokonyozlar,
- ♦ Metal buharına maruziyet ve buna bağlı ağır metal zehirlenmeleri,
- ♦ Termal konfor şartlarından kaynaklanan sorunlar. Sıcak, soğuk etkilenmeleri.

Gürültüye bağlı işitme kayıpları açısından durum ise şöyledir:

Avrupa ülkelerinde çalışanlarda prevalans %7 çeşitli bölgelerde ve gelişmekte olan ülkelerde %7-21 arasında görülmektedir. Ülkemizdeki durum: İSGÜM'ün 2000 yılında 1927 işyerinde yaptığı bir araştırmaya göre %

21.8 oranında işitme kaybı olduğu bulunmuştur. İSGÜM İzmir'de 2000-2001 yıllarında gürültü ölçümü yapılan işyerlerinde, 813 kişiyi kapsayan bir araştırmada işitme kaybı % 17.3 olarak tesbit edilmiştir. İSGÜM İzmir ve DEÜ Halk Sağlığı ABD tarafından 2004 yılında Döküm işkolunda 392 çalışanı kapsayan bir çalışmada %23.4 ve çalışanların da % 93.1'inin kulak koruyucusu kullanmadıkları saptanmıştır. İşçilerin kişisel koruyucu kullanma oranları «Gürültü Kontrol Programı» (GKP) olan işyerlerinde, olmayan işyerlerinden daha yüksektir. Koruyucu kullanımını artırmaya yönelik girişimlerde işçiler kadar işletme politikaları üzerine odaklanılmasına gereksinim olduğu bilinmektedir. İşyerindeki Gürültü Kontrol Programı tam uygulanması ile çalışanların işitme kaybını önleme çabaları ve farkındalıkları artar.

Türkiye'de 2003/10/EC Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi esas alınarak hazırlanan ve 23/12/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak 23/12/2006 tarihinde yürürlüğe giren Gürültü Kontrol Yönetmeliği'nde en yüksek maruziyet etkin değerini aşan işyerlerinde (85dBA) gürültüye maruziyeti azaltmak için teknik ve/veya organizasyona yönelik bir önlem programı oluşturacak ve uygulayacaktır ifadesi bulunmaktadır. Gürültü kontrol yönetmeliğine göre ? 85 Lex, 8 saat dB(A) gürültüsü olan bölümlerde mühendislik önlemleri ve yönetsel önlemler alınmalı, işçilere gürültü konusunda eğitim verilmeli ve işçiler koruyucu kullanmalıdır. 80-85 Lex. 8 saat dB(A) gürültü düzeyinde işçilere gürültü konusunda eğitim verilmeli ve belirli bölümlerde duyarlılığı olan işçiler koruyucu kullanmalıdır. ? 80 Lex.8 saat dB(A) gürültü düzeylerinde işyerinde gürültü eğitimi ve koruyucu kullanmaya gerek olmadığı bildirilmektedir.

Gürültü Kontrol Programı işyerine yönelik bütünsel bir bakış açısı, kurumsal bir alt yapı oluşturması ve riskleri önlemede işyerine uygun bir yöntem geliştirmek amacıyla beyaz eşya imal eden bir işyerinde halen devam eden Gürültü Kontrol Programı uygulanmıştır.

Bu çalışmada:

- ♦ İşyerinde katılımcı yöntemlerle Gürültü Kontrol Programı uygulanmasında aksaklıklar gözlenmiştir.

İşyerinde yapılan bu girişim çalışmasında en önemli zorluk aylık toplantı, anket çalışması ve eğitimler aşamasında yaşanmıştır.

- ♦ Gürültü Kontrol Programı ekibinde motivasyon ve ilgi eksiklikleri gözlenmiştir.

Kazuta Kogi'nin "İşyerini geliştirme ve mesleki sağlık ve güvenlik yönetim sistemleri ortak özellikler ve araştırma gereksinimleri" adlı makalesinde de açıklamış olduğu gibi; Asya ülkelerinde mesleki sağlık programlarının yürütümünde karşılaşılan zorluklar ve zayıf yönler bu çalışmada da gözlenmiş olup yandaki tabloda özetlenmiştir.

Amerika'da yapılan bir çalışmada da görüldüğü gibi işyerlerinde mesleki sağlık programlarının uygulanmasında pek çok zorluklar olsa da bu tür programların uygulandığı işyerlerinde çalışanların bilgi düzeyinde olduğu kadar koruyucu kullanım oranlarında da artış olduğu görülmektedir.

Gürültü Kontrol Programının uygulanması ve yapılacak diğer sağlık programlarının başarısı ve devamı açısından işyerinde öncelikle uygulanmaya konması gereken konular şunlardır.

ÖNERİLER

- İşyerinin İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda yazılı bir politika belgesinin hazırlanması gerekmektedir. Bu belgenin varlığı işletmede iş sağlığı hizmetlerinin kurumsal bir yapıya kavuşturulması için önemli bir aşamada katkı sağlayacaktır. Bu belge, işletmenin en üst düzey yönetimi tarafından onaylanmalı ve ilan edilmelidir.
- İşyeri hekimi ve iş güvenliği mühendisinin eş güdümünün sağlanması gerekmektedir. İş sağlığı ve güvenliği konusunda çalışan kişilerin ve özellikle iş güvenliği mühendisinin motivasyonlarının sürekliliğinin sağlanması ve desteklenmesi iş sağlığı hizmetlerinin sunumunda önemli katkılar sağlayacaktır.
- İş sağlığı konularında karar alma süreçlerine daha fazla işçinin katılımının sağlanması, çalışanların işyerine olan güven duygusunu artıracak ve alınan önlemlerin uygulanabilirliğini sağlayacaktır.

ASYA ÜLKELERİNDE MESLEKİ SAĞLIK PROGRAMLARININ YÖNETİMİNDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Mesleki sağlık ve güvenlik yönetim sistemi öğeleri	Asya ülkelerinde mesleki sağlık uygulamalarında var olan zayıf yönler
Mesleki sağlık ve güvenlik girdileri ve katılım	- Yetersiz olanak, kaynaklar - Çeşitli düzenlemelere uyum - Zayıf işçi katılımı
Risk değerlendirme ve kontrol süreçleri	- Sistematik yaklaşım için belirsiz amaçlar - Kapsamlı risk değerlendirme süreçlerinde eksiklik - Birincil koruma ile sağlık izlemi arasındaki bağlantı eksikliği - Pratik koruyucu ölçümlere odaklanmış sınırlandırılmış eğitim
Değerlendirme ve sürekli gelişim	- Açık olmayan değerlendirme süreçleri - Sürekli geliştirmede yetersizlik - Küçük ve orta ölçekli işyerlerinde düşük performans

İş sağlığına yapılacak yatırımlar orta ve uzun vadede maliyet etkin yatırımlardır. İşyerinde kaza ve risklerin önlenmesine yönelik yapılacak harcamalar kaza ve hastalık ortaya çıktıktan sonra yapılacak harcamalardan ve işgücü kaybından daha düşüktür.

Çalışan sağlığına yapılacak yatırımlar aynı zamanda üretim ve kaliteyi artıracaktır.

iş sağliğı ve güvenliği
hizmetlerinin
etkinleştirilmesi

Doç. Dr. Pir Ali KAYA

Uludağ Üniversitesi

İş sağlığı ve güvenliği çağdaş çalışma hukukunun en dinamik, en güncel konularından biridir. Özellikle üretim ilişkilerinin sürekli değişmesi dolayısı ile teknolojilerin gelişmesi, teknolojilerin de beraberinde riskler getirmesi iş sağlığı ve güvenliği alanını sürekli dinamik ve güncel kılmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği alanını genelde eskiden işçi sağlığı kavramı olarak kullanırdık, oysa bu alan hem teknik, hem sağlık, hem hukuk boyutu olan bir alandır. Dolayısıyla bunlar zaman zaman birbirlerinin önüne geçerler, gerçek manada her üçü de anlamlı semantik bir hal alır, her üçü de üst üste çakışır. İş sağlığı ve güvenliği hukukunun bizim açımızdan algısının bir başka ayırt edici özelliği de, iş sağlığı ve güvenliği çağdaş çalışma hukukunda, iş hukukunda insan

hakları meselesi olarak algılanır. Dolayısı ile iş sağlığı ve güvenliği meselesi ile insan hakları arasındaki ilişkiyi görmezden gelirse, bu meselenin önemini, anlamını azaltmış oluruz. Çünkü bir çalışan, işçi emeğini tam bir dürüstlük ile işverene hasletmektedir. Doğal olarak emeğine karşı korunma isteme en doğal hakkıdır ve önemlidir. Üçüncü bir husus da, iş sağlığı ve güvenliği hukukunun daha çok Avrupa Birliği hukuku içinde, yani gerçek manada kendi mecrası içinde gelişme çizgisi göstermiş olmasıdır. Avrupa Birliği hukukuna bakınca 80'li yıllardan 2000'li yılların başına kadar bugün bizim uğraştığımız birçok meselenin halledildiğini görürüz. Nitekim tartıştığımız, işverenin yükümlülüğünü düzenleyen 89/391 sayılı direktifle bunu çok net ortaya koymaktadır. Türk hukukundaki algı ya da bu tepki nasıl

oluşturmuştur. Türk hukukundaki düzenlemeler acaba 90'lı yıllardan sonra özellikle 2000'li yılların başında Avrupa Birliği'ne üyelik sürecine girme aşamasında mı bir ivme kazandı, yoksa gerçekten Türk yasa koyucusunun öteden beri ihtiyaç duyup algılamaya çalıştığı Türk hukukuna mı adapte etti.

Türk hukukunda iş sağlığı ve güvenliğini düzenleyen, özellikle 5510 sayılı, yasanın 77. maddesi ile 89. maddesinin 5. bölümü doğrudan iş sağlığı ve güvenliği hükümleridir. Baktığınızda yoğunlukla işverene yükümlülükler düzenleyen hükümleri içerir, dolayısıyla Avrupa Birliği hukukuna tam bir paralellik göstermektedir. Ancak kavramlar muğlaktır, işverenin işçiye eğitim ve bilgi verme yükümlülüğü burada zikredilmiştir ancak, beri taraftan işçi sağlığı, işçi güvenliği çerçevesinde kabul edilen 33 doktrinden bunların nerdeyse 38'i kabul edilir; dolayısıyla 33'ü doğrudan iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yönetmeliklere, direktiflere dayandırılmıştır.

Yönetmeliklerin Türk hukukundaki algısı ya da yardımcı değeri hukuk kuralı olduğu, normun uygulanmasına yönelik olduğu için birlik hukukundaki direktif anlamıyla algı bizim sistemimize entegre edilememiştir. Her yönetmelik çok önemlidir, ancak doğrudan bir direktif düzenlenmiştir. 2006 yılında girişimi olan iş sağlığı ve güvenliği yasa tasarımız çok önemlidir, bu yasanın eksiklikleri fazlalıkları olabilir; şöyle bir özelliği bulunmaktadır; yönetmeliklerdeki düzenlemeleri içerecek şekilde iş kanununun 77-89 bölümünü kapsayacak şekilde işverenin yükümlülüklerini artırarak düzenlemektedir. Dahası bizim çok önemseydiğimiz yanı kamu kesimini de kapsamaktadır. Dolayısı ile iş sağlığı ve güvenliği hükümleri Türk hukukunda genelde doğrudan hizmet akti takdiri ile çalışanları güvence altına almakta iken 'çalışanlar' kavramı kullanıldığı için bu düzenleme gerçekleşirse, memurlarda iş sağlığı ve güvenliği kapsamı altına alınacaktır. Bu girişim başarısız kılınmasın, başarı ile sonuçlansın, dileğimiz yasal girişim raflarda kalmamasın.

İş hukukundaki algıda iş sağlığı ve iş güvenliği kavramı şu gaye ile bizim için önemlidir. İşçi, yapmış olduğu iş sözleşmesi ile maddi ve fikri varlığı ile bir işi ifa taahhüdü altına girdiğinden fiziki (ruh ve beden) bütünlüğünün korun-

ması ve hukuk zemininde güvence altına alınmasını, istemektedir. Bu, iş sağlığı ve güvenliği hukukunun temelini oluşturmaktadır.

Kavramın özgünlüğü işi ifa yükümlülüğü ile ruh ve beden bütünlüğünün korunması arasındaki karşılıklı borç ilişkisine dayanmaktadır.

Her iki anlam üst üste binmektedir, bir tarafta işverenin işçiyi koruması borcu öbür tarafta işçinin de dürüstlük içinde işini yapma taahhüdü iç içe geçmektedir.

İşçi sağlığı ve güvenliği ILO'nun 175 sayılı sözleşmesinde tanımlanmıştır; dolayısı ile esas itibarıyla işçilerin bedensel, ruhsal, sosyal iyilik durumlarını bir bütün olarak algılayan bir kavramsallaştırma yapılmaktadır; işçinin sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak insan hakları evrensel beyannameinde bir düzenleme vardır, bu düzenlemeye göre **"Bütün çalışanların, insan haysiyetine uygun çalışma şartlarında, kendini geliştirebileceği ve toplum için fayda sağlayabileceği, sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışma hakkı vardır."**

İnsan Hakları Evrensel Beyanname-si'nde insan haysiyet ve onuru ile sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları arasında ilişki kurulmuştur.

İş sağlığı ve güvenliği kendi bünyesinde iki kavramı barındırır, iş sağlığından bahsedilen, çalışma koşullarının sağlıklı hale getirilmesidir.

Çalışan bir kişinin çalışma şartları ile kullanılan araç ve gereçlerden doğabilecek tehlikelerden arınmış veya bu tehlikelerin en aza indirildiği bir iş çevresinde huzurlu biçimde yaşayabilmesini anlatır.

İkinci olarak, iş güvenliği ise çalışanların işte karşılaştıkları tehlikelerin ortadan kaldırılması veya azaltılması için getirilmiş yükümlülüklerle ait teknik kuralların bütünüdür. İş güvenliği daha çok işçinin yaşamına ve vücut bütünlüğüne yönelik tehlikelerin ortadan kaldırılmasını hedef alır

ILO'ya göre her yıl 110 milyon işçi iş kazası ya da meslek hastalıklarına maruz kalmakta, bunların 180 bini yaşamını yitirmekte, 250 milyon kişi iş kazası geçirmekte, 160 milyon kişi iş hastalıklarına maruz kalmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın verilerine göre 2006 yılında Türkiye'de 79.027 iş kazası ve 574 meslek hastalığı meydana gelmiştir. 1.601 işçi ölmüş, 2.267 işçi sürekli iş göremez hale gelmiştir.

Aynı kaynağa göre iş kazalarının %2'si ölümlerle, %2.8'i sürekli iş göremezlikle geri kalan iş kazaları vakaları ise; geçici iş göremezlikle sonuçlanmıştır.

İş kazaları ve meslek hastalıkları sadece işçiyi değil, onun desteğine muhtaç olan çok geniş bir kitleye zarar vermektedir. Dolayısıyla iş sağlığı ve güvenliği sadece çalışma hayatını değil, aynı zamanda toplumsal hayatı da etkilemektedir.

İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini önemli kılan bir diğer husus ise; işçinin yaşam kalitesi ile doğrudan ilgili olmasıdır. Bilinmelidir ki; iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan işçi çeşitli 'zarar' ve 'mağduriyetlerle' karşı karşıya kalmaktadır. Her şeyden önce iş kazası veya meslek hastalığı neticesinde; işçinin, uzun süren ve acı veren bir tedavi sürecine katılmak zorunda kalması muhtemeldir. İş kazası veya meslek hastalığı neticesinde işçinin sürekli iş göremez duruma düşerek gelir kaybına uğraması da söz konusu olabilmektedir. Dahası, işini kaybetme riski ile karşı karşıyadır.

İşverenin hukuki yükümlülüğünü düzenleyen mevzuata gelirse, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini düzenleyen çalışma mevzuatına uygun olarak işçiyi gözetmek borcu çerçevesinde genel olarak; işyerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini düzenleyen çalışma mevzuatı, işçiyi gözetme borcu çerçevesinde işverene işçinin kişilik hakları arasında bulunan yaşam, sağlık ve beden bütünlüğünü işyeri tehlikelerine karşı koruma yükümlülüğünü getirmektedir.

Kaynağı yasanın 56. maddesidir, devlete bu konuda görevler yüklenmektedir.

Anayasanın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının bulunduğu, devletin herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak için gerekeni yapmakla yükümlü bulunduğu düzenlenmiştir. Buna uygun olarak

devlet işçilerin, işyerinde sağlık ve güvenliklerini koruyucu önlemlerin alınmasını sağlamak zorundadır.

Hukukumuz bununla sınırlı değildir. İşverenin hukuki yönetmeliğini düzenleyen borçlar kanununun 332. maddesi ki; bu da iş davalarında tazminat konularının kaynağını oluşturan bir hükümdür, dolayısı ile Borçlar Kanunu'nun 332. maddesinin;

– 1. fıkrasında işverene işin niteliği ve iş ilişkisinin özellikleri dikkate alınarak **"hakkaniyet dairesinde"** kendisinden beklenebilecek iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma, sağlığa uygun çalışma yeri sağlama görevlerini yüklemektedir.

– 2. fıkrada ise; işverenin kusurundan kaynaklanan işçinin ölümü durumunda ise işçinin yardımlarından mahrum kalan hak sahiplerine (destekten yoksun kalanlar dahil) zararların tazminine ilişkin olarak dava yoluyla tazminat isteyebilmelerini düzenlemektedir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 77 - 89'a kadar olan maddelerinin tamamı, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alınması gereken önlemleri, çalışma şartları ve yükümlülüklerini düzenlemektedir. Ancak kanunun 77. maddenin 1. fıkrası; işverenin yükümlülükleri açısından özellik arz eden bir öneme sahiptir. **"İşverenler, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksanziz bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler"** denilmektedir. Bu düzenleme ile herhangi bir sınırlama getirmeksizin herhangi bir önlemin alınması iş sağlığı ve güvenliği açısından gerekli ise, bu önlemin alınması zorunluluğu ifade edilmiştir.

Kanunun iş sağlığı ve güvenliği kenar başlığı altında düzenlenen 5. bölümü doğrudan iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili düzenlemeler getirmektedir.

Yasa koyucu irade bu bölüme özel bir önem atfederek, daha önce 1475 sayılı yasada olmayan pek çok düzenlemeye yer vermiştir. Özellikle bu bölümdeki düzenlemelerle Avrupa Birliği müktesebatına uyum sağlamaya çalışılmıştır. Nitekim daha sonra 4857 sayılı yasanın uygulamasına yönelik çıkarılan bu alandaki yönetmeliklerin tamamı doğrudan AB direktiflerine dayandırılmıştır.

77. maddenin ikinci fıkrasında "işverenler işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar" der.

Bu düzenleme ile yasa koyucu işverene getirdiği yükümlülükleri sadece önlem alma ile sınırlandırmamıştır. Aynı zamanda iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığının denetimi ve iş sağlığı ve güvenliği konusunda işçilere eğitim verme ve karşılaşılabilecekleri muhtemel riskler konusunda bilgilendirme yükümlülüğünü de teminat altına almıştır. Yargı kararlarında da vurgulanan bu yükümlülük AB mevzuatı paralelinde getirilen önemli bir düzenlemedir.

77. maddenin üçüncü fıkrası işyerinde meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığını en geç iki iş günü içinde Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne bildirme yükümlülüğünü ve dördüncü fıkrası ise mevzuat çerçevesinde alınması zorunlu olan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin işverence işyerindeki çıraklara ve stajyerlere de uygulanması yükümlülüğünü düzenlemektedir.

Önemli bir düzenleme de 5510 sayılı yasada karşımıza çıkmaktadır. 5510 sayılı yasanın 13. ve 14. maddeleri iş kazası ve meslek hastalıklarını düzenlemektedir.

506 sayılı yasanın 11. maddesi paralelinde yapılan 13. maddedeki düzenlemeye göre "İş Kazası; sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle veya görevi nedeniyle, bağımsız çalışıyor ise yürütmekte olduğu iş veya sözleşme nedeniyle işyeri dışında, sigortalının işveren tarafından görevli olarak işyeri dışında bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanda, emziren kadının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanda ve sigortalının işverence sağlanan bir taşıt ile işin yapıldığı yere gidiş geliş esnasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenlen ya da ruhen özre uğratan bir olaydır."

14. maddeye göre meslek hastalığı; sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin

niteliğinden ötürü tekrarlanan bir nedenle veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürllülük halleridir.

14. maddeye göre sigortalının çalıştığı işten dolayı tutulduğu meslek hastalığının tıbbi belgeye dayandırılması ve bu belgenin kurumca yetkilendirilmiş sağlık kuruluşunca verilmesi şarttır.

Meslek hastalığı daha çok mesleğe, mesleğin ifasıyla uzun sürede ortaya çıkan riske bağlı olarak işçinin ruh ve bedeninde oluşan hastalıklar şeklinde tanımlanmıştır.

5510 sayılı yasanın 21. maddesine göre; işçinin uğradığı iş kazası veya tutulduğu meslek hastalığından dolayı şayet işverenin kastı ve kusuru söz konusu ise Sosyal Güvenlik Kurumu'nun uğradığı zararın işveren tarafından ödetirilmesini öngörmektedir.

Yine işverenin hukuki sorumluluğundan anlaşılması gereken; gerek borçlar kanunundaki düzenleme, gerekse iş kanunundaki düzenleme bütün olarak değerlendirildiğinde işverenin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak işyerinde alınması gereken önlemleri almaması neticesinde işçinin iş kazasına uğraması veya meslek hastalığına tutulması veya ölmesi duruma bağlı olarak işçinin kendisinin veya destekten yoksun kalanların zararlarının karşılanmasına yönelik olarak işverenden isteyebilecekleri maddi ve manevi tazminatlarıdır.

Yine iş sağlığı ve iş güvenliği çerçevesinde iş verenin cezai sorumluluğu sözkonusudur. İşverenin cezai sorumluluğunun iki boyutu bulunmaktadır. Birincisi işverenin almadığı iş sağlığı ve iş güvenliği tedbirleri için idari para cezası ödemesidir. (İş K. Md. 105) Veya işyerinde işçilerin ruh ve beden bütünlüğü için hayati bir tehlikenin varlığı durumunda, teftiş sisteminde işin durdurulması veya işyerinin kapatılması (İş K. Md.79) şeklinde gerçekleşen cezadır.

Kusursuz sorumluluğu savunanlara göre, işverenin hukuki sorumluluğunun niteliğinin tespitinde İş Kanunu'nda "yasal boşluk" olmasından dolayı, işverenin işçiyi koruma borcunu ihlal etmesi sonucunda doğan zararın tazmini

konusunda, Borçlar Kanunu'nun 332 ve 96. maddelerindeki "kusur sorumluluğu"na başvurma, İş Hukuku'nun işçiyi koruyucu sosyal amacına uygun nitelikte değildir.

Kusur sorumluluğunu savunanlara göre, Türk hukuk sisteminde işveren, sadece kast veya ağır kusurdan değil her türlü kusurundan sorumludur. (818 sayılı BK md. 98/1) Dolayısıyla işveren iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasında hafif kusuru olsa dahi sorumlu sayılacaktır.

İşverenin cezai sorumluluğunun iki boyutu bulunmaktadır.

Birincisi işverenin almadığı iş sağlığı ve iş güvenliği tedbirleri için idari para cezası ödemesidir (İş K. Md. 105). Veya işyerinde işçilerin ruh ve beden bütünlüğü için hayati bir tehlikenin varlığı durumunda, teftiş sisteminde işin durdurulması veya işyerinin kapatılması (İş K. Md. 79) şeklinde gerçekleşen cezadır.

İkincisi ve en önemli boyutu doğrudan ceza hukuku ile ilgiliyondür.

Cezai sorumlulukta, işverenin, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri almamasından dolayı, işçiyeye zarar veren eylemin suç sayılıp sayılmayacağı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre değerlendirilmesidir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre; bir işyerinde işveren (asıl işveren, alt işveren, geçici işveren) veya işveren vekili gerekli tedbirleri almadığı için iş kazası veya meslek hastalığı meydana gelmiş ise, bu durum 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre "tedbirsizlik ve dikkatsizlik" sonucu "taksirle" ölüme veya yaralanmaya yol açma suçunu oluşturmaktadır.

Suçun niteliğine göre de hapis veya para cezaları uygulanmaktadır.

5237 sayılı kanunun 85. maddesine göre "(1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

İşverenin cezai sorumluluğundan anlaşılması gereken, işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almaması nedeniyle işçinin iş kazası veya meslek hastalığı neticesinde ölmesi veya yaralanması Türk Ceza Kanunu'na göre taksirle "ölüm ya da yaralama" suçlarını oluşturmaktadır.

İşverenin hukuki ve cezai sorumluluğunun bir parçası olarak eğitim verme yükümlülüğü vardır. İş kazaları veya meslek hastalıklarının önemli nedenlerinden biri işçinin işyerinde maruz kaldığı risklere karşı güvenli davranış kültürünü sergileyebileceği yeterli bir eğitim almamış olmasıdır. 4857 sayılı İş Kanunu 77. maddesinin ikinci fıkrasında "İşverenler işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar. Yapılacak eğitimin usul ve esasları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir" ifadesi yer almaktadır.

Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğindeki Düzenlemeler; Yönetmeliğin 4. maddesinde "İşverenler, işyerlerinde sağlıklı ve güvenli çalışma ortamının tesis edilmesi için gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler.

Bu amaçla, işverenler, çalışanları, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek, onların karşı karşıya buldukları mesleki riskler ve bunlarla ilgili alınması gerekli tedbirler konusunda işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği eğitim programlarını hazırlamak, eğitimlerin düzenlenmesini, çalışanların bu programlara katılmasını sağlamak ve verilecek eğitim için uygun yer, araç ve gereç temin etmekle yükümlüdürler. Asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulan işyerlerinde, alt işverene ait çalışanların eğitimlerinden, asıl işverenle birlikte sorumludur.

Geçici iş ilişkisi kurulan işveren, geçici iş ilişkisi ile çalışanlara gerekli eğitimi vermekle yükümlüdür. İşverenler, çalışanlarına, iş sözleşmesinin türüne bakılmaksızın gerekli eğitimi vermekle yükümlüdür."

Yönetmeliğin 10. maddesinde işverenlere "çalışanların yaptığı veya yapacağı işle ilgili bilgisinin olmaması, eksik olması ya da mevcut bilgisinin yetersiz kalması gibi hususları dikkate alarak işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanlarının değişmesi halinde ve yeni teknoloji uygulamalarında, çalışanların aşağıda belirtilen eğitim programlarından geçmelerini sağlayacaktır.

Yeni eğitim; çalışanların işe başlamalarında ve yeni şartlara kolaylıkla uyum sağlamaları için yeni bilgiler vermek üzere düzenlenen programlardır.

İlave eğitim; çalışanların iş güvenliği ve meslek bilgilerinin eksikliklerini gidermek ve meslekteki niteliklerini geliştirmek için ilave bilgiler vermek üzere düzenlenen programlardır.

İleri eğitim; çalışanların iş güvenliği ve mesleki düzeylerini yükseltmek ve meslekte eskimişliği gidermek için düzenlenen programlardır.

Eğitim, değişen ve yeni ortaya çıkan risklere uygun olarak yenilenir ve gerektiğinde periyodik olarak tekrarlanır."

15. maddeye göre, "iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde; uzmanlık konularına göre, iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik eleman ile işyeri hekiminden yararlanabileceği gibi, verilecek eğitimin çeşidine göre, bu hizmeti veren veya vermeye yetkili kurum ya da firmalardan, eğitim amaçlı merkezlerden, işçi veya işveren kuruluşlarınca kurulan eğitim vakıflarından, işveren ve işçi kuruluşları veya bunlar tarafından birlikte oluşturulan ortak eğitim merkez ve birimlerinden, iş sağlığı ve güvenliği konularında iş müfettişi olarak görev yapmış olanlardan yararlanılabilir.

Uzman kişi veya kuruluşlardan hizmet alınması durumunda çalışanlara verilecek eğitimin, bu Yönetmeliğin 4. maddesinde belirtilen hususları kapsayacak şekilde uygulanmasından işveren sorumludur."

Yönetmeliğin diğer maddelerinde işverence eğitim programlarının konuları ve planlanması konusunda ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir. Bu eğitimlerin çalışanlara herhangi bir mali yük getirmeyecek şekilde düzenlenmesi ve eğitimlerin çalışma süresinden sayılması

esası benimsenmiştir. Ayrıca verilen eğitimin sonunda bir ölçme ve değerlendirilmenin yapılması ve bu değerlendirme neticesinde yeni bir eğitime ihtiyaç duyulup duyulmadığının tespiti ilişkin düzenlemelere de yer verilmiştir. Böylece işverenin yükümlülüğü olarak düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitimine süreklilik kazandırılmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Yasa Tasarısındaki Düzenlemeler

Tasarının 1. maddesinde "Kanunun amacı iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, mesleki risklerin önlenmesi, risk ve kaza faktörlerinin ortadan kaldırılması, sağlık ve güvenlik şartlarının sürekli olarak iyileştirilmesi için alınacak koruyucu ve önleyici tedbirler ile bu konularda eğitim, bilgilendirme, çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımın sağlanması ile bunlara ilişkin görev, yetki, hak ve yükümlülükleri düzenlemektir."

6. maddenin 1. fıkrasında "İşveren çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlüdür." denilmiştir. 2. fıkrada "İşveren, çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlamak için mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dahil gerekli her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun sürekli iyileştirilmesi amacıyla yönelik çalışmalar yapmakla ve iş yerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izlemek ve denetlemekle yükümlüdür.

Tasarının 7. maddesi işverenin, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında yükümlü olduğu genel ilkeleri, 8. maddesi işin özelliğine göre uyulması gereken iş sağlığı ve güvenliği ilkelerini düzenlemektedir. Tasarının 19. maddesi işverene eğitim de dahil iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda çalışan temsilcilerine danışma, görüşlerini ve teklifleri alma yükümlülüğünü getirmektedir.

Tasarının 20. maddesi doğrudan eğitimi düzenlemektedir.

Bu maddeye göre "(1) İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini almasını sağlar. Bu eğitim özelliklerle; işe başlamadan önce çalışma yeri veya iş

değişikliğinde iş ekipmanlarının değişmesi halinde veya yeni teknoloji uygulanması halinde verilir. Eğitimler, değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenir, gerektiğinde ve düzenli aralıklarla tekrarlanır.

(2) İşveren, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları, yapacakları işlerde karşılaşılabilecekleri sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitim aldığına dair belge almaksızın işe başlatmaz.

(3) İş sağlığı ve güvenliği çalışan temsilcileri özel olarak eğitilir.

(4) Bu madde kapsamında verilecek eğitimin maliyeti çalışanlara yansıtılamaz. Eğitimde geçen süre çalışma süresinden sayılır.

(5) İşveren geçici iş ilişkisi ile işyerine gelen çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı gerekli eğitimi verir.

(6) İşyerinde çalıştırılacak kişilerden mesleki eğitime sahip olması gerekenler, yapacakları işle ilgili, mesleki eğitimi almadan işe başlatılamaz.

(7) İş kazası geçiren ya da meslek hastalığına yakalanan çalışana işe başlamadan önce, söz konusu kazanın veya meslek hastalığının sebepleri, korunma yolları ve güvenli çalışma yöntemleri ile ilgili eğitimler verilir. Ayrıca herhangi bir sebeple 6 aydan fazla süreyle işten uzak kalanlara tekrar işe başlatılmadan önce bilgi yenileme eğitimi verilir.

(8) Çalışanlara ve/veya temsilcilerine verilecek eğitim, iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verecek kişi ve kuruluşlarda aranacak özellikler ile hangi işlerde çalışanların mesleki eğitim almadan işe başlatılmayacağına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir."

İşverenin Hukuki ve Cezai Sorumluluğunun Azaltılmasında Eğitimin Örgütlenmesi ve Etkinleştirilmesi İle İlgili Öneriler; Çalışma Bakanlığı'nın 2006 verilerine göre işyerlerinin %99.7'si 1-250 işçi çalıştıran işyerlerinden meydana gelmektedir. Bunun %86.6'sı 1-9 işçi çalıştıran, %11.4'ü 10-49 işçi çalıştıran işyerleridir. İş kazalarının yaklaşık %33'ü 9 ya da daha az çalışanı olan işyerlerinde meydana gelmektedir.

Bu işyerlerinde; sağlık personeli, iş güvenliği uzmanı ve iş sağlığı ve güvenliği kurullarının bulunmaması iş kazalarının önemli bir faktörü olarak tespit edilmiştir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun iş sağlığı ve güvenliğinin örgütlenmesini düzenleyen hükümleri belli bir sayıda işçi çalıştırma şartına bağlı olduğundan bu işyerleri iş güvenliği hukukunun kapsamı dışında bırakılmaktadır. Ancak bu durum işyeri işverenlerinin hukuki ve cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır.

Bu tür işyerlerinin yoğunluklu olarak faaliyette bulunduğu küçük sanayi bölgelerinde devlet desteğiyle veya öncülüğüyle "iş sağlığı ve güvenliği merkezleri" kurulmalıdır. Bu merkezlerde sürekli ve yeterli sağlık personeli ve iş güvenliği uzmanı bulundurulmalıdır. Aynı zamanda bu merkezler, söz konusu küçük işyerlerinin eğitim ihtiyacını da karşılayacak donanım ve uzmanlığa sahip olmalıdır.

Çalıştırılan işçi sayısına bakılmaksızın "Çalışma Müşaviri" ile çalışma yükümlülüğü getirilerek iç denetim yolu ile iş sağlığı ve güvenliği önlemleri almak mümkün olabilecektir.

Çalışma Müşaviri, çalışma mevzuatına hakim, sertifikalı, işyerinde meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığından dolayı işveren ile birlikte cezai sorumluluğu olan kişi olmalıdır.

Kurumsallaşmış işletme veya işyerlerine yönelik olarak; Avrupa Birliği hukukunda etkin biçimde işletilen işverenin çalışanlara bilgi verme ve danışma yükümlülüğü çerçevesinde iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin etkinleştirilmesinde ve denetiminde işçi sendikalarına etkin rol verilebilir.

Bütün işyerleri için geçerli olabilecek önerilerimiz ise işçi sağlığı ve güvenliği eğitimi, eğitim alan işçi gruplarının eğitim ve sorumluluk düzeylerine göre planlanmalıdır; yönetici eğitimi, işçi temsilcisi eğitimi, işçi eğitimi olmak üzere ayrı ayrı başlıklarda planlanmalıdır.

Bir taraftan iş kazası ve meslek hastalığını engelleyici (risk bertaraf edici) eğitim verilirken; diğer taraftan bütün önlemlere rağmen, bir kazanın meydana gelmesi durumunda ilk yardım eğitimi verilmelidir. Nihayet verilen eğitimde, işçinin işi ifadan kaçınma hakkı dahil, işverene karşı ileri sürebileceği bütün yasal haklarını da kapsamalıdır. Eğitim, işçinin işyerinde maruz kalabileceği, risk türlerine göre planlanmalı, riskin niteliğine göre eğitimin teorik ve pratik boyutu birlikte değerlendirilmeli ve eğitim; işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin örgütlenmesini hesaba katacak şekilde planlanmalıdır.

Prof. Dr. Brigitte FRONEBERG

Alman İSG Enstitüsü Müdürü

Küresel istatistiklere göre, dünyada 2.8 milyar işgücü bulunmaktadır. Meslek hastalığı ve iş kazaları sonucunda yine küresel boyutta 2.2 milyon çalışan hayatını kaybetmiş, 270 milyon çalışan iş kazasına, 160 milyon ise iş hastalıklarına maruz kalmıştır. 175 milyon insan göç yaşamış, yoksulluk 1.000 milyon insanı tehdit altına almıştır. Çocuk işçilerin sayısı da 246 milyon bulmuştur.

Bu sayılar ürkütücü ve düşündürücüdür. Bu nedenle iş sağlığı ve güvenliği konusunda tüm ülkelerin ciddi tedbirler almaya gereksinimleri vardır.

İSG konusunda tüm ülkelerin öncelikle hedef ve strateji belirlemeleri gerekir. Bu hedeflerde şunlar yer almalıdır; her pozisyonda çalışan tüm işçilerin en üst düzeyde fiziksel, akıl ve sosyal iyilik halinin özendirilmesi ve bunların sağlanarak sürdürülmesi, işçilerin çalışma koşullarına bağlı olarak sağlıklarının bozulmasının önlenmesi, işçilerin işyerinde sağlığa zararlı faktörlerden kaynaklanan risklerden korunması, çalışanın, kendisinin fizyolojik ve psikolojik yeterliliklerine uygun şekilde bir mesleki çevre içine yerleştirilmesi ve

bunun sürdürülmesi. Bütün bunları şöyle özetlemeliyiz; işin insana ve her bir insanın da işine uygun hale getirilmesi koşullarının yaratılması.

İş sağlığı ve güvenliği kalitesinde insan faktörünün boyutu kadar bir de ekonomik boyut bulunmaktadır. Avrupa'daki sosyal model; yüksek düzeyde bir sosyal koruma, eğitim ve sosyal diyaloga dayalı, düzgün, insanca yürüyen bir ekonomi üzerine kuruludur. Bunu elde edebilmenin temel kaynağı mevcut yönetmelikler ve yasalardır, bunları uygulama zorunluluğudur.

Ayrıca; çalışanların davranışlarında değişiklikler yapmalarını özendirerek, sağlığa ve risklerin önlenmesine değer veren ve aynı zamanda çalışanların sağlığa odaklı yaklaşımları benimsemelerini özendiren bir genel kültürün yaratılması ile de iş sağlığı ve güvenliği istenen kaliteye ulaşacaktır. Riskler ile kaynağında, sistematik bir şekilde savaşılmalıdır. Bunu yaparken özellikle kayıt dışı çalışanlar, taşeronlar, göçmen çalışanlar ve yurtdışına giden çalışanların durumu göz önünde bulundurulmalıdır.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerle (KOBİ) ve yüksek risk taşıyan sektörlerle ilgili olanlara yüksek düzeyde uyum içinde olacak bir paketin uygulanmasına öncelik verilmelidir. Hedef ve stratejiler belirlenirken; iyi uygulamaların yerel düzeyde yaygınlaştırılması, eğitim, basit gereçlerin ve kılavuzların geliştirilmesi, yüksek kalitedeki koruyucu hizmetlere daha iyi erişim, iş müfettişleri için yeterli mali ve personel kaynağı, ulusal ve mahalli düzeylerde ekonomik teşviklerin kullanılması uygulanmalıdır.

Bilgisizlik, masraftan kaçınma, insan kaynaklarının, altyapının yetersizliği, işin parçalara bölünmesi, sağlık ve çalışma sektörlerinin birbirinden kopuk olması, siyasi diğer öncelikler de iş sağlığı ve güvenliği kurallarını uygulamadaki engelleri ve güçlükleri teşkil eder.

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulabilirliğini; personelin, cihazların sayısı ve kaynaklar; **nicel**, cihazların ve kaynakların etkinliği ve karmaşıklığı; **teknolojik**, ahenk, uyum, eğitim, motivasyon, emir ve kontrol ilişkisi; **organizasyonel**, topluluğun o hizmeti uygulamak için istekliliği **toplumsal boyutu** oluşturur.

Tarafların; İSG hizmetini uygulama için yeterliliği ve istekliliğinde sosyal becerilerin geliştirilmesi önemlidir. İletişim ve sunum, çatışma çözme, saldırganlıkla, çalışanla baş etme, sorun irdeleme ve çözme, etkileme teknikleri, görüşme teknikleri, girişimsel beceriler, disiplin ve etiğe uygun işlerlik, motivasyon ve üretkenlik, takım çalışmasında yeterlilik, teoriyi pratikte uygulama becerileri kazanılmalı ve kazandırılmalıdır.

İşyerinde işle ilgili her açıdan çalışanların güvenliğini ve sağlığını gözetmek işverenin görevidir. İşveren risk değerlendirmesi ve yönetimini, alınacak önlemlerin sıralamasını ve belgelendirmesini, işletme içinden veya dışından sağlık ve güvenlik uzmanı almakla yükümlüdür. Bu yükümlülükler mevzuatlarla belirlenmiştir.

İşyerlerinde İSG kültürünün, bilincinin oluşturulmasında eğitim önemlidir. Eğitim yaygınlaştırılmalı, paylaşımlı ve erişilebilir olmalıdır. Eğitim modelleri, işveren modelleri, risk değerlendirmeleri, yönetim becerileri, koruyucu yaklaşımlar, iyi uygulama örnekleri, yeni meslek hastalıkları ülkelerarasında paylaşılmalıdır.

“Güvertede yalnız kalınmaması gerek...”

Prof. Dr. Brigitte FRONEBERG

■ **H.Kocabey:** *Bayan Froneberg, sizinle ilgili internette kısa bir araştırma yaptık. İş sağlığı ve güvenliği konusunda büyük katkılarda bulunmuş bir kişi olarak size teşekkür ederiz. İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi'nde bu hafta Bursa'da gerçekleşen 23. İş Sağlığı ve Güvenliği haftası etkinliği ile ilgili bir hazırlık yapıyoruz. Değerli görüşlerinizi almak isteriz.*

Alman İSG Enstitü Müdürü olarak görev yapıyorsunuz. Türkiye'de eşdeğer karşılığı olan yer neresidir? Muhatap bulmakta zorlandığınız oluyor mu?

□ **Prof. Dr. Brigitte FRONEBERG:** Hayır, muhatap bulmakta kesinlikle hiç bir zaman zorlanmıyorum. Türkiye'de bize arayüz olabilecek farklı yapılar var. Ancak özellikle İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü nezdinde yapmakta olduğumuz proje sebebiyle pek çok eşdeğer kurum ile çalışma fırsatı buluyoruz.

■ *İSG konusunda akademik ve köklü çalışmalarınız var. Avrupa ve Orta-doğu'nun pek çok farklı ülkesinde çalışmalar yaptınız. Türkiye'nin bu konuya ilgisini, gerek devlet, gerekse sendikaların ve işverenlerin bu konuda ilerleyişini nasıl buluyorsunuz?*

□ Ben master çalışmamı ve doktora hep farklı ülkelerde yaptım. Rusya'da bulundum. Amerika'da akademik çalışmalar yaptım. Pek çok Doğu Avrupa ülkesine gittim. Türkiye'nin bu konuda farklı bir yerde olduğunu söylemeliyim. Örneğin; Almanya'da devletin işçisi daha azdır, ancak devlet her konuya müdahil olur. Kanunlar çıkarır, denetler ve sürekli yeni düzenlemeler yapar. Amerika'da ise çokça araştırma yapılır, ancak uygulamaya geçirilmesinde bazı sıkıntılar oluşur. Türkiye'nin bu konudaki farklılığı, her kesimin bu konuya ortak sahip çıkıyor

olması, bu konuda ticaret ve sanayi odaları, sendikalar, devlet kurumları ve işverenler bugünkü panelde gördüğünüz gibi bir arada oturabiliyor ve paylaşabiliyor. Bunu çok önemsiyorum.

■ *Bakanlığımızla ilişkileri değerlendirilebilir misiniz? Siyasi sebeplerle kadro değişiklikleri veya lisan gibi konular bir engel teşkil ediyor mu?*

□ Ülkenize ilk defa 2005 yılında geldim. İlk zamanlarda toplantılarda veya atölye çalışmalarında tutuk bir şekilde birbirimizi süzüyor ve çekinik davranıyorduk. Ancak daha sonra ısındık. Ve farkettiler ki, bilgi düzeyimiz denk, hedeflerimiz aynı ve bu yolda iki taraf da çaba göstererek bir sonuç almak istiyor.

Buzların kısa sürede kırıldığını söylemeliyim. Lisan konusunda bir problem yaşamıyoruz. Bu en kolay çözülecek konulardan bir tanesi oluyor. Ancak değindiğiniz gibi bazı kadro değişiklikleri çalışmalara yeniden başlamamıza veya bir noktaya geldiğimiz konuyu ilgililerine tekrar baştan anlatmamıza sebep oluyor. Dolayısı ile de ciddi bir zaman kaybına uğruyoruz

■ *Enstitü olarak pek çok akademik çalışma yapıyor ve muhtemelen pek çok yayın hazırlıyorsunuz. Bunların zamanında ülkemizle paylaşımı mümkün oluyor mu?*

□ Tebrik ederim, aslında önemli bir konuya temas ettiniz.

Maalesef direkt bir kanalımız yok. Projeler kapsamında pek çok oluşturulmuş dökümanın Türkçeleştirilerek ülkenize ulaşması mümkün oluyor. Ancak, daha çok, pek çok araştırma, anket, bilimsel veri var. Bunlar için direkt bir kanal oluşturursak, Amerika'nın yeniden keşfedilmesine gerek olmaksızın bazı süreçlerde hız kazanırız. Bu bilgilerin paylaşılması gerçekten iş sağlığı ve güvenliğinin hem bilimsel hem sosyal boyutta kültüre dönmesi açısından çok önemlidir, sağlam veriler her zaman paylaşılmak zorundadır diye düşünüyorum.

Türkiye bazen çok hızlı ilerlemek istiyor. Ancak bu durumda konunun tüm paydaşları, aktörleri aynı hızda ilerlemiyor. Güvertede yalnız kalınmaması gerekli. O yüzden bir arada olun diyorum. Teşekkürler.

Yaşar ATA

Baş İş Müfettişi İş Teftiş Bursa Grup Başkanlığı

İş güvenliği müfettişi olarak sayı itibarıyla yetersiz olduğumuz, işyerlerini dikkate aldığımızda teftişlerin hepsine yetişmemizin mümkün olmadığı görülmektedir. Bu sebeple sahada karşılaştığımız trendleri harekete geçirmek suretiyle iş güvenliği kültürünü oluşturmalıyız. Ülkemiz 80'li yıllardan sonraki dönemde sanayileşmesini hızlandırmış sanayi ve hizmet kesiminde çalışan sayısının artması ile iş kazaları da artmıştır. Etkin bir iş sağlığı ve güvenliği oluşturulması için katılımcı bir iş sağlığı ve güvenliği yönetim modelinin benimsenmesi, KOBİ'ler için özel önlemler alınması, özellikle okul düzeyinde iş sağlığı ve güvenliği eğitimine önem verilmesi gerekmektedir.

Yasanın 80'inci maddesinde sanayiden sayılan, devamlı olarak **en az elli işçi** çalıştıran ve **altı aydan fazla** süreli

işlerin yapıldığı işyerlerinde her işveren bir **iş sağlığı ve güvenliği kurulu** kurmakla yükümlüdür denmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği kurullarının oluşumu, çalışma yöntemleri, ödev, yetki ve yükümlülükleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca hazırlanan bir yönetmelikte gösterilmiştir.

İşyerlerinde teftişlere gidildiğinde iş sağlığı ve güvenliği kurullarının sadece bir faaliyet gösterdiği görülüyor. Denetimden ayrıldıktan sonra bu kurulların ancak 1-2 ayda toplandığı ve uyarılarımıza rağmen bu kurulların görevlerini ifa etmediğini tesbit ediyoruz. Kurullarda her kesimden kişiler görev almaktadır. İşveren veya vekili, iş güvenliği uzmanı, iş yeri hekimi, işyeri temsilcisi, sendika temsilcilerinin bir araya gelmek suretiyle işyerinde oluşan riskleri görü-

şüp bir karara bağlamak durumundalar. Denetime gidildiğinde; maalesef *görüşülecek birşey yok ya da çimler kesildi* gibi ifadelerin tutanaklara geçtiği görülmektedir.

Bu durumda iş sağlığı ve güvenliği etkinliğinden bahsetmek mümkün değildir. İş sağlığı ve güvenliği kurulları müfettişlerin işyerinde gözü, kulağı olmalıdır; bu kurullar işyerlerinin oto kontrolüdür.

İşverenler için, madde 81-(**Değişik: 15/05/2008-5763/4 md.**) devamlı olarak **en az elli işçi** çalıştırdıkları işyerlerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, işçilerin ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesini iştaret eder.

İşyerindeki işçi sayısı, işyerinin niteliği ve işin tehlike sınıf ve derecesine göre;

a) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmakla,

b) Bir veya birden fazla işyeri hekimi ile gereğinde diğer sağlık personelini görevlendirmekle,

c) Sanayiden sayılan işlerde iş güvenliği uzmanı olan bir veya birden fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmekle yükümlüdürler.

İş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi işyerine usulen gidip gelmemeli, bir müfettiş gibi iş yerinde dolaşarak nerede sağlık, güvenlik riskinin olduğunu görüp bunları işverene bildirip tutanak haline getirmeli ve işverenin bunları yerine getirmesinde yaptırıma gitmeli, bunu da sağlayamıyorsa Çalışma Bakanlığı'na suç duyurusunda bulunmalıdır.

50 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde problemler kısmen en aza indirilmiş durumdadır, esas sıkıntı 50 ve altında işçi çalıştıran işyerlerindedir. Bu tür işyerlerinin *ortak sağlık ve güvenlik hizmeti sunan birimlerin yaygınlaştırılması, bakanlıkça belgelendirilmesi ve denetlenmesi gereklidir.*

5763 sayılı kanun ile değişik İş Kanunu'nun 81. maddesinin 3. fıkrası, işletme dışındaki ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alınabilmesinin

önünü açmıştır. Ancak küçük işletmelerin de bu birimlerden yararlanmasında, risk gruplarına göre, bir aylık dönem içinde değişen sürelerde, bu birimlerden iş sağlığı ve güvenliği hizmeti alması zorunlu olmalıdır.

Kayıt dışı istihdamın yoğunlaştığı tarım, inşaat ve benzeri koşullar göz önüne alındığında kayıt dışılarda iş kazalarının büyük olduğu görülmek-

Meslek odaları (müteahhit, mobilya, demirci, kaynakçı, elektrikçi, vb.) üyeleri olan işverenler için iş sağlığı ve güvenliği konusunun önemi hakkında bilinçlendirme eğitimleri almalarını sağlayacak çalışmalar yürütmelidir.

Odaya mensup işverenler çalıştırdıkları işçilere de iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim alarak **sertifikalandırılmaları** sağlanmalıdır.

Bilinçlendirmeye işverenden başlanmalı, onlar da daha sonra işçilerine iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim vermeli ve işçilerini sertifikalandırmalıdır. Eğitim almayan, sertifikası olmayan işçi çalıştırılmamalıdır.

İş kazalarını azaltmak için uzun vadeli önlemler iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşturulması ile mümkün olabilecektir.

Özellikle ülkemizde küreselleşme süreci ve ülke koşullarının etkisiyle yüksek bir seyir izleyen iş kazalarını azaltmak; uzun vadeli önlemler eğitim ve güvenli çalışma kültürünün oluşturulmasından geçmektedir.

Ülkemizde okul düzeyinde, özellikle de teknik orta ve yükseköğretim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği eğitimi çok yetersizdir.

Ülkemizde mühendislik okullarının çoğunda iş sağlığı ve güvenliği dersi okutulmamakta, okutuluyor ise de bu ders müfredatta ancak seçmeli ders olarak verilmektedir.

Ülkede toplumsal bir güvenlik kültürünün oluşumunda en önemli aşama, güvenli çalışma bilincinin aşılmasına okul düzeyinde başlanmasıdır.

İş sağlığı ve güvenliği özellikle teknik orta ve yüksek öğretim düzeyine entegre edilmelidir.

Çalışma Bakanlığı bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı ve YÖK ile işbirliğine gitmelidir.

Ülkemizde işsizlik ve kayıtdışı istihdamın iş sağlığı ve güvenliğine etkisi ile; hızlı nüfus artışı, bölgesel geri kalmışlık, iç göç nedenleriyle artan işsizlik, herhangi bir işte çalışmayı zorlaştırmaktadır. Eğitim seviyesi düşük, kayıtlı sektörde istihdam edilemeyen işgücü, piyasaya giriş-çıkışın kolay olduğu, sermaye gerektirmeyen evde çalışma, fason üretim, işportacılık ve benzeri işlerin yapıldığı informal sektörlerde istihdama yol açmaktadır.

tedir. Kayıt dışı çalışanların çalışma koşulları hakkında kesin verilere sahip olunamamaktadır. Kayıt dışı istihdamın yoğunlaştığı sektörlerdeki (tarım, inşaat vb.) koşullar göz önüne alındığında, kayıtdışı çalışanlar arasında iş kazalarının yüksek olduğu bilinmektedir.

Ülkemizde kayıt dışı istihdam, sanayileşme ve kentlere göçün etkisiyle hızla artmıştır.

Kayıt dışı çalışan işyerleri mutlaka kayıt altına alınmalıdır. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları bu işin çözümleyicisi olarak görev almalıdırlar.

Bu işletmeler sanayi sitelerine yönlendirildiğinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini daha ucuz ve kolay alabileceklerdir.

Küçük ölçekli işletmeler; taşıdıkları risklerden korunmak için işçi sayısına göre iş sağlığı ve güvenliği birimlerine katılıp, hizmet alarak problemlerini çözebilirler.

Kişisel koruyucu donanımlar; işçinin çalıştığı ortama, işin niteliğine ve çalışanın kendisine uygun bir şekilde seçilmeli ve bir eğitimle işçinin KKD'lerini kullanması sağlanmalı, kullanmadığı takdirde kendisine ve hatta ailesine gelecek sıkıntılar örneklendirilmelidir.

Dr. Nuri VİDİNLİ

İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü Müdürlüğü, (İSGÜM)

TEMEL iş sağlığı hizmetlerinin işyerinde gezici iş sağlığı araçları veya üniteleri ile verilmesine gezici iş sağlığı hizmetleri denilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) sağlığı şöyle tanımlamaktadır:

“Sağlık yalnız hastalık ve sakatlığın olmaması değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir.”

İş sağlığı ve iş güvenliği ise işyerlerinde işin yürütülmesi sırasında, çeşitli nedenlerden kaynaklanan sağlığa zarar verebilecek koşullardan korunmak amacıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalardır.

İş sağlığı yalnızca çalışanların sağlığını korumak için değil, aynı zamanda artan verimlilik, ürünlerin kalitesi, çalışma motivasyonu, iş doyumu yoluyla ulusal ekonomilere olumlu katkı

sağlamak, çalışanların ve toplumun genel yaşam kalitesine katkı sağlamak için önemli bir stratejidir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) İş Sağlığı Küresel Stratejisi; iş sağlığı hizmetlerinin güçlendirilmesini, kapsamının genişletilmesini, içerik ve faaliyetlerinin geliştirilmesini önemli bir amaç olarak tanımlamaktadır.

Temel İş Sağlığı Hizmetleri (TİSH); işte sağlığın korunması, sağlık, iyilik ve çalışma becerisinin geliştirilmesinin yanı sıra hastalık ve kazaların önlenmesi için temel bir hizmettir.

Temel İş Sağlığı Hizmetlerinin Amacı; bugüne kadar bu hizmetleri almamış olan veya bu hizmetlerle iş sağlığı ihtiyaçlarını karşılayamamış olan dünyadaki tüm işyerlerine (hem sanayileşmiş ülkelerde, hem de gelişmekte olan ülkelerde) bu hizmetleri sağlamaktır.

TİSH ise ekonomi sektörüne, işletme büyüklüğüne, coğrafi alana veya iş sözleşmesinin içeriğine bakılmaksızın dünyadaki her çalışan bireye iş sağlığı hizmetlerini sağlamak için bir çabadır.

Çeşitli uluslararası rehberlerde, temel iş sağlığı hizmetlerinin; iş sağlığı hizmetlerinin sadece sağlık yönünü değil, aynı zamanda iş ve çalışma koşullarının güvenlik, ergonomik, psikososyal, organizasyonel ve teknik yönlerini de ele alan çok disiplinli bir sistem olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Bazı ülkelerde iş sağlığı hizmetleri, çalışma saatleri içinde gezici genel sağlık hizmetlerini sağlamaktadır.

Gezici İş Sağlığı Hizmeti ile çalışanlara hızlı hizmet sağlanır, çalışma süresinden tasarruf edilir. Aynı zamanda iş sağlığı, çalışma koşulları ve çalışanların genel sağlık durumu hakkındaki bilgilerin birleştirilmesinde belirli yararlar bulunur. Örneğin yaşlı çalışanların çalışma yeteneğinin korunması ve geliştirilmesi için gerekli bir durumdur.

Ülkemizde gezici iş sağlığı hizmetlerini ilgilendiren yasal mevzuatlar bulunmaktadır.

- **İş Kanunu** (Kanun No. 4857 Kabul TK.Tarihi : 22.5.2003 (10/6/2003-25134 S.R.G.)
- **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun** (Kanun No: 3146 Kabul Tarihi: 9/1/1985 Yayımlandığı R. Gazete 18/1/1985 Sayı: 18639 Son Değişiklik: 16.07.2003/4947)
- **İstihdamı Teşvik Kanunu** (Gürültü Kontrol Programı 5763 Kabul Tarihi 15.05.2003)
- 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu
- **Seriri Taharriyat ve Tahlilat Yapılan Masli Teamüller Aranılan Umuma Mahsus Bakterioloji ve Kimya Laboratuvarları Kanunu** (Kanun No: 992 Kabul Tarihi: 19/3/1927)
- **Radyoloji, Radyom ve Elektrikle Tedavi ve Diğer Fizyoterapi Müesseseleri Hakkında Kanun** (Kanun No: 3153, Kabul Tarihi: 19.4.1937)
- **Radyoloji, Radyom ve Elektrikle Tedavi Müesseseleri Hakkında Nizamname** (R.G:Tarih: 6.5.1939; Sayı: 4201)

- **Radyasyon Güvenliği Tüzüğü** (Resmi Gazete Tarih/ Sayı: 07.09.1985/ 18861)

- **Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik** (15.2.2008 tarihli ve 26788 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 23.07.2008 tarih ve 26945 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik değişikliği)

- **Gezici Sağlık Araçları ve Ünitelerinin Çalışmaları ile İlgili Genelge** (Tarih/Sayı:2004/83)

- **Portör Muayenelerine Esas Laboratuvar Tetkikleri ile İlgili Genelge** (Tarih/Sayı:2005/9)

Ülkemizde gezici iş sağlığı hizmetlerini ilgilendiren yasal mevzuatlardır.

4857 sayılı İş Kanunu gereğince işverenler işyerlerinde gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almak, alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, çalışanların sağlık gözetimini yapmak, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermeye yükümlüdürler.

"MADDE 78 de ise bu Kanuna tabi işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği şartlarının belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması, işyerlerinde kullanılan araç, gereç, makine ve hammaddeler yüzünden çıkabilecek iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi ve özel durumları sebebiyle korunması gereken kişilerin çalışma şartlarının düzenlenmesi, ayrıca iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygunluğu yönünden; işçi sayısı, işin ve işyerinin özellikleri ile tehlikesi dikkate alınarak işletme belgesi alması gereken işyerleri ile belgelendirilmesi gereken işler veya ürünler ve bu belge veya belgelerin alınmasına ilişkin usul ve esaslar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda yapılacak risk değerlendirmesi, kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaların usul ve esasları ile bunları yapacak kişi ve kuruluşların niteliklerinin belirlenmesi, gerekli iznin verilmesi ve verilen iznin iptal edilmesi Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir."

"MADDE 81'de işverenler, devamlı olarak en az elli işçi çalıştırdıkları işyerlerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, işçilerin ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla, işyerindeki işçi sayısı, işyerinin niteliği ve işin tehlike sınıf ve derecesine göre; işyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmakla, bir veya birden fazla işyeri hekimi ile gereğinde diğer sağlık personelini görevlendirmekle, sanayiden sayılan işlerde iş güvenliği uzmanı olan bir veya birden fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmekle yükümlüdürler.

İşverenler, bu yükümlülüklerinin tamamını veya bir kısmını, bünyesinde çalıştırdığı ve bu maddeye dayanılarak çıkarılacak yönetmelikte belirtilen vasıflara sahip personel ile yerine getirebileceği gibi, işletme dışında kurulu ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak da yerine getirebilir. Bu şekilde hizmet alınması işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

4857 sayılı İş Kanuna göre yine işyeri sağlık ve güvenlik biriminde görevlendirilecek işyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları ve işverence görevlendirilecek diğer personelin nitelikleri, sayısı, işe alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma şartları, eğitimleri ve belgelendirilmeleri, görevlerini nasıl yürütecekleri, işyerinde kurulacak sağlık ve güvenlik birimleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin nitelikleri, ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alınmasına ilişkin hususlar ile bu birimlerde bulunması gereken personel, araç, gereç ve teçhizat, görevlendirilecek personelin eğitim ve nitelikleri Sağlık Bakanlığı, Türk Tabipleri Birliği ve Türk Mimar Mühendis Odaları Birliği'nin görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün görevleri ise şunlardır:

- a) İş sağlığı ve güvenliği konularında, mevzuatın uygulanmasını sağlamak ve mevzuat çalışması yapmak.
- b) Ulusal politikalar belirlemek, bu politikalar çerçevesinde programlar hazırlamak.

c) Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.

d) Etkin denetim sağlamak amacıyla gerekli önerilerde bulunmak, sonuçlarını izlemek.

e) Standart çalışmaları yapmak, normlar hazırlamak ve geliştirmek.

f) İş sağlığı ve güvenliği ile iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi konularında inceleme ve araştırma çalışmalarını planlamak, programlamak ve uygulanmasını sağlamak.

g) Faaliyet konuları ile ilgili yayın ve dokümantasyon çalışmaları yapmak ve istatistikleri düzenlemek.

h) Meslekî eğitim görenler, rehabilite edilenler, özel risk grupları ve kamu hizmetlerinde çalışanlar da dahil olmak üzere tüm çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korunmaları amacıyla gerekli çalışmaları yaparak tedbirlerin alınmasını sağlamak.

i) İş sağlığı ve güvenliği alanında ölçüm, analiz, teknik kontrol, risk analizi ve değerlendirmesi, eğitim, danışmanlık, uzmanlık hizmetlerini yapmak ve bu tür hizmetleri verecek özel ve tüzel kişi ve kuruluşların niteliklerini belirlemek, yetki vermek, yetkilerini iptal etmek, kontrol ve denetimini sağlamak.

Türkiye'de işyerlerinde çalışma ortam ölçümleri ile çalışanlarla ilgili test ve analizleri bir arada yapan, sonuçlarını iş sağlığı ve güvenliği (İSG) yönünden değerlendiren tek resmi kuruluş **İSGÜM**'dür.

İSGÜM'ün faaliyet alanlarını ise şöyle sıralayabiliriz:

- İş sağlığı ve güvenliği alanında saha ve laboratuvar araştırması yapmak ve öneriler geliştirmek,
- İşyerlerinde fiziksel ve kimyasal, biyolojik, psikososyal ve ergonomik risk etmenlerini değerlendirmek,
- Gerekli ölçüm, analiz ve testler yaparak müsaade edilen limit değerlere uygunluğunu tespit etmek,
- Çalışanların sağlık gözetimini yapmak,
- İş kazaları ve meslek hastalıklarının önleyici ve koruyucu çalışmalar yapmak.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında oran değişmekle birlikte, yılda her 1000 işçi için 4-12 yeni meslek hastalığı olgusu beklenmektedir.

2007 yılı SGK istatistiklerine göre sigortalı sayısı 8.505.390, yasal olarak tesbit edilen meslek hastalığı sayısı 1.208'dir. İstatistiksel verilere bakıldığında, meslek hastalıkları "buz dağına" benzetilebilir. Tesbit edilen meslek hastalıkları sayılarının yetersiz oluşunda tıbbi, yasal ve ilgili sosyal taraflara ilişkin birçok neden vardır.

Etkin bir iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülmesi ile meslek hastalıklarından korunmak, bu hastalıkları yüzde yüz önlemek ve iş kazalarını ise en aza indirmek mümkündür.

Ülkemizde meslek hastalıkları tanısının konulmasında zorluklar yaşanmaktadır. Meslek hastalıklarında erken tanı ve tedavi önemlidir. Meslek hastalıklarının erken tanı ve tedavisi yapılamadığı için; devletimiz, sigorta kurumları, işveren ve işçiler maddi ve manevi zarar görmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün yürütmüş olduğu AB projesi kapsamında; koruyucu ve önleyici iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini vermek, çalışanların sağlığını geliştirmek, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri verme amacıyla İSGÜM bünyesinde faaliyet göstermek

üzere gezici iş sağlığı araçları tedarik edilmiştir.

Gezici İş Sağlığı Araçlarının (GİSA) amacını şöyle özetleyebiliriz:

- KOBİ'lere ekonomik, nitelikli, kaliteli, hızlı ve güvenilir iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin götürülmesi,
- İş sağlığı alanında koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerinin verilmesi,
- İşverenin yasal yükümlülüğü kapsamında olan işe giriş ve periyodik muayenelerin işyerlerinde yapılarak iş günü ve iş gücü kayıplarının önlenmesi,
- Meslek hastalıkları tanısı için gereken tetkiklerin prosedürlere tam olarak uygun yapılmasıyla meslek hastalıklarının erken tanısının konulması,
- Tanı konulan meslek hastalıklarının sayısının artırılması,
- İşyeri risk değerlendirmesinin yapılması,
- İş sağlığı ve güvenliği alanında hizmet veren veya verecek özel ve tüzel kişi ve kuruluşlara öncü olmak, örnek model oluşturmak, kontrol ve denetimi sağlamak,
- Gezici iş sağlığı üniteleri ve hizmetleri standartlarını oluşturabilmek ve verilen hizmetlerin sonucuna göre politikalar oluşturmak,

- İş sağlığı ve meslek hastalıkları konularında uluslararası ve ulusal düzeyde bilimsel araştırmaların gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Ankara İSGÜM Müdürlüğü ve İSGÜM Kocaeli Bölge Laboratuvarı bünyesinde hizmet verecek Gezici İş Sağlığı Araçları;

- Gezici İş Sağlığı Kalp - Akciğer Tarama Aracı,
- Gezici İş Sağlığı Tıbbi Laboratuvar Aracı,
- Gezici İş Sağlığı İşitme Tarama Aracıdır.

Gezici İş Sağlığı Kalp-Akciğer Tarama Araçları

Gezici iş sağlığı kalp-akciğer tarama araçları ile mesleki kalp-akciğer hastalıklarının taraması yapılmaktadır.

Gezici iş sağlığı kalp-akciğer tarama aracı yolcu bölümü, muayene bölümü ve röntgen laboratuvarı bölümünden oluşmaktadır.

Gezici iş sağlığı kalp-akciğer tarama araçlarında; çalışanların muayenesi, solunum fonksiyon testi (SFT), elektrokardiyografi (EKG), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) standartlarına göre akciğer ve diğer röntgen filmlerinin çekimi, vücut boy-kilo indeksi ölçümü ve tıbbi laboratuvar tetkiki yapılacaktır kan alımı hizmetleri verilmektedir.

Gezici iş sağlığı kalp-akciğer tarama araçlarında dijital X-Ray sistemi ile çalışmakta olup, röntgeni çekilen kişi çekim sırasında konvansiyonel X-ray sistemlerine göre daha düşük dozda röntgen ışınına maruz kalmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) standartlarına göre çekilen akciğer röntgen filmleri, çekiminden 5 saniye sonra medikal ekranda görüntülenerek kalite kontrolü yapılabilmekte ve gerektiğinde kişi giyinmeden çekim tekrarlanabilmektedir.

Filmler Ankara İSGÜM Müdürlüğündeki Pnömonyoz İzleme Birimi veri kayıt sisteminde saklanmaktadır. Böylece ileriki zamanlarda aynı işyerinde gerçekleştirilecek olan sağlık taramalarında çekilen röntgen filmlerini önceki filmler ile karşılaştırma imkanı bulunmakta olup, çalışanların takibi ve sağlık değerlendirmeleri daha nitelikli şekilde yapılabilecektir.

Gezici İş Sağlığı Tıbbi Laboratuvar Araçları:

Gezici iş sağlığı tıbbi laboratuvar araçları ile çalışanların sağlık muayenesi, vücut boy-kilo indeksi ölçümü, kan alma, biyolojik risk etmenlerinin tayini ve tıbbi laboratuvar tetkikleri yapılmakta olup, öncelikle meslek hastalıkları ve diğer sağlık taramaları gerçekleştirilmektedir.

Gezici iş sağlığı tıbbi laboratuvar aracı *yolcu bölümü, muayene bölümü ve tıbbi laboratuvar* bölümünden oluşmaktadır.

İşverenin yasal olarak her çalışana için yaptırmakla yükümlü olduğu periyodik muayene kapsamında, istenebilecek birçok tıbbi laboratuvar tetkiki gezici iş sağlığı tıbbi laboratuvar araçlarında yapılabilmektedir.

Gezici iş sağlığı tıbbi laboratuvar araçlarında yapılamayan tıbbi laboratuvar tetkikleri için alınan numuneler numune taşıma standartlarına uygun soğuk zincir kurallarına göre numune taşıma araçlarımız ile Ankara İSGÜM Müdürlüğü ve Kocaeli İSGÜM Bölge Laboratuvarlarına ulaştırılmakta ve gerekli laboratuvar çalışmaları bu laboratuvarlarımızda gerçekleştirilmektedir.

Numune Taşıma Araçları:

8 adet numune taşıma minibüsümüz bulunmaktadır. Alınan numuneleri, eğitim materyallerini ve İSG personellerini taşıma için kullanılmaktadır. Her bir numune taşıma aracında ise 2 adet -18 C 'ye kadar soğutma yapabilen taşınabilir buzdolabı bulunmaktadır.

Gezici İş Sağlığı İşitme Tarama Araçları:

Gezici iş sağlığı işitme tarama araçları ile çalışanların sağlık muayeneleri, vücut

boy-kilo indeksi ölçümü, işitme testi yapılmaktadır. Özellikle işyerlerindeki gürültüye bağlı olarak meydana gelebilecek mesleki işitme kayıplarının tespiti-ne yönelik işitme testi taramaları yapılmaktadır.

Gezici İş Sağlığı **İşitme Tarama Aracı** *yolcu bölümü, muayene bölümü ve odyo laboratuvarı bölümünden* oluşmaktadır.

İşitme testi, gezici iş sağlığı işitme tarama araçlarında bulunan sessiz kabinlerde yapıldığı için işyeri ortamında yapılan işitme testine göre daha doğru ve güvenilir sonuçlar vermektedir. İşitme testi taramaları sayesinde mesleki işitme kayıpları erken dönemde tespit edilebilmekte ve önlem alınabilmektedir.

Fiziksel özürlü çalışanların gezici iş sağlığı ünitelerinden kolaylıkla faydalanabilmesi için tüm araçlarımızda özürlü asansörü mevcuttur.

Gezici iş sağlığı araçlarında doktor, hemşire, biyokimya uzman doktoru, kimya mühendisi, kimyager, biyolog, laboratuvar teknikeri/teknisyeni, odyometrist, radyoloji uzman doktoru, röntgen teknikeri/teknisyeni, fizik mühendisi, fizikçi, iş sağlığı ve güvenliği uzmanı/yardımcısı, mühendis, şoför ve teknisyenden oluşan İSGÜM personeli çalışmaktadır.

Dr. Nilüfer Özbek SCİMEMİ

Sağlık Bakanlığı,
Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sağlık Bakanlığı, insanı bir bütün olarak görmektedir. İnsan genetiği, cinsiyeti, yaşı eğitimi, yaşayış biçimiyle, tecrübesiyle, günlük alışkanlıkları, yaşam stili, ekonomik durumu, çevresi ve iş hayatıyla bir bütündür. Kişiyi bu bütün içinde ele alarak değerlendirebilirsek sağlıklı sonuçlar alınabilir. Tek tek kişi sağlığı korunduğunda toplumun da sağlığı korunur. Bütün faktörlerin aynı ortamda değerlendirilmesi gerekir. Bilindiği gibi çevre ve sağlık birbirini etkileyen bir döngüdür; birisi olmazsa diğeri de olamaz. Bu nedenle, sağlık; ekonomik ve sosyolojik açıdan bir arada yürütülmesi gereken bir olgudur. Örneğin sağlık ve insani gelişim endeksi ortalama yaşam süresi, eğitim ve satın alma gücü dikkate alınarak hesaplanır. Bu üçünün bileşik olarak değerlendirilmesi sonucunda ülkelere gelişim endeksinde numaralar verilir. Türkiye, bu sıralamada 84. sıradadır. Türkiye'de

ortalama yaşam süresi pek çok ülkeye göre iyi durumdadır, ortalama yaşam süresi 73 yaştır. Dünya ekonomisi sıralamasında Türkiye 17. sırada yer almaktadır. Fakat Türkiye insani gelişim endeksinde göre yeri 84. sırada olmalıdır.

Konuya iş sağlığı ve kalkınma olarak bakıldığında, her ülke için insan gücü vazgeçilmez bir unsurdur. Yasalar insan gücünün, iş gücünün sağlığının devlet tarafından korunması veya verilecek sağlık hizmetlerinin devlet desteği ve denetiminde olması gerektiğini belirtir. Böyle olduğu takdirde iş gücü sağlığının potansiyel tehlikeleri giderilebilir, iş hayatının çevre üzerinde oluşturacağı olumsuz etkiler ortadan kaldırılabilir. Böylece toplum sağlığı bütün olarak korunur ve geliştirilir. Temel sağlık hizmetleri ayrıca koruyucu sağlık hizmetleri içinde bir bütündür, temel sağlık hizmetleri içinde entegre edilmiştir. 1970'li yıllardan beri dünya

sağlık asamblelerinde ve Dünya Sağlık Örgütü'nce temel sağlık hizmetleri, halk sağlığı hizmetlerinin bir parçası olarak kabul edilmiştir. 1990'lı yıllardan sonra bu konuda global eylem çalışmaları başlatılmıştır.

İş sağlığı hizmeti; toplum sağlığı hizmetlerinin bir parçasıdır, iş gücü de toplumun bir parçasıdır, hem de büyük bir parçasıdır. Kişinin sağlık değerlendirmeleri iş ve çevre koşullarından ayrı yapılamaz. Bu nedenle sağlık hizmetleri bir bütün içinde verilmelidir. Bu bütüne iş sağlığı hizmetleri de eklenmelidir.

Temel sağlık hizmetleri kavramı 1978 yılında Alma Ata'da tanımlanmıştır; 'bir toplumdaki bireyin ve ailelerin geneli tarafından kabul görececek bir şekilde onların tam katılımını sağlayarak devlet ve toplumca karşılıklı şekilde verilecek bir bedel karşılığında temel sağlık hizmetleridir' der.

Bu bağlamda temel sağlık hizmetleri ile iş sağlığı hizmetlerinin bazı kavramlarda birbiriyle özdeşleştiği görülür. Bu nedenle temel sağlık hizmetleri toplum sağlığı hizmetlerinin bir parçası olarak kabul edilmiştir.

Temel sağlık hizmetleri bir ülkenin sağlık hizmetinin çekirdeğini oluşturur, toplumsal ve ekonomik kalkınmanın vazgeçilmez bir parçasıdır. Ulusal sistemde merkezden uca kadar bir teşkilatlanmanın parçasıdır. Ailenin ve toplumun ilk başvuru yeri olan birinci basamak sağlık kuruluşları tarafından hizmet verilir. Sağlık hizmeti zincirinin ilk halkasını oluşturur. Bu bir ekip çalışmasıdır, faaliyet grubudur. **Birinci basamak sağlık hizmetleri olarak tanımlanır.**

Örgütlenme anahtarı olarak toplumun sağlık hizmetlerine katılımını sağlar, kademeli sevk sistemi vardır. Sürekli risk yaklaşımı, hizmet araştırmalarına önem verilmesine, örgütlenmenin yerel koşullara uygun olmasına dikkat gösterir, böylece en uç noktaya hizmet götürülmesi anahtardır.

8 temel hizmeti kapsar: halk sağlığı eğitimi, beslenme durumu gelişimi, temiz su sağlanması, çocuk sağlığı, aile planlaması, bulaşıcı hastalıklar, aşılama, sık görülen hasta yaralanmalarının tedavisi, temel ilaçların sağlanması. Erken tanı programları, kanser tarama, hipertansiyon, koruyucu diş hekimliği, ortodonti, çevre izlemleri, işçi sağlığı

programları, okul sağlığı programları da bu programlara eklenmiştir.

İş sağlığı hizmetleri; eşitlik ilkesine dayalı sağlık hizmetlerinin esas olduğu risk gruplarına öncelik verilerek yapılan bir ekip çalışmasıdır. Meslek zincirine önem verilir. Gelişmekte olan ülkelerde çalışanların kapsamı sistem tarafından verilir, bu kapsam yüzdesi düşüktür. İş sağlığı hizmetleri ülke gerçeğine uygun olarak planlanmalıdır. Kamu, özel sektör, üniversiteler multi disiplinler olmalı, devletin desteği ve denetimi ile yürütülmelidir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından pek çok ülkeye önerilen ve sisteme birinci basamak sağlık hizmetlerine, iş sağlığı sistemine entegre edilmesi sistemi, ucuz ve kolay değildir, ek yük getirir, fakat uygulanabilirliği yönünden kolaylıklar sağlar ve koruyucu hizmetler ön plandadır. Bilindiği gibi sağlık hizmetleri kar amacı gütmeyen, sağlık hizmetinin çıkması paraya çevrilemez. Bir kişinin hastalanmaması paraya çevrilen bir durum değildir, hizmet karşılığı olarak çok cüzi bedelle bir hizmet verilmektedir. Devlet daha küçük bir masrafla daha büyük masrafın önüne geçmektedir.

İş sağlığı hizmet planlaması: Her ülkenin gelişmişlik düzeyine, gelişim hızına, sosyal yapısına uygun olarak düzenlenmeli, her ülkenin kurumsal yapısına, kanunlarına ve teşkilatlanmasına dikkat edilmelidir. Bu plan; sektör dağılımı, sektörde ileriki yıllarda beklenen değişimler, istihdam, sigortalı-sigortasız çalışma durumları, iş gücünün yaş, cinsiyet, kültür yapısı dikkate alınarak yapılmalıdır. Planlanmalar uzun vadeli olmak durumundadır. Gelişim sürecinde sektörler arasında geçişler önceden hesaplanmalıdır. Ülkeler meslek hastalıklarının sayı ve çeşitlerini bilmeli, ilk 10 sıradaki hastalıklar ile ilgili mücadele programları yürütmelidirler, sonuçları ise paylaşılmalı ve değerlendirilmelidir.

Mevzuat ve kurumsal alt yapı eksikliğimiz var. Sanayi ve yerleşme alanlarının planlamasında yetersizlikler var, çalışanların bilinçsizliği, zararlı madde ve teknoloji transferi ve küçük ölçekli işletmelerin yüzde olarak fazlalığı, bunların çoğunun aile işletmeciliği olması, çocuk, yaşlı kadın, incinebilir grupların maruziyeti var. Önemli olan bunlara iş sağlığı, güvenliği hizmetlerinin nasıl götürüleceğidir. Sigorta kap-

samı, tarım ve kayıt dışı sektörler, sağlık düzeyi, sağlık hizmetlerinin kapsamı ve kalitesindeki düşüklük dikkati çekmektedir. Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü iş sağlığı hizmetlerine toplum sağlığını etkileyebilecek olan işgücü sağlığının bozulmasını önlemek olarak bakmaktadır.

İş sağlığı hizmetlerinin amacı; çalışanların sağlığını olumsuz etkileyecek çevresel maruziyetin etkisini ortadan kaldırmak, sağlığı en iyi duruma getirmek ve korumaktır. Ülkemizde iş sağlığı hizmetleri kapsamının %45, Finlandiya'da %90, Avrupa'nın birçok ülkesinde %20'lere kadar düştüğü görülmektedir. Burada payda hesaplamasında bir farklılık olabilir, çalışanların tümü değil, yalnızca aktif çalışanlar paydaya girmiştir. Ülkeler arasındaki farklılıkları bakıldığında iş sağlığı kapsamındaki yasal düzenlemelerin, istatistik ve kayıt sisteminde bir sorun olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ülkemizde öncelikle kayıt sistemini düzeltmek için çalışmalar başlatıldı. İkinci basamak hastanelerde kayıtlar da meslek hastalıkları ile ilgili olarak mesleğe yönelik bazı hastalıklar kodlandığında hekimi uyaracak bir sistem çıkacak ortaya. Bu sistem hekimi, sağlık personelinin 'işaretlediğiniz hastalık meslek hastalığı olabilir' diye uyaracak, hastanıza mesleğini sorun diyecek. Kayıtlarda tüm hastaların mesleklerinin işaretlenmesi sağlanarak, epidemiyolojik olarak bazı hastalıkların merkezden izlenmesine ve tüm meslek hastalıklarına, tam sayılarına ulaşma hedeflenmektedir. Gelişmekte olan başka bir sorun koruyucu temel sağlık hizmetleri içerisinde iş sağlığı hizmetlerinin yer almamasıdır.

Eğitilmiş iş gücünün sayıca azlığı da sorundur. Fazla iş sağlığı meslek hastanesi, referans merkezinin olmaması ya da yetkili olmaması aşılıma çalışılan bir sorundur. Son zamanlarda devlet üniversite hastaneleri meslek hastalığı tanısını koyabiliyor. Sağlık Bakanlığı olarak devlet üniversite hastanelerine konuyu hatırlatarak verileri göndermelerini istendi. Sonuçların bazılarında çiftçi akciğeri teşhisi koymuş üniversite hastanesi görüldü. Görev ve sorumluluklar anlaşıldıkça bu sayıların artacağı anlaşılmaktadır. Kayıtlardan başlayarak farkındalığı artırarak bu konudaki teşhis sayısı azlığı giderilebilecektir

2006-2008 ulusal iş sağlığı ve güvenliği politikamızda yer alan ülke meslek hastalıklarının tanı sistemlerinin geliştirilmesi maddesinden yola çıkarak ve 1970'li yıllardan bu yana yayınlanan öneriler ve tavsiye kararları dikkate alınarak 2008-2017 global eylem planında yer alan iş sağlığı hizmetleri kapsamının tüm çalışanları içerecek şekilde genişletilmesi ve ulusal sağlık kayıtlarının iyileştirilmesi konusunda çaba sarfedilmiştir.

2009-2013 iş sağlığı eylem planı hazırlanmış, planda yer alan bazı maddeler 2010-2014 stratejik plan taslağı metnine dahil edilmiştir, Sayın Bakan tarafından incelenmektedir.

İş sağlığı hizmetleri kapsamını ülke düzeyinde tüm çalışanları içine alacak şekilde genişletmek birinci hedefdir. Ülkemizin mevcut durum ve gerçeklerine uygun bir iş sağlığı hizmeti modeli geliştirmek önemlidir.

Amaç; meslek hastalıkları ve iş kazalarına yönelik tanı ve teşhis merkezlerinin sayısını artırmak ve sevk sistemlerini iyileştirmek bunlarla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmaktır.

“ Temel görevimiz, Türkiye’de iş sağlığı sorununun gerçek boyutunu saptamak, güncel ve güvenilir meslek hastalıkları ve iş kazaları istatistikleri tutmak, meslek hastalıkları ve iş kazalarına yönelik araştırmalar yapmak, planlamak ve değerlendirmektir. ”

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda Görev Değişimi

Ömer DİNÇER Göreve Başladı

Yerel seçimlerin ardından gündemdeki yerini koruyan Kabine değişikliği, Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın 1 Mayıs'ta yaptığı açıklama ile sona erdi.

22 Temmuz 2007 seçimlerinin ardından kurulan 60. Hükümette Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı görevini üstlenen Bursa Milletvekili Faruk Çelik, 1 Mayıs tarihinde açıklanan değişiklikle Devlet Bakanlığına atanırken, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına da İstanbul 2. Bölge Milletvekili Ömer Dinçer atandı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını iki yıla yakın sürdüren Faruk Çelik döneminde akılda kalacak pek çok çalışma yapıldı. Özellikle, "Sosyal Güvenlik Reformu"nun önemli ölçüde yasalama ve yürürlüğe girmesi bunlardan en önemlisidir. Bu çalışmaların yanında İş Kanunu üzerinde yapılan değişiklikler, Kısa Çalışma Ödeneğinin süresinin ve miktarının artırılması, İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili çalışmalar, Sendika Yasası üzerindeki çalışmaları da sıralayabiliriz.

1 Mayıs'ın yeniden resmi tatil yapılması, da hiç kuşkusuz en fazla öneme sahip olan sosyal güvenlik reformudur.

Reformun yasalama sürecindeki sosyal taraflarla yürütülen yoğun çalışmalar ve reforma karşı gösterilen toplumsal tepkilerin yoğunluğu bu dönemde akılda kalanların başında gelmektedir. Faruk Çelik'i belki de bundan kırk yıl sonra reformun olumlu etkilerini ve sosyal güvenlik açıklarının azaldığını görmemiz ve hatırlamamıza, hayırla yad etmemize yol açacaktır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı görevine atanan Ömer Dinçer yeni görevine 04.05.2009 tarihinde Bakanlıkta yapılan devir

teslim töreninin ardından başladı. Törende bir konuşma yapan eski Bakan Faruk Çelik 20 aylık dönemde yapılanları özetlerken, Sosyal Güvenlik Reformunun yasalama ve Genel Sağlık Sigortasının yürürlüğe girmesine ayrı bir yer verdi. Çelik bu dönemde; 40'a yakın ikincil mevzuatın çıkarıldığını, primlerin yapılandırıldığını, 146 Sosyal Güvenlik Merkezinin açıldığını, kuyrukların ortadan kaldırıldığını, kayıt dışı ile mücadelenin ciddi anlamda başlatıldığını, istihdam üzerindeki yüklerin OECD oranlarına indirildiğini, küresel kriz nedeniyle kısa çalışma ödeneğinin devreye girdiğini, vasıfsız yüz bin kişinin meslek sahibi yapılması için proje başlatıldığını, İş Sağlığı ve Güvenliği yasa tasarısının Bakanlar Kuruluna sunulduğunu anlatarak, yeni görevinde Ömer Dinçer'e başarılar diledi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında yapılan devir teslim töreni ile görevi devralan Dinçer de hizmetlerinden dolayı eski Bakan Faruk Çelik'e teşekkür etti.

Çalışma hayatının kalitesinin artırılmasına çalışacağını söyleyen sayın Dinçer daha sonra Faruk Çelik'e çiçek takdim ederek yeni görevinde başarılar diledi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı; ülkemizin temel sorunlarının başında gelen işsizlik, kayıt dışı ve sosyal güvenlik açıkları gibi çok ciddi ve çok boyutlu sorunların çözümünden ve yönetiminden doğrudan sorumlu bakanlıkların başında gelmektedir. Sayın Dinçer devir teslim töreninde söylediği, "Çalışma hayatının kalitesinin artırılmasına çalışacağım" sözü ile işsizlik, sosyal güvenlik açıkları ve kayıt dışının üzerine gidileceğinin sinyallerini vermektedir.

Ömer DİNÇER, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

1956 yılında Karaman'da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini yine aynı yerde tamamladı.

1974-75 öğretim yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesini kazandı ve bu fakültenin "İşletme Yönetimi ve Politikası" bölümünden 1978 yılında mezun oldu.

İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinde 1980 yılında "Personel Yönetimi ve Endüstriyel İlişkiler" yüksek lisans programını, 1984 yılında "Örgütsel Davranış" alanında doktorasını tamamladı.

Bu arada, 1980 yılında Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde asistan olarak göreve başladı. Doktora çalışmalarının tamamlanmasından sonra, 1985 yılında Yardımcı Doçentliğe atandı. Aynı fakültenin Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalında, 1985 yılında Doçent, 1994 yılında Profesör oldu.

1993 yılında, Amerika Birleşik Devletleri Drexel Üniversitesinde misafir araştırmacı olarak çalışmaları yaptı.

Marmara Üniversitesinde görev yaptığı süre içinde 1992-95 yılları arasında üniversitenin bünyesinde bulunan Orta Doğu Ülkeleri Enstitüsünde müdür yardımcılığı; 1995-99 yılları arasında önlisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde eğitim veren Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Programları'nda başkanlık yaptı.

1994 - 1997 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesinde, belediye şirketlerinde sorumlu olarak danışmanlık yaptı. "Birleşmiş Milletler Habitat I Konferansı'nda İstanbul Büyükşehir Belediyesi koordinatörü olarak görev aldı.

1999 - 2003 yılları arasında Beykent Üniversitesinde Rektör Yardımcısı, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü olarak görev yaptı.

Görev yaptığı üniversitelerin çeşitli bölümlerinde ve Sosyal Bilimler Enstitülerinde "Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası", "İşletme Yönetimi", "Yönetim ve Organizasyon", "Örgütsel Teori ve Davranış" ve "Değişim Yönetimi ve Örgüt Geliştirme" konularında seminerler verdi.

Bu konularda beş adet kitabı ve çok sayıda araştırma ve makalesi yayımlandı.

2003 yılında, "Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma" çalışmalarının koordinasyonundan sorumlu Başbakan Baş Müşaviri olarak atandı.

2003-2007 yılları arasında, Başbakanlık Müsteşarlığı görevini yürüttü.

22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan seçimlerde 23. dönem İstanbul Milletvekili seçilen Ömer DİNÇER, 60. Hükümette Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olarak atandı

Evli ve üç çocuk babası olup, yabancı dil olarak İngilizce bilmektedir.

23. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HAFTASI

GEZİCİ İŞ SAĞLIĞI ARAÇLARI HİZMETE GİRDİ

BAKAN DİNÇER'in JESTİ

23. İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası etkinlikleri gezici sağlık araçlarının tanıtımıyla başladı. Açılışa Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, Devlet Bakanı Faruk Çelik, Bursa Vali Vekili Celalettin Yüksel ve bir çok davetli katıldı.

Bakan Dinçer, açılış konuşmasında, "Araçların hizmete girmesinde asıl emeği geçen Faruk Çelik'tir, açılış törenini Bakan Çelik yapmalıdır" dedi ve kendisini kürsüye davet etti. Çelik çalışma hayatının unsurları içinde en önemlisinin iş sağlığı ve

güvenliği olduğunu söyleyerek, yoğun bir işçi sınıfının ve pek çok işletmenin bulunduğu Bursa'da atılması gereken bir çok adım olduğunu, bunlardan birinin de bugün hizmete girdiğini belirtti. Gezici İş Sağlığı Sağlık Araçlarının; Avrupa

Birliği projesi kapsamında, Ankara Sincan Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren EMS Mobil Sistemler ve Hastane Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş firması tarafından temin ve tesisi yapılmıştır.

BAKANLAR "İş sağlığı ve güvenliği konusunda her kesimin bilinçlendirilmesini önemle işaret ederek, herkese üzerine düşen sorumluluğu yerine getirme çağrısında" bulundular.

Araçların, işçi sayısı 250'den az olan işletmelerdeki işçilere hizmet vereceği, işçinin herhangi bir sağlık kuruluşuna gitmeden sağlık kontrolünden geçeceğini ifade edildi.

Hizmete giren altı gezici iş sağlığı araçlarından iki tanesinde kalp ve akciğer taraması, diğer ikisinde işitme (odyo) testi, diğer ikisinde ise kan ve idrar tahlilleri yapılabilmektedir.

Konuşmaların ardından Gezici İş Sağlığı Sağlık Araçları'nın açılış yapılarak tanıtımlarına geçildi.

23. İş Sağlığı ve Güvenliği haftası etkinlikleri İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü Kasım Özer'in açılış konuşmasıyla başladı.

Meslek hastalıklarının alınacak tedbirlerle tamamen ortadan kaldırılabileceğini ve bunun gerekli olduğunu belirten Bakan Çelik;

"Meslek hastalıkları gelişmiş ülkelerin ayıbıdır. İş kazaları ise gerekli tedbirler alınarak en aza indirilebilir. İşte biz bugün gezici sağlık ünitelerini, laboratuvar ve röntgen cihazlarıyla donatılan altı aracı devreye sokarak işçilerimizin yanında

olduğumuzu ortaya koyuyoruz. Biz onlara bir telefon kadar yakınız.

Araçlarımızla gidecek, işyerini kontrol edecek, işçilerimiz sağlıklı bir ortamda mı çalışıyor, sağlıklı bir ortamda mı? Bunu belgeleyeceğiz. İş

hayatının devamı açısından sağlıklı ortamlar kuracağız.

Temennim sayın Bakanımız Ömer Dinçer ile birlikte çok yakında İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezini de birlikte açmaktır" dedi.

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü Kasım Özer, araçların temin ve tesis bedelinin yaklaşık 2,5 milyon euro olduğunu belirtti.

Özer; "insan sağlığı ve hayatının her şeyin üzerinde olduğuna dikkat" çekti ve işverenlerin iş güvenliği ve sağlık harcamalarını maliyet olarak görmemelerini isteyerek, iş sağlığı ve güvenliği konusunda işçi eğitimi kadar işverenin eğitiminin de çok önemli olduğunu vurguladı.

Açılış konuşmalarında Türk İş Bursa Bölge Temsilcisi Mehmet Kanca, TESK Bursa Esnaf Sanatkarlar Odası Başkanı Arif Tak ve ILO Türkiye Temsilcisi Gülay Aslantepe de iş sağlığı ve güvenliğinin önemi üzerinde durdular.

"İNSAN SAĞLIĞI VE HAYATI HER ŞEYİN ÜZERİNDE"

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer ve görevi devreden Devlet Bakanı Faruk Çelik, İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası etkinliklerine katılmak üzere Bursa'da bir araya geldiler.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın organize ettiği 23. İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası, 8-10 Mayıs günlerinde, Devlet Bakanı Faruk Çelik, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer ve İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü Kasım Özer'in katılımları ile Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO) konferans salonunda bir dizi etkinlikle kutlandı.

Etkinliklerde Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Türkiye Temsilcisi Gülay Aslantepe;

İnsan hayatının son derece önemli olduğunu belirterek "Bu konuda harcanacak paraların ölçümü olamaz, bunu ölçebileceğiniz herhangi bir değer yoktur yeryüzünde" dedi.
Sayın Aslantepe;

ölümcül kaza ve olayların toplumlara daha büyük maliyet yüklediğini belirterek, küresel boyutta yeryüzünde her gün 2.3 milyon insanın ölümcül veya sakatlıkla sonuçlanan iş kazası veya meslek hastalıklarına

maruz kaldığını vurguladı ve bu kaza ve olayların maliyetinin dünyadaki gayri safi hasılanın yüzde 4'üne denk geldiği saptamasında bulundu.

23. İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası'nın açılış konuşmasında kamunun sadece denetimle çalışma güvenliğini sağlayamayacağını ifade eden Dinçer,

Çalışanın da “Bana bir şey olmaz” anlayışıyla hareket etmemesi gerektiğini kaydetti. Bakan Dinçer; “geleneksel yöntemlerde konu ile ilgili yeni kanunlar çıkarmak, yeni teknolojiye sahip olmak ve fiziki binalar yapmak

elbette gerekiyor, bütün bunlara ihtiyaç var, ama bütün bunlar yapılmasına rağmen eğer işler yolunda gitmiyorsa, dönüp kendimize bakmamız gerekiyor, nerede eksiklerimiz var saptamamız lazım. Bizim işe değer veren bir zihniyet değişimine

ihtiyacımız var. Yeni bir yaklaşım ve yeni bir misyon...” Türkiye’de iş sağlığı konusunda kültürel bir boşluğun bulunduğunu belirten Bakan; topyekün bir zihniyet değişimine ihtiyaç duyulduğunu ifade etti.

Çalışma Bakanlığı görevinden Devlet Bakanlığı görevine getirilen Faruk Çelik, “sorumsuz işveren, tahripkar sendika ve bilinçsiz çalışan, iş kazaları rakamlarını daha da artırıyor” saptamasında bulundu.

İnsan unsuru son derece önemlidir. Her yaş kuşağının bilinçlenmesi gerekir. İnsan sağlığı ve insan canı her şeyin önündedir bunun pazarlığı ve başka algılanışı olamaz” diyen bakan Çelik, “Eğer işçiler bu işin birer aktörüyse, o zaman bana bir şey olmaz düşüncesinden, yaklaşımından vazgeçmelidir. 2007 yılında, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu 1044 çalışmamız hayatını kaybetmiştir” dedi.

Yapı Merkezi İnş. ve San. A.Ş., Hattat İnşaat San. ve Tic. A.Ş., Gama Endüstri Tesisleri İmalat ve Montaj A.Ş., Aktürk Yapı Endüstrisi ve Tic. A.Ş., Mesa Mesken Sanayi A.Ş., Emlak Pazarlama İnşaat Proje Yönetimi ve Tic. A.Ş.’ye iyi uygulama örnekleri dalında ve çeşitli okullardan katılan öğrencilere resim yarışması dalında ödülleri takdim edildi.

Hafta etkinlikleri kapsamında 9-10 Mayıs günlerinde 2’şer oturum olmak üzere toplam 4 oturum gerçekleştirildi.

Bu oturumlarda; Güvenlik kültürünün oluşturulmasında yerel dinamiklerin rolü konulu panele Sayın **Kasım Özer**,

tekstil sektöründe iş sağlığı ve güvenliği konusuna **Yüksel Yaşar**, metal sektöründe iş sağlığı ve güvenliği konusuna **Şenel Şen**, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin etkinleştirilmesi konulu panele ise **Prof. Dr. Yusuf Alper** başkanlık yaptılar.

Alman Yasal Kaza Sigortası Kurumu (DGUV) adına; Dr. Sven TIMM, ISSA Elektrik Bölümü Başkanı Olaf PETERMANN, Alman ISG Enstitüsü Müdürü Dr. Brigitte FRONEBER de oturumlarda konuşmacı olarak bulundular.

İş Sağlığı ve Güvenliği danışman firmalarının (KKD) ile ilgili ürünlerinin sergilendiği standlarda da yoğun ilgi yaşandı.

Açılış konuşmalarının ardından ödül törenine geçildi.

“Bakanlığım döneminde çalışma hayatı ve sosyal güvenlik konularında önemli kanunlar çıkarıp çalışmalar yaptık, ancak yasaya hayat veren, uygulayan insandır.

Ulusal Pnömkonyoz Önleme Eylem Planı Kapsamında İlk Kez Türkçe Olarak "ILO 2000 Uluslararası Pnömkonyoz Radyografisi Sınıflandırılması Sertifika Eğitimi Semineri" 25-29 Mayıs 2009 Tarihleri Arasında İSGÜM'de Gerçekleştirilmiştir.

14.09.1990 tarih ve 20635 sayısı Resmi Gazete yayınlanmış daha sonra bazı maddelerinde değişiklik yapılarak **26/2/2000 tarih ve 23976 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş** olan "Maden ve Taşocakları İşletmelerinde ve Tünel Yapımında Tozla Mücadeleyle İlgili Yönetmelik" in **27. maddesinde sözü edilen ve** göğüs filmlerinin pnömkonyoz bakımından değerlendirilmesi işlemini yapan A ve B okuyucu hekimlerin eğitimleri yönetmeliğinin **33. maddesinde** ILO-Uluslararası Pnömkonyoz Radyografisi

Sınıflandırılması konulu eğitim seminerinin, İSGÜM organizasyonu ile düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm gereği, ilk defa 1995 yılında, ikincisi ise 2005 yılında İngilizce olarak yapılan eğitimler sonucu 28 A okuyucu, 36 B okuyucu olmak üzere toplam 64 hekim sertifika sahibi olmuştur.

ILO/WHO İş Sağlığı Ortak Komitesi'nin 2003 yılındaki 13. oturumunda; silikoz ve asbestle ilişkili hastalıkların yok edilmesinin, gelecekteki ILO/WHO

işbirliğinin öncelikli çalışma alanı olarak belirlenmesine karar verilmiştir.

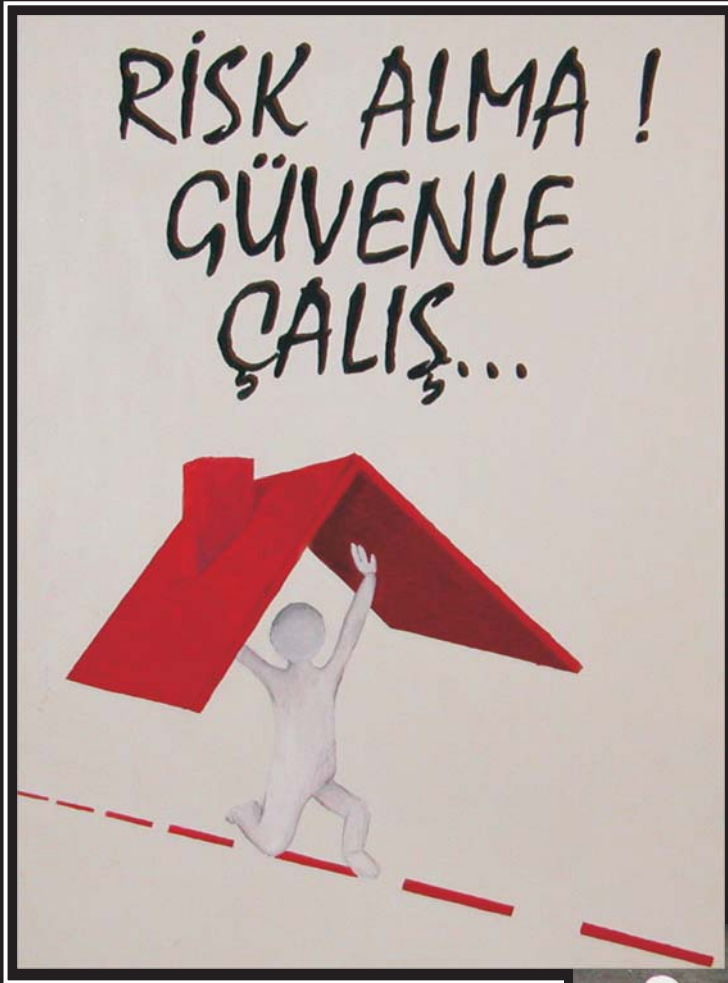
Tüm dünyada bir iş sağlığı sorunu olan silikozun önlenmesi ve yok edilmesi için ülkelerin eylemlerine yardımcı olmak amacıyla uluslararası teknik işbirliği programı olan "Küresel Silikoz Önleme Eylem Planı" açıklanmıştır. Söz konusu eylem planında ivedi amaç; ülkelerin ulusal eylem planlarının hazırlanmasını sağlamak olarak belirlenmiştir.

ILO/WHO İş Sağlığı Ortak Komitesi'nin kararları ile uyumlu olarak **Genel Müdürlüğümüzce "Ulusal Pnömkonyoz Önleme Eylem Planı" taslağı hazırlanarak Tozla Mücadele Komisyonu'na sunulmuş ve "Eylem Planı" Komisyonun 7 Aralık 2006 tarihli toplantısında onaylanarak yürürlüğe girmiştir.**

Söz konusu Eylem Planının 2008 yılına kadar belirlenen kısa vadeli hedefleri arasında, "İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü bünyesinde pnömkonyoz izleme biriminin kurulma çalışmalarının başlatılması" hedefi, 2007/2 İç Genelge ile gerçekleştirilmiştir.

Halen yürürlükte olan "Maden ve Taşocakları İşletmelerinde ve Tünel Yapımında Tozla Mücadeleyle İlgili Yönetmelik" in 27. ve 33. maddeleri ile **7 Aralık 2006 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girmiş olan "Ulusal Pnömkonyoz Önleme Eylem Planı" nın 10. maddesinin son fıkrasında yer alan "Akciğer radyografisi okuyucularının okuma performanslarının izlenmesi, sertifika ve sertifika yenileme eğitim programlarının oluşturulması ve sürdürülmesi"ne ilişkin hedef kapsamında ILO ile yazışmalar yapılmış, bu yazışmalar sonucunda, ILO' dan program ve içeriğe bağlı kalmak şartı ile Türkçe olarak "ILO 2000 Uluslararası Pnömkonyoz Radyografisi Sınıflandırılması Sertifika Eğitimi semineri"nin yapılması yetkisi alınmıştır.**

Bu yetkiye dayanılarak, İSGÜM organizasyonu ile 25-29 Mayıs 2009 tarihleri arasında 20 hekimin katılımı ile Sertifika Eğitimi semineri gerçekleştirilmiştir. 2009 yılı içerisinde 20'şer kişilik gruplar halinde 3 eğitim daha yapılması planlanmaktadır.

23. İSG Haftası Afiş Yarışması'nda 2. İlik ödülü alan afiş.

23. İSG Haftası Afiş Yarışması'nda 3. İlik ödülü alan afiş.

23. İSG Haftası Afiş Yarışması'nda 1. lik ödülü alan afiş.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
İnönü Bulvarı No: 42 İ - Blok
4. Kat 06100 Emek / Ankara

Tel : 0312. 296 68 20
Faks: 0312. 215 50 28
www.isggm.gov.tr
isggm@csgb.gov.tr